

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФЕДЕЦЬ Андрій Володимирович

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

УДК 351.82: 338.24: 343.37

ДИСЕРТАЦІЯ

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ**

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Федець А. В.

Науковий керівник **Шведун Вікторія Олександрівна**, доктор наук з державного управління, професор

Харків – 2023

АНОТАЦІЯ

Федець А. В. Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2023.

У дисертаційному дослідженні науково обґрунтовано теоретичні засади формування сучасної державної політики фінансової безпеки в контексті національних інтересів та надання практичних рекомендацій із реалізації ефективного комплексу механізмів державного управління щодо безпечного функціонування банківського сектору України.

Встановлено зв'язок між фінансовою безпекою банківського сектору і національною безпекою в цілому, отож загострення загроз щодо інших аспектів економічної безпеки впливає на рівень загроз фінансовій безпеці. Чітко визначена межа між внутрішніми і зовнішніми загрозами фінансової безпеки банківського сектору не завжди може бути чітко визначена, тому що вони взаємозалежні одна від іншої. Тривале збереження внутрішніх загроз у національній економіці країни робить її вразливою й у зовнішньому вимірі, оскільки, не досягнувши стабілізації органи державної влади позбавлені можливості формувати та реалізувати ефективну зовнішньоекономічну політику та захищати інтереси вітчизняного банківського сектору.

Досліджено, що проблеми фінансової безпеки та адаптації національної банківської системи стоять на чільному рівні державної соціально-економічної політики. Вирішення зазначених проблем вимагає від банківської системи якнайшвидшої модернізації, зміцнення національної валюти, а також оптимізації відносин, що склалися на національному ринку, адекватного і своєчасного реагування на зовнішні виклики та загрози, що забезпечує стійкі економічні темпи розвитку.

Обґрунтовано необхідність систематичного моніторингу фінансової безпеки банківського сектору та узагальнено існуючі підходи до її оцінювання в контексті стабільності банківської системи України. Саме ці підходи характеризують загальні системні властивості банківського сектору, до яких разом із цілісністю, та цілеспрямованістю відноситься її надійність та захищеність, врахування якої в контексті моніторингу фінансової безпеки має суттєву практичну цінність не лише для держави, а й громадян та суспільства.

Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору регулюється власними механізмами захищеності та збереження банківської системи, вирішує локальні завдання з локалізацією небезпек. Одночасно визначається ступінь реальності загроз за участі фінансових аналітиків банківської системи. Забезпечення цієї функції доручається територіальному управлінню Національного банку і рекомендується на етапі реалізації механізмів фінансової безпеки банківської системи, для чого необхідний ефективний комплекс механізмів фінансової безпеки, виявлення слабких сторін банківського сектору.

Встановлено, що сьогодні актуальним є оцінювання національних ризиків при зберіганні та перевезенні цінностей та інкасації коштів у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи для формування компонент системного моніторингу щодо подолання кризових явищ та вироблення напрямів зміцнення безпеки в умовах соціально-економічної нестабільності з обґрунтуванням ефективної реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору.

Доведено, що ефективність фінансової безпеки можлива при дотриманні законодавства щодо національних інтересів у банківській сфері, врахуванні потенційних загроз та впровадженні інноваційних технологій у фінансовому секторі національної економіки. Фінансова безпека банківського сектору визначається загальним станом економіки та ефективною державною соціально-економічною політикою, що реалізується. Будучи складною багаторівневою системою, фінансова безпека банківського сектору утворена низкою підсистем, що відрізняються своєю структурою та логікою розвитку.

Проаналізовано, що фінансова безпека передбачає такий стан соціально-економічного зростання, при якому досягається збалансованість та стійкість до негативного впливу будь-яких загроз, здатність забезпечувати стійкий та ефективний розвиток ґрунтуючись на власних економічних інтересах. Під поняттям фінансової безпеки актуалізується певний рівень незалежності, стабільності фінансової системи держави в умовах впливу на неї зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів, які складають загрозу.

Встановлено, що пріоритети державної соціально-економічної політики сьогодні визначають сутність фінансової безпеки банківського сектору, представленої як здатність зберігати свою захищеність, стабільність і стійкість фінансових інтересів при можлиаому негативному впливі, що становлять загрозу фінансовій безпеці. У цьому контексті основоположним є збереження здатності органів державної влади забезпечувати ефективне функціонування національної економіки та стабільний соціально-економічний розвиток.

Акцентовано, що в сучасних умовах банківському сектору необхідно надавати час підрозділу безпеки в аспекті виконання функції інформаційно-аналітичної роботи. Фінансова безпека банківського сектору сьогодні уособлює досягнення максимального рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, формуванні сприятливих умов для здійснення своєї діяльності банківськими інституціями, запобігання виникненню внутрішніх та зовнішніх загроз, формуванню умов для стабільного та ефективного функціонування банківської системи.

З'ясовано, що при функціонуванні основних елементів державної політики забезпечення фінансової безпеки формуються макроекономічні та мікроекономічні процеси кругообігу фінансового капіталу, ресурсів й механізмів, що дозволяють забезпечувати вирішення завдань держави, бізнес-суб'єктів та громадян. Фінансова безпека є здатністю зберігати стабільність фінансових інтересів при негативному впливі, що становлять загрозу здатності забезпечувати ефективне функціонування національної економіки.

Доведено, що глобальні фінансові кризи охопили економіки розвинених країн та таких, що розвиваються і негативно відображаються на соціально-економічному розвитку, в тому числі й на інфляції, доходах та видатках державного бюджету, рівні державного боргу. Отже, вже сьогодні необхідні управлінські принципи формування комплексу механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України, що в сутнісному наповненні уособлюють виконання органами державної влади регламентних норм із забезпеченням умов для стабілізації національної економіки та її сучасної ефективної адаптивності.

Встановлено, що рівень фінансової безпеки банківського сектору зумовлений також ступенем матеріального стану та розвитку ринку капіталів, що обслуговують оборот великої кількості акцій реально функціонуючих суб'єктів господарювання. Сьогодні необхідно відзначити, що першочергове значення у забезпеченні фінансової безпеки загалом мають ефективність проведеної бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики, де ключовим фактором виступає ступінь державної участі в кожній із сфер фінансової та кредитної систем.

Запропоновано стратегічні підходи у реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України, які уособлюють трансформацію безпекової інфраструктури банківської системи, координацію органів державної влади щодо функціонування банківського сектору в контексті економічної безпеки, формування комплексної системи превентивних заходів для нівелювання негативного впливу на фінансову безпеку діяльності банків в Україні. Усі комплекси заходів фінансової безпеки можуть реалізуватися як спільно з державними програмами з підтримки вітчизняних банків, так і самостійно системою управління банків як основних економічних суб'єктів банківського сектору.

Ключові слова: фінансова безпека, державна політика, загрози, виклики, соціально-економічний розвиток, стабілізація, банківський сектор, реалізація.

SUMMARY

Fedets A. V. State policy of financial security of the banking sector of Ukraine. – *Manuscript.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of sciences in public administration, specialty 25.00.02 - mechanisms of public administration. - National University of Civil Defense of Ukraine. - Kharkiv, 2023.

The dissertation study scientifically substantiates the theoretical foundations of the formation of a modern state policy of financial security in the context of national interests and provides practical recommendations for the implementation of an effective set of state management mechanisms for the safe functioning of the banking sector of Ukraine.

A connection has been established between the financial security of the banking sector and national security as a whole, so the aggravation of threats to other aspects of economic security affects the level of threats to financial security. A clearly defined boundary between internal and external threats to the financial security of the banking sector cannot always be clearly defined, because they are interdependent on each other. The long-term preservation of internal threats in the country's national economy makes it vulnerable in the external dimension as well, since, without achieving stabilization, the state authorities are deprived of the opportunity to form and implement an effective foreign economic policy and protect the interests of the domestic banking sector. It has been investigated that the problems of financial security and adaptation of the national banking system are at the prominent level of the state social and economic policy.

Solving these problems requires the banking system to modernize as soon as possible, strengthen the national currency, as well as optimize the relations that have developed in the national market, adequate and timely response to external challenges and threats, which ensures sustainable economic development rates. The need for systematic monitoring of the financial security of the banking sector is substantiated

and the existing approaches to its assessment in the context of the stability of the banking system of Ukraine are summarized. It is these approaches that characterize the general systemic properties of the banking sector, which, together with integrity and purposefulness, include its reliability and security, the consideration of which in the context of monitoring financial security has significant practical value not only for the state, but also for citizens and society.

Ensuring the financial security of the banking sector is regulated by its own mechanisms of security and preservation of the banking system, solves local tasks with the localization of dangers. At the same time, the degree of reality of threats is determined with the participation of financial analysts of the banking system. The provision of this function is entrusted to the territorial management of the National Bank and is recommended at the stage of implementation of financial security mechanisms of the banking system, for which an effective complex of financial security mechanisms and the identification of weaknesses in the banking sector are necessary.

It has been established that the assessment of national risks in the storage and transportation of valuables and the collection of funds in the financial and logistical infrastructure of the banking system is relevant today for the formation of system monitoring components for overcoming crisis phenomena and developing directions for strengthening security in conditions of socio-economic instability with justification for the effective implementation of state policy financial security of the banking sector. It has been proven that the effectiveness of financial security is possible with compliance with the legislation regarding national interests in the banking sphere, taking into account potential threats and implementing innovative technologies in the financial sector of the national economy.

The financial security of the banking sector is determined by the general state of the economy and the effective state socio-economic policy implemented. Being a complex multi-level system, the financial security of the banking sector is formed by a number of subsystems that differ in their structure and logic of development. It has been analyzed that financial security implies such a state of socio-economic growth,

which achieves balance and resistance to the negative impact of any threats, the ability to ensure sustainable and effective development based on one's own economic interests. Under the concept of financial security, a certain level of independence and stability of the state's financial system is actualized under the conditions of the influence of external and internal destabilizing factors that pose a threat to it. It has been established that the priorities of the state social and economic policy today determine the essence of the financial security of the banking sector, represented as the ability to maintain security, stability and stability of financial interests in the face of possible negative influences that pose a threat to financial security.

In this context, it is fundamental to preserve the ability of state authorities to ensure the effective functioning of the national economy and stable socio-economic development. It was emphasized that in modern conditions, the banking sector needs to provide time to the security unit in the aspect of performing the function of information and analytical work. The financial security of the banking sector today represents the achievement of the maximum level of efficiency in the use of resource potential, the formation of favorable conditions for the implementation of their activities by banking institutions, the prevention of the emergence of internal and external threats, the formation of conditions for the stable and efficient functioning of the banking system. It has been found that the functioning of the main elements of the state policy of ensuring financial security creates macroeconomic and microeconomic processes of the circulation of financial capital, resources and mechanisms that allow to provide solutions to the tasks of the state, business entities and citizens.

Financial security is the ability to preserve the stability of financial interests in the face of negative influences that threaten the ability to ensure the effective functioning of the national economy. It has been proven that global financial crises have affected the economies of developed and developing countries and have a negative impact on socio-economic development, including inflation, state budget revenues and expenditures, and the level of state debt. Therefore, management principles for the formation of a set of mechanisms for the implementation of the state policy of financial security of the banking sector of Ukraine are needed today,

which in essence embody the implementation of regulatory norms by state authorities with the provision of conditions for the stabilization of the national economy and its modern effective adaptability.

It was established that the level of financial security of the banking sector is also determined by the degree of material condition and development of the capital market, which serves the turnover of a large number of shares of really functioning business entities. Today, it should be noted that the primary importance in ensuring financial security in general is the effectiveness of the implemented budget, tax and monetary policy, where the key factor is the degree of state participation in each of the spheres of the financial and credit systems.

Strategic approaches are proposed in the implementation of the state policy of financial security of the banking sector of Ukraine, which embody the transformation of the security infrastructure of the banking system, the coordination of state authorities regarding the functioning of the banking sector in the context of economic security, the formation of a comprehensive system of preventive measures to eliminate the negative impact on the financial security of banks in Ukraine . All sets of financial security measures can be implemented both together with state programs to support domestic banks, and independently by the management system of banks as the main economic subjects of the banking sector.

Key words: financial security, state policy, threats, challenges, socio-economic development, stabilization, banking sector, implementation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Федець А. В., Матвіїшин Є. Г. Удосконалення складання маршрутів руху інкасаторських автомобілів у підрозділах Національного банку України за допомогою сучасних комп'ютерних технологій. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. ЛПІДУ НАДУ при Президентові України*. 2018. Вип. 3 (56). С. 221-230. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/194>; <https://doi.org/10.33990/2070-4011.56.2018.164432>. *Особистий внесок автора: обгрунтовано необхідність удосконалення складання руху інкасаторських автомобілів у підрозділах Національного банку України.*
2. Федець А. В. Удосконалення механізму державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. ЛПІДУ НАДУ при Президентові України*. 2019. Вип. 3 (60). С. 232-247. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/issue/view/9>; <https://doi.org/10.33990/2070-4011.60.2019.186770>.
3. Федець А. В. Основні аспекти закордонного досвіду державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей. *Демократичне врядування: наук. електрон. вісн. ЛПІДУ НАДУ*. 2021. Вип. 1 (27). URL: <https://science.lpnu.ua/uk/dg/vsi-vypusky/vypusk-127-2021/osnovni-aspekty-zakordonnogo-dosvidu-derzhavnogo-regulyuvannya-rynku>; <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239244>.
4. Федець А. В. Основні напрямки удосконалення професійного навчання працівників підрозділів інкасації коштів та перевезення валютних цінностей в Україні. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* 2022. Вип. 3 (72). С. 48-55. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/502>; <https://doi.org/10.36930/507208>.
5. Федець А. В. Державна соціально-економічна політика у сфері фінансової безпеки в контексті стабілізації: фактори суспільних викликів та загроз. *Вчені*

записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Сер. Публічне управління та адміністрування. 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 79-84.

6. Федець А. В. Реалізація управлінських підходів у державній політиці фінансової безпеки банківського сектору в контексті стабілізації національної економіки. *Публічне управління та митне адміністрування. 2023. Вип. № 2 (37). С. 54-58.*

Статті в іноземних періодичних наукових виданнях:

1. Fedets A. Improving the efficiency of cash collection operations with the help of modern information technologies. *EUREKA: Social and Humanities. 2021. Vol. 5. P. 49-57. URL: <https://journal.eu-jr.eu/social/article/view/2078>. DOI: 10.21303/2504-5571.2021.002078.*

Матеріали конференцій:

1. Федець А. В. Удосконалення механізму державного регулювання перевезень цінностей у системі Національного банку України. *Проблеми розвитку публічного управління в Україні: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (Львів, 11-12 квітня 2019 р.) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2019. С. 288-291.*

2. Федець А. В. Роль та особливості повноважень місцевого самоврядування в частині забезпечення безпечних маршрутів інкасації коштів. *Розвиток публічного управління в Україні: наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (Львів, 23-24 квітня 2020 р.) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 183-188.*

3. Федець А. В. Особливості закордонного досвіду державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей. *Розвиток публічного управління в Україні: наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (Львів, 28 травня 2021 р.) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2021. С. 173-177.*

4. Федець А. В. Удосконалення механізму державного регулювання операцій з інкасації коштів за допомогою сучасних інформаційних технологій. *Проблеми регіонального та місцевого розвитку: матеріали наук. конф. мол. вч. у дистанц. форматі* (Львів, 22 грудня 2021 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», навчально-науковий інститут державного управління, 2021.

5. Федець А. В. Основні аспекти створення та впровадження альтернативної моделі організації готівкового обігу в Україні. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (Львів, 15-28 квітня 2022 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», навчально-науковий інститут державного управління.

6. Федець А. В. Сучасні механізми державного регулювання готівкового грошового обігу та операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей в Україні. *Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених* (Київ, 19 квітня 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андрєєвої. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2022. С. 42-43.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	25
1.1. Науково-теоретичний базис формування політики фінансової безпеки банківського сектору як об'єкту державного впливу.....	25
1.2. Формування управлінських підходів у державному регулюванні банківського сектору в контексті стабілізації національної економіки	44
1.3. Організаційно-інституційне забезпечення функціонування банківського сектору через призму економічної безпеки держави	61
Висновки до розділу 1.....	75
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	78
2.1. Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі	78
2.2. Імплементация новітніх технологій розвитку цифрової інфраструктури банківського сектору зарубіжних країн у контексті інформаційної безпеки	95
2.3. Організаційно-нормативна платформа функціонування інтернет- банкінгу зарубіжних країн в контексті дотримання безпекового фактору.....	111
Висновки до розділу 2.....	127
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	130
3.1. Трансформація державної політики фінансової безпеки банківського сектору в контексті забезпечення соціально-економічного зростання	130
3.2. Удосконалення управлінських принципів у комплексі механізмів державної політики фінансової безпеки банківського сектору в Україні	145
3.3. Стратегічні підходи у трансформації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на сучасному етапі.....	162

Висновки до розділу 3	177
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	185
ДОДАТКИ.....	223

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність питань фінансової безпеки, як складової економічної безпеки держави обумовлюється її значенням у забезпеченні системної та стабільної роботи банківського сектору. В сучасних умовах на фінансову безпеку банківського сектору України значною мірою впливає загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках та часткова нерегульованість діяльності вітчизняних суб'єктів банківської системи. Стратегічним завданням забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України стає забезпечення формування безпекових критеріїв внаслідок реалізації попереджувальних заходів реагування на виникаючі сучасні загрози.

Питання фінансової безпеки виходять на перший план, особливо актуальним це питання є сьогодні для банківського сектору України, оскільки військове вторгнення РФ неминуче призвело до соціально-економічних спадів і пов'язаних із зазначеним кризових явищ. Для забезпечення фінансової безпеки банківському сектору необхідна ефективна державна політика, що дозволяє на систематичній основі здійснювати превентивні заходи. Трансформаційні процеси у фінансовій системі протягом останніх років супроводжуються соціально-економічними загрозами, а тому сучасні умови функціонування українських банків характеризуються непередбачуваністю, нестабільністю та високим рівнем динамічності.

Законодавче та нормативно-правове забезпечення функціонування банківського сектору в Україні регулюється наступними актами: «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», «Про затвердження рекомендацій розрахунку рівня економічної безпеки України», «Пріоритетні напрями підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Суспільно-політичні трансформації в державі спільно з перманентними світовими фінансовими кризами створюють передумови виникнення значної кількості загроз та небезпек для існування та ефективного функціонування банківського сектору України. Ефективність фінансової безпеки повинна стати визначальною умовою діяльності банківського сектору та однією з головних цілей державної політики у зазначеній сфері. Зростання ліквідності та досягнення конкурентних переваг є знаковим фактором для ефективної державної політики фінансової безпеки банківського сектору України.

Зокрема, зазначене стосується низки специфічних ризиків у діяльності банків, процесу проведення діагностики та оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи, а також реалізації механізмів державного управління для подолання кризових явищ з врахуванням особливостей як економіки України в цілому, так і банківського сектору зокрема. Пріоритети державної соціально-економічної політики сьогодні повинні приділяється сутності економічної безпеки держави, представленої як здатність банківської системи зберігати захищеність і стабільність національних інтересів при негативному впливі зовнішніх і внутрішніх факторів, що становлять загрозу фінансовій безпеці.

Фактори суспільних викликів та загроз, що впливають на стабільність банківського сектору повинні бути мінімізованими, також важливим є збереження здатності органів державної влади забезпечувати ефективне функціонування національної економіки та сталий соціально-економічний розвиток. Першочергове значення у забезпеченні фінансової безпеки загалом мають ефективність проведеної бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики держави. Індикатори зазначених векторів визначають рівень фінансової безпеки банківського сектору, в основі котрих лежать наявність дефіциту бюджету, інфляція, ставка банківського кредитування, рівень монетизації економіки, обсяг національних резервів.

Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України повинна уособлювати захищеність національної фінансової системи від внутрішніх та зовнішніх несприятливих факторів, які порушують базові

принципи функціонування її основних елементів, таких як, банківська система, ринок цінних паперів, страховий ринок та бюджетну політику. При цьому варто зазначити, що за фінансову безпеку банківського сектору відповідає широкий спектр важелів ринкової кон'юнктури, до якої належать ринок праці, особисті заощадження громадян та виробництво.

Проблеми забезпечення фінансової безпеки на рівні держави і банків досліджували такі вчені, як С. Адаменко, Д. Артеменко, О. Барановський, О. Балацький, О. Василик, П. Герасимов, К. Горячева, А. Епіфанов, М. Єрмошенко, М. Зубок, О. Криклій, Е. Коротков, Л. Лігоненко, В. Москаленко, Є. Новосядло, Б. Райзберг, О. Терещенко, С. Салига та багато інших. Основні теоретико-методологічні та практичні аспекти взаємозв'язку зовнішнього боргу та економічного зростання країни відображені в роботах таких зарубіжних вчених: Ф. Емереніні, У. Істерлі, У. Кліна, П. Кругмана, Дж. Сакса, А. Сиддіка, А. Ріфаката та А. Уорнера.

Теоретико-методологічні засади державного управління, формування державної соціально-економічної політики у різних галузях, механізми державного управління, шляхи вирішення ключових питань реалізації державної політики в умовах суспільних трансформацій у своїх наукових розробках досліджували: Л. Антонова, В. Бакуменко, О. Борисенко, С. Домбровська, Н. Калашник, В. Коврегін, О. Крюков, Н. Леоненко, С. Майстро, С. Мороз, І. Парубчак, А. Помаза-Пономаренко, П. Петровський, Л. Приходченко, А. Ромін, Д. Харечко, В. Шведун, Е. Щепанський.

Слід зазначити, що останнім часом проблеми формування фінансової безпеки на різних рівнях державного управління досліджувалися такими вітчизняними авторами, як: Я. Базиліук, О. Барановський, В. Бегма, Т. Блудова, Б. Бузан, З. Варналій, Т. Васильців, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, Б. Грієр, С. Давиденко, Б. Данилишин, А. Двигун, Я. Жаліло, З. Живко, О. Іляш, О. Коваль, М. Копитко, М. Єрмошенко, Г. Козаченко, О. Ляшенко, В. Мартинюк, К. Мердок, І. Мігус, А. Мокій, Д. Олійник,

С. Покропивний, В. Предборський, Є. Рудніченко, О. Собкевич, В. Франчук, О. Шаров, Л. Шемаєва, А. Штангрет, Н. Юрків та ін.

Високо оцінюючи внесок зазначених вчених у вирішення проблем забезпечення фінансової безпеки на різних рівнях і в різних сферах державної політики, відзначимо, що питання фінансової безпеки банківського сектору України все ще залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, розв'язання завдань оцінки рівня фінансової безпеки банківського сектору для подолання кризових явищ та вироблення шляхів зміцнення безпеки в умовах соціально-економічної нестабільності остаточно не завершене й потребує удосконалення реалізації ефективного комплексу механізмів державного управління.

Зазначене обґрунтування зумовило актуальність обраної теми, визначило мету, завдання й напрям дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи за темою «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства (ДР № 0118U001007) у Національному університеті цивільного захисту України. Доробок автора полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних засад формування сучасної державної політики фінансової безпеки в контексті національних інтересів та надання практичних рекомендацій із реалізації ефективного комплексу механізмів державного управління щодо безпечного функціонування банківського сектору.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування науково-теоретичних засад формування державної політики фінансової безпеки в контексті збереження національних інтересів та надання органам державної влади практичних рекомендацій із реалізації стратегії безпеки банківського сектору України.

Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання:

- узагальнити науково-теоретичні та прикладні засади фінансової безпеки інфраструктури банківського сектору як об'єкту державного впливу;

- проаналізувати нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи в контексті ефективності державного управління;
- охарактеризувати регуляторну діяльність Національного банку України у реалізації механізмів державного впливу щодо фінансової безпеки банків;
- обґрунтувати комплексний моніторинг ризиків зберігання і перевезення цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи;
- удосконалити управлінські принципи реалізації комплексу механізмів державної політики фінансової безпеки банківського сектору в Україні;
- запропонувати ефективні стратегічні підходи у державній політиці фінансової безпеки банківського сектору України на сучасному етапі.

Об'єктом дослідження є державна політика у сфері фінансових відносин.

Суб'єктом дослідження є державна політика фінансової безпеки банківського сектору України.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використані методи наукового пізнання, зумовлені метою та завданнями дослідження, а саме: спостереження, аналізу емпіричних даних науки, логічного узагальнення при визначенні місця та ролі фінансової безпеки банківського сектору України; аналізу та синтезу, порівняння, структурно-логічного та семантичного аналізу при дослідженні змісту та особливостей фінансової безпеки банківського сектору, а також її впливу на складові економічної безпеки держави; системного та суб'єктно-орієнтованого підходу при обґрунтуванні теоретичних засад удосконалення реалізації механізмів фінансової безпеки банківського сектору України; порівняльного аналізу в процесі дослідження зарубіжного досвіду фінансової безпеки банківського сектору в контексті його імплементації в Україні; статистичного аналізу, порівняння, економіко-математичні та графічні методи при визначенні умов та чинників, що впливають на стан фінансової безпеки банківського сектору та при оцінці національних ризиків щодо зберігання і перевезення цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи; методи векторної оптимізації, економіко-математичне моделювання при обґрунтуванні науково-

методологічного підходу до оптимізації фінансових і матеріальних потоків у банківському секторі України; систематизації та статистичного аналізу при обґрунтуванні трансформації векторів у концептуальних підходах до формування сучасної державної політики фінансової безпеки банківського сектору України.

Інформаційно-нормативною базою дисертаційної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні та звітно-аналітичні дані Міністерства фінансів України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, дані Європейської статистичної служби, Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського інвестиційного банку, Світового банку та наукові публікації вітчизняних і зарубіжних науковців з питань фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі.

Наукова новизна проведеного дисертаційного дослідження полягає у комплексному науковому обґрунтуванні теоретичних засад формування сучасної державної політики фінансової безпеки в контексті національних інтересів та надання практичних рекомендацій із реалізації ефективного комплексу механізмів державного управління для безпечного функціонування банківського сектору України. До основних результатів, що містять наукову новизну належать наступні:

вперше:

- запропоновано стратегічні підходи у реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України, які уособлюють трансформацію безпекової інфраструктури банківської системи, моніторинг національних ризиків при зберіганні та перевезенні матеріальних цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі, координацію органів державної влади щодо функціонування банківського сектору в контексті економічної безпеки,

формування комплексної системи превентивних заходів для нівелювання негативного впливу на фінансову безпеку діяльності банків в Україні;

удосконалено:

- управлінські принципи формування комплексу механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на основі нормативних, організаційних, фінансових та комунікативних механізмів, що в сутнісному наповненні уособлюють захищеність достатніми фінансовими ресурсами задоволення суспільних потреб, виконання органами державної влади регламентних норм і захищеність суб'єктів суспільно-владної взаємодії на усіх рівнях із забезпеченням умов для стабілізації національної економіки та її адаптивності до фінансових криз;

- організаційно-правове забезпечення алгоритму попередження та нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці банківського сектору на основі фінансового моніторингу, фінансової регуляції та фінансового контролю, що дозволяє оцінити рівень національних ризиків та загроз на ранніх стадіях їх розвитку в умовах макроекономічної нестабільності з реалізацією антикризових заходів щодо мінімізації негативного впливу на фінансову безпеку банківського сектору України;

набули подальшого розвитку:

- наукове обґрунтування сутності та предметної площини поняття «фінансова безпека банківського сектору» на основі узагальнення наявних підходів, які характеризується, як здатність протидіяти загрозам, забезпечувати стійкий стан фінансової системи та стати передумовою трансформаційних процесів, що на відміну від існуючих, враховують суспільно-владні властивості фінансових відносин, процедури формування фінансової безпеки на основі принципів управління в контексті економічної безпеки держави;

- науково-практичний підхід до оцінювання національних ризиків при зберіганні й перевезенні цінностей та інкасації коштів у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи для формування компонент системного моніторингу з подолання кризових явищ і напрацювання векторів

трансформації системи безпеки в умовах соціально-економічної нестабільності з обґрунтуванням ефективної реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі в Україні;

- імплементація елементів зарубіжних практик сучасної державної політики фінансової безпеки банківського сектору внаслідок регуляторної та координаційної діяльності Національного банку України шляхом створення організаційного базису стратегічного прогнозування соціально-економічних трансформацій, системного навчання та підвищення кваліфікації управлінського персоналу комерційних банків і комплексності протидії перманентним фінансовим загрозам з метою ефективного функціонування інфраструктури банківського сектору України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи доведені до практичного впровадження та можуть бути реалізовані у діяльності центральних та місцевих органів державної влади, Національного банку України та його регіональних відділень у контексті формування та реалізації сучасної державної політики фінансової безпеки для забезпечення національних інтересів.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною роботою, що містить тези, положення, ідеї, розробки, висновки та пропозиції, які характеризуються науковою новизною і належать особисто автору.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у діяльності наступних державних і громадських інституцій:

Публічного акціонерного товариства «Акордбанк» – під час узагальнення прикладних проблем фінансової безпеки інфраструктури банківського сектору (довідка про впровадження від 22.04.2023 р. № 19-08-9/169/1);

Товариства з обмеженою відповідальністю «СІТ Сек'юриті» – внаслідок функціонування банківської системи в контексті управління фінансовою безпекою для впровадження новітніх технологій (довідка про впровадження від 07.08.2023 р. № 1);

Товариства з обмеженою відповідальністю «Український сервіс інкасації» – під час оцінки національних ризиків при зберіганні та перевезенні цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи (довідка про впровадження від 25.04.2023р. № 45);

Акціонерного товариства «Укрсиббанк» – під час реалізації політики удосконалення управлінських механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України (довідка про впровадження від 10.08.2023р. № 32);

Товариства з обмеженою відповідальністю «Перша інкасаторська компанія» – як результат моніторингу фінансової безпеки банківського сектору та його оцінювання в контексті стабільності банківської системи (довідка про впровадження від 01.08.2023 р. № 17);

Публічного акціонерного товариства «Приватбанк» – під час реалізації заходів у форматі державно-приватного партнерства у державній політиці фінансової безпеки банків (довідка про впровадження від 16.05.2023р. № 0786).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження набули висвітлення у наукових публікаціях автора та апробовані на наукових конференціях: Науково-практична конференція за міжнародною участю «Проблеми розвитку публічного управління в Україні» (Львів, 11-12 квітня 2019 р.); Науково-практична конференція за міжнародною участю «Розвиток публічного управління в Україні» (Львів, 23-24 квітня 2020 р.); Науково-практична конференція за міжнародною участю «Розвиток публічного управління в Україні» (Львів, 28 травня 2021 р.); Наукова конференція молодих вчених у дистанційному форматі «Проблеми регіонального та місцевого розвитку (Львів, 22 грудня 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні» (Львів, 15-28 квітня 2022 р.); Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна – 2022: публічне управління та державна служба» (Київ, 19 квітня 2022 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, із них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному міжнародному виданні та 6 тез у матеріалах конференцій й інших науково-комунікативних заходах.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 238 сторінок, обсяг основного тексту – 162 сторінки. Дисертація містить 5 рисунків, 18 додатків на 24 сторінках, список використаних джерел на 39 сторінках, що налічує 360 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

1.1. Науково-теоретичний базис політики фінансової безпеки банківського сектору як об'єкту державного впливу

Актуальність питань фінансової безпеки банківського сектору і банківської системи, аналіз механізмів державного регулювання національної економіки, в тому числі діяльності банківських установ засвідчують численні науковці, зокрема: О. Барановський, М. Барилюк, А. Беспалько, Т. Болгар, Є. Бондар, С. Буковинський, О. Васильчишин, І. Васьків, В. Вовк, Р. Вовченко, В. Воротін, В. Гапоненко, В. Геєць, Д. Гладких, І. Деценко, О. Дубровін, Ю. Дятлова, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Н. Зачосова, Р. Квасницька, В. Коваленко, Я. Коваль, І. Крупка, А. Лісняк, В. Мирончук, Ю. Ніколаєнко, М. Пасічний, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Помаза-Пономаренко, Н. Прокопенко, Т. Путінцева, Н. Радова, О. Радченко, Н. Ситник, А. Соловаров, Л. Стрельбицька, М. Стрельбицький, Б. Федорущенко, Т. Халімон, О. Хитрін, І. Чаплай, Л. Швайк, І. Шепель, О. Шеремет та інші.

Розвиток суспільства вимагає підвищення якісного рівня формування та реалізації фінансової політики, тому оцінка механізму фінансового регулювання соціально-економічних процесів в Україні засвідчує необхідність розбудови фінансової системи, підвищення ефективності формування і реалізації фінансової політики у взаємозв'язку з трансформаційними економічними процесами [240, с. 29]. Гарантування фінансової безпеки держави забезпечується багатьма її елементами, в тому числі й банківською безпекою. Питання, що стосуються безпеки і стабільності функціонування банку, а також захисту інтересів його клієнтів відносяться до найбільш актуальних та таких, що не мають простих рішень. Між тим, як вважають Н. І. Богомолова та А. В. Гирянська, системних та систематичних заходів щодо

цілеспрямованого управління банківською безпекою, ініційованих і підтриманих на вищому рівні управління банківським сектором в Україні, таких, що дозволяли б реалізувати механізм управління банківською безпекою на сьогодні проводиться замало [15].

Кібербезпека розширює сферу класичної фінансової безпеки та включає всі інформаційні технології, підключені до мереж, програми, процеси та інформацію про фінансові потоки. Формування безпечного середовища для формування, розподілу та використання фінансових ресурсів включає заходи щодо запобігання кібератакам, злочинам, пов'язаним з кіберзлочинністю, і захист фінансової інфраструктури, а також підтримку середовища, яке сприяє технологічному прогресу [147]. Для гарантування достатку й безпеки громадян потрібні ресурси, які при залученні та ефективному використанні зовнішніх джерел можуть забезпечити стає і динамічне економічне зростання, одним із заходів досягнення цієї мети є стає функціонування фінансової системи, послідовність грошово-кредитної політики та підвищення рівня довіри до національних фінансових інститутів [247].

Пріоритетним, на думку Н. М. Давиденко та В. О. Колодяжної, аби в подальшому забезпечити стабільність фінансової безпеки банківської системи України на високому рівні, є удосконалення системи банківського менеджменту та інструментів державного фінансового моніторингу банківського сектору [48, с. 57]. М. І. Самсонов пропонує запровадити три режими дистанційного ризик-орієнтованого моніторингу за діяльністю банків в Україні (базовий, посилений та інтенсивний) та формалізувати методичну базу їх диференціації: залежно від впливу банку на фінансову стійкість банківської системи в цілому (на основі індикатора системної важливості банку) та інтегрального рівня його індивідуальних ризиків (на основі матричного підходу до побудови ризик-профілю банку), що дозволить диференціювати наглядові заходи для банків з різним рівнем ризику та підвищити ефективність наглядового процесу та використання фінансових ресурсів держави. Організаційно-інформаційне забезпечення реалізації базового режиму

дистанційного ризик-орієнтованого моніторингу за діяльністю банків в Україні шляхом обґрунтування сутності та механізму впровадження стейкхолдерської моделі делегованого моніторингу, яка базується на механізмі комплементарної взаємодії НБУ (як контролюючого суб'єкта моніторингу) та ключових зовнішніх стейкхолдерів банку (як суб'єктів делегованого моніторингу), що дозволить активізувати дію дисциплінарного механізму на ринку банківських послуг та механізму саморегулювання діяльності банків, сприятиме зменшенню асиметрії ринкової інформації [231, с. 3-4].

Схожими є думки Н. С. Ситник та І. М. Васьків, що забезпечення безпеки банків в Україні має здійснюватися на двох рівнях: на рівні окремого банку на підставі реалізації заходів банківського менеджменту та на рівні банківської системи на підставі реалізації державних заходів, спрямованих на захищеність інтересів банку (банківської системи у цілому) від внутрішніх та зовнішніх загроз. До заходів для середнього рівня фінансової безпеки банків варто віднести підсилення державного регулювання банківської сфери, вдосконалення методичної бази оцінки рівня фінансової безпеки банку, зміцнення позиції державних банків у реалізації стратегії економічного розвитку країни, наближення діяльності вітчизняних банків до міжнародних стандартів, підвищення ефективності діяльності та фінансової стійкості банків шляхом поліпшення якості корпоративного управління [237, с. 132].

О. О. Бригінець вважає, що нова стратегія забезпечення фінансової безпеки держави має бути орієнтована на розроблення та впровадження заходів стосовно закріплення та розвитку позитивних тенденцій, а також подолання негативних процесів у фінансових правовідносинах, також мають бути визначені мета та перспективи цієї стратегії, способи та засоби, за допомогою яких її можна реалізувати. Фінансова безпека держави не може бути статичною величиною, враховуючи, що населення, постійно розвивається та удосконалюється, а також знаходиться у постійних комунікативних зв'язках із суспільствами інших держав світу. І цей розвиток проходить у всіх сферах, насамперед у сфері соціально-економічного і політичного розвитку [19, с. 40].

На переконання О. Б. Васильчишин, в умовах кризових явищ питання оптимізації державного регулювання банківської діяльності та банківського нагляду є надзвичайно актуальним з огляду на велику кількість банкрутств комерційних банків та погіршення фінансової безпеки банківської системи, тому аналіз державного регулювання банківської діяльності та банківського нагляду виявив низку проблем, які відображають неточності та прорахунки в законодавчих нормах та правилах діяльності банків, а також у самих механізмах оцінки платоспроможності комерційних банків. Для підвищення ефективності державного регулювання і нагляду за банківськими установами необхідно вжити низку рекомендацій, які стосуються макропруденційного нагляду, виявленню системних ризиків та нагляду за системно важливими банками. І все-таки важливим для побудови ефективних механізмів забезпечення належного рівня фінансової безпеки банківської системи України є вивчення взаємозв'язку банківського нагляду, грошово-кредитної та фіскальної політики в контексті антикризової політики держави [26, с. 29, 42-43].

Про важливість макропруденційного підходу пишуть В. В. Коваленко та Н. В. Радова, зокрема, що необхідність забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в Україні актуалізує завдання посилення пруденційної складової регулювання банківської системи, тобто забезпечення фінансової стабільності шляхом подолання дисбалансів на мікро- та макрорівнях. Характерною рисою макропруденційного підходу виступає запобігання системних ризиків та протидія їм, забезпечення раціонального розміщення та ефективного використання фінансових ресурсів. Поставлені цілі досягаються шляхом нарощування довгострокових інвестицій у реальний сектор та фінансування модернізаційних процесів, розвиток інфраструктури та підвищення стійкості вітчизняної банківської системи, реформування інституційних засад фінансового регулювання, підвищення фінансової стійкості окремих банків, посилення антициклічного характеру регулювання [94, с. 329].

Н. М. Яценко вбачає, що сутність фінансової безпеки країни полягає у захисті державних інтересів фінансово-кредитної сфери держави від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, а критерієм фінансової безпеки держави є стабільний, збалансований розвиток фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної та фондової систем, а також ціноутворення, що характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування економіки країни. Об'єктом фінансової безпеки держави є територія країни та її фінансово-кредитна інфраструктура [299, с. 173].

М. Зубок трактує безпеку банківської діяльності як стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов функціонування; властивість своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність та імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [81, с. 79].

На думку О. Є. Костюченко та В. І. Паталах, фінансова безпека банку – це такий стан банківської системи, що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім і внутрішнім загрозам банківської діяльності завдяки комплексу правових, організаційних та управлінських заходів для забезпечення нормального функціонування й розвитку в умовах дестабілізуючого впливу навколишнього середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави) [112, с. 26].

Н. С. Ситник і О. Р. Самбірська підкреслюють, що на сьогоднішній день фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку [238, с. 100].

У методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 фінансова безпека трактується як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни, а банківська безпека є однією із складових фінансової безпеки, що розглядається як рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування [195].

О. Б. Васильчишин вважає, що фінансова безпека банківської системи визначається як такий динамічний стан усіх банків країни (першого і другого рівня), який характерний стабільністю їх взаємозв'язків, безперебійною реалізацією основних функцій, збалансованістю фінансових показників та грошових потоків, що дозволяє без втрат протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам для її фінансової стійкості та забезпечувати реалізацію фінансових інтересів держави [24, с.70-71]. При цьому В. Соловйов зазначає, що банківська безпека держави – це такий стан діяльності банківської системи країни, за якого забезпечується стабільне кредитування реального сектору економіки, висока доступність та ефективне використання кредитних ресурсів банків, незалежність банківського капіталу від учасників-нерезидентів [243, с. 80].

Під фінансовою безпекою, В. Т. Шлемко та І. Ф. Бінько розглядають стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання держави [293].

Подібним є трактування фінансової безпеки Б. В. Губським, який розуміє під цим поняттям стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової системи, що характеризується спроможністю держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи, її структурну збалансованість, стійкість до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [45].

На думку М. М. Єрмошенко, під фінансовою безпекою потрібно розглядати такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення загалом [70].

С. С. Родченко уточнює зміст поняття фінансова безпека комерційних банків, визначаючи його як стан захищеності, який гарантує його захист від потенційних та наявних загроз, збереження та примноження активів, стійкість та досягнення встановлених цілей діяльності з метою попередження та уникнення загроз для збереження та примноження фінансових ресурсів банку, забезпечення його стійкості, зростання ефективності його діяльності та зміцнення позицій на ринку [223, с. 19].

О. І. Барановський та Т. В. Путінцева вказують на те, що відсутність дієвої системи забезпечення фінансової безпеки комерційних банків спричиняє нестійкість банківської діяльності, зростання тінізації відносин у банківській сфері, унеможлиблює належне виконання банками свого функціонального призначення, негативно позначається на діяльності підприємств реального сектору національної економіки та життєдіяльності будь-якої країни загалом, крім того, значущість дотримання фінансової безпеки комерційними банками полягає в тому, що від неї залежить і фінансова безпека банківського сектору, хоча вона не є сумарним результатом безпеки комерційних банків, а певною мірою вона позначається і на фінансовій безпеці держави загалом [8, с. 5].

На думку Я. С. Ковалю, система забезпечення безпеки – це комплекс правових, організаційно-управлінських, інженерно-технічних і профілактичних мір, спрямованих на захист банку від усіх сучасних небезпек і загроз у фінансовій сфері. Одним з основних пріоритетів при організації системи економічної безпеки банків в умовах глобальної фінансової кризи є банківський капітал, який повинен включати всі фінансові ресурси, і, перш за все, національну та іноземну валюту, високоліквідні активи, які здатні оперативно перетворюватись у гроші, а також похідні від них фінансові інструменти (деривативи) та фондові інструменти, іншими словами, все що включається у фінансовий кругообіг і дає прибуток або додаткову вартість [97, с. 221]. С. С. Родченко під системою забезпечення фінансової безпеки комерційного банку розглядає сукупність об'єктів, суб'єктів, принципів, функцій, методів оцінки і механізму зміцнення фінансової безпеки банку, що підпорядковані спільній меті та поставленим завданням попередження та протидії загрозам, зміцнення позицій банку на ринку, підвищення ефективності його діяльності [223, с. 19].

Б. В. Федорущенко у своїй праці запропонував концептуальну, композиційну, поетапну і формуючу моделі розбудови дієвої системи забезпечення фінансової безпеки банківської системи, що дають чітке уявлення про його цілі, завдання, об'єкти, предмет, суб'єктів, імперативи, заходи, принципи, критерії; композицію як процесу побудови такої системи, етапи її формування та специфіку її забезпечувальних підсистем; при трактуванні поняття «система забезпечення фінансової безпеки банківської системи» науковець робить наголос на органічному поєднанні її забезпечувальних підсистем (серед яких, на відміну від вживаних, виокремлено й такі, як: інструментарна, обліково-звітна, контрольна-діагностична, прогностична, інфраструктурна, маркетингова, соціально-психологічна, правоохоронна, програмного забезпечення), що безперервно формуються на стійкій плановій основі суб'єктами системи для досягнення її цілей, виконання поставлених

завдань концептуального, стратегічного характеру за об'єктно-орієнтованим підходом до забезпечення фінансової безпеки [270, с. 16-18].

В умовах фінансової кризи та загострення політичної нестабільності в Україні, можна спостерігати тенденцію погіршення показників рентабельності, платоспроможності та фінансового стану загалом низки вітчизняних банків. Саме від якості розроблених заходів забезпечення фінансової безпеки на рівні банку залежить фінансовий стан окремого банку та вектор розвитку всієї банківської системи в стратегічній перспективі. Фінансова безпека банку є динамічною категорією, оскільки, з одного боку активне розміщення як юридичними, так і фізичними особами депозитів сприятиме зростанню залишків коштів на рахунках банку, що в свою чергу впливатиме на ліквідність банківської установи, з іншого боку – масове вилучення депозитів, неповернення кредитів, може негативно вплинути на стійкість банку, в результаті і на його фінансову безпеку [9, с. 176].

На думку М.-М. Р. Барилюк, дане визначення більш доцільно використовувати, характеризуючи фінансову безпеку банківської системи, оскільки воно включає заходи як технічного, так і правового характеру і спрямоване на забезпечення соціально-економічних інтересів, а не фінансових інтересів. Під фінансовою безпекою комерційного банку М.-М. Р. Барилюк розуміє такий динамічний стан банку за якого його фінансово-економічна діяльність захищена від можливостей реалізації зовнішніх і внутрішніх загроз з орієнтацією на задоволення інтересів учасників банківського бізнесу [9, с. 180].

А. А. Лагно вважає, що трактування сутності фінансової безпеки банківської системи завдяки її комплексному розумінню як стану її функціонування економічних і фінансових відносин, який відрізняється відсутністю конфліктів грошово-кредитної, валютної, антиінфляційної, банківської і макроекономічної політики, уможливорює досягнення нею фінансової стійкості, стабільності, надійності, соціально-економічної ефективності використання фінансових ресурсів та нарощування фінансового потенціалу за наявних й потенційно можливих викликів, загроз і ризиків;

системи поліаспектних і збалансованих заходів зі сприяння фінансовій стабільності комерційних банків, центрального банку і банківської та фінансової системи загалом й інших економічних агентів, дотримання їхніх фінансових інтересів; умов забезпечення виконання банківською системою притаманних їй функцій, її фінансової незалежності, ліквідності, плато- та конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості, збалансованості фінансових потоків і фінансового суверенітету держави [126, с. 21].

Професор Ю. В. Ніколаєнко обґрунтовує, що державне регулювання та нагляд за банківським сектором є важливим елементом забезпечення фінансової безпеки банківської системи та фінансової системи країни в цілому. Україні необхідна ефективна модель державного регулювання банківського сектору, заснована на специфіці національних економічних умов та орієнтована на світові тенденції. Пріоритетним напрямом удосконалення державного нагляду за банківською діяльністю є його переорієнтація з констатації негативних тенденцій та наявності кризових ситуацій у банківському секторі на їх попередження. Важливою складовою регуляторного впливу на банківський сектор з боку держави в контексті забезпечення фінансової безпеки його функціонування є моніторинг, що реалізується через діагностику загроз фінансовій безпеці банківського сектору, джерел їх виникнення та прогноз наслідків дії ідентифікованих ризиків. За результатами моніторингу можна передбачити трансформацію негативних впливів на функціонування банківського сектору та на цій основі обрати стратегію його розвитку з урахуванням комплексу заходів, спрямованих на попередження реалізації загроз фінансовій безпеці банківського сектору [155, с. 136].

Л. С. Федевич, М. В. Ливдар та Я. В. Межирицька вважають, що у ситуації, яка склалася в Україні з банківською системою, для кожного громадянина є важливим обрати надійний банк, який буде гарантувати безперебійну роботу. Надійність банків є важливим показником для фізичних та юридичних осіб, які готові покласти депозит на банківський рахунок із гарантією повернення та отримати кредит з гарантією, що банк не ліквідується

та не підвищить відсоткові ставки від найменших політичних та фінансових змін в країні [261, с. 24].

На думку О. М. Фурмана, стабільність банківської системи – це її здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам, зберігати стійку рівновагу й надійність, а для підтримання стабільної банківської системи функціонує банківське регулювання, головною метою якого є безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів. Державне регулювання діяльності банків в Україні здійснюється у двох формах – адміністративній та індикативній, які у своїй сукупності спрямовані на створення єдиних державних стандартів банківської діяльності в Україні [278, с. 56].

Д. М. Гладких визначає дуальний зв'язок між діяльністю банківської системи України в умовах розвитку інформаційної економіки та елементами системи економічної безпеки держави, зокрема розгляд першого як інструменту реалізації національних економічних інтересів, що створює нові можливості для зміцнення економічної безпеки держави, а також як джерела нових ризиків і загроз економічній безпеці держави за її складовими; концептуальні засади забезпечення банківської безпеки держави в умовах розвитку інформаційної економіки як сукупності теоретико-методологічних положень щодо визначення методологічного підходу, цілей, принципів і методів, технології (завдань, методик, рекомендацій) цього процесу з використанням цільового впливу держави на процеси самоорганізації банківської системи з метою використання можливостей, що надає банківській системі розвиток інформаційної економіки та попередження розгортання принципово нових загроз банківській безпеці держави [39, с. 44-45].

Є. Ю. Мордань пропонує науково-методичний підхід до державного регулювання банківської системи з урахуванням невизначеності середовища реалізації регуляторних впливів на основі запровадження моделі раннього оповіщення банківської кризи та моніторингу індикатора настання банківської кризи, що дозволяє відстежувати кількісні та якісні характеристики

стаціонарних та динамічних станів індикаторів банківської кризи, які детермінують зовнішні та внутрішні фактори, спрогнозувати настання банківської кризи, ідентифікувати факт її настання, фази розгортання та вживати на цій основі відповідні заходи регуляторного характеру. Регуляторний цикл моделі передбачає поетапну реалізацію процедур розробки концепції та стратегії державного регулювання банківської системи з введенням контуру прогнозного аналізу та диференційованого застосування інструментів регулювання та нагляду на макро- та мікрорівнях з контролем та моніторингом на всіх етапах [145, с. 3].

Як вважає М. Д. Пасічний, в контексті забезпечення фінансової стабільності увагу НБУ насамперед приділено підтримці стійкості банківської системи, зокрема діяльність спрямована на підвищення рівня прозорості в системі, проведенні діагностики фінансового стану банків, виставлено вимоги щодо залучення додаткового капіталу, формування обов'язкових резервів, розпочато роботу щодо удосконалення функціонального механізму макропруденційного регулювання, в тому числі стрес-тестування [169, с. 248]. Спектр учасників міжбанківського валютного ринку та ступінь розвитку фінансових відносин вказують на те, що в країнах із трансформаційною економікою роль і вплив центрального банку на валютний ринок є вагомим у порівнянні з розвинутими державами.

В останніх більш стабільна і фінансово стійка банківська система, а також накладено менше обмежень щодо здійснення фінансових операцій, у тому числі з іноземною валютою. Крім того, значного розвитку набула ніша інституційних інвесторів (приватних пенсійних фондів, фондів спільного інвестування, хедж-фондів), які виступають в якості активних учасників на валютному ринку. Натомість, в емерджентних економіках ринок інституційних інвесторів перебуває на стадії свого становлення і не набув значних масштабів з огляду на низку бар'єрів макроекономічного та інституційного характеру [169, с. 269].

Р. С. Вовченко стверджує, що значущість дотримання фінансової безпеки банківського сектору національної економіки зумовлена тим, що фінансово

стійкий банківський сектор має достатні кошти для вирішення завдань забезпечення ресурсної, інформаційної, кадрової й фізичної безпеки окремих банківських установ і банківського сектору загалом. Фінансова складова є результуючою всіх інших складових функціонування банківського сектору національної економіки, а її рівень зумовлюється успішністю дій по решті складових. Комплексний підхід до визначення, аналізу і оцінки чинників і загроз фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки дозволить підвищити якість управління досягненням її належного рівня, а відтак стимулюватиме повноцінне використання позитивних чинників її забезпечення і убезпечить банківську сферу від численних негативних чинників [33, с. 75, 83].

На думку О. М. Музички, Н. Р. Журибіди та Є. О. Галько, розробка методичних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки банків потребує застосування комплексного підходу до врахування як внутрішніх, так зовнішніх ризиків, загроз і небезпек, а інструментарій оцінювання повинен максимально враховувати реалії функціонування фінансових установ, бути доступним для використання й базуватися на такому наборі показників, які мають чіткий кількісний вимір, є оприлюдненими на веб-сторінках спеціалізованих інституцій для аналізу не лише внутрішніми, але й зовнішніми користувачами. Важлива роль у комплексному оцінюванні відводиться розрахунку інтегрального індикатора рівня фінансової безпеки банків, який на основі агрегування набору показників та їх зважування на відповідні коефіцієнти дозволяє об'єктивно визначити рівень фінансової безпеки банківської системи [146, с. 326-327].

На переконання О. Л. Гури та О. О. Крижановського, банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, що призвело до негативних наслідків, тому державі необхідно розробляти напрямки реформування банківської системи,

спрямовані на її оздоровлення та розвиток, застосовуючи принцип системної взаємоузгодженості та координації грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики через поєднання прямих і непрямих важелів регулювання грошово-кредитного ринку, індикатори яких впливатимуть на формування сприятливого макроекономічного середовища для стабільного і ефективного функціонування на фінансовому ринку банківських установ як основних фінансових посередників розвитку економіки країни [46].

І. О. Ревак наголошує, що формуючи механізм забезпечення фінансової безпеки, держава намагається забезпечити його найбільш повну відповідність вимогам фінансової політики конкретного періоду, що передую повній реалізації її цілей і завдань, проте одним з найважливіших елементів системи забезпечення фінансової безпеки є механізм, що відображає сукупність законодавчих актів, правових норм, фінансових методів та важелів, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей безпеки та розв'язання нагальних завдань. Забезпечення фінансової безпеки можливе тільки при дотриманні національних інтересів у фінансовій сфері, врахуванні потенційних загроз та впровадженні інноваційних технологій у фінансовому секторі національної економіки, тільки узгоджена взаємодія усіх елементів механізму забезпечення фінансової безпеки в кінцевому результаті гарантуватиме ефективне функціонування національної економіки та економічне зростання [217, с. 9].

Л. Г. Кльоба, В. Л. Кльоба та Р. Л. Кльоба розглядають державне регулювання банківської діяльності як застосування державою системи заходів та інструментів впливу на банківську сферу для досягнення важливих суспільних цілей, особливо на сучасному етапі розбудови вітчизняної банківської системи України вкрай актуальним є питання використання нових підходів до вдосконалення державного регулювання банківської діяльності [92, с. 43].

Підтвердженням цього є теза А. І. Бондаренко про те, що в урядовій стратегії розвитку банківської системи України чітко зафіксовано, що з

врахуванням необхідності збереження політичного і економічного суверенітету України поставлені завдання з економічного і соціального розвитку країни можуть бути вирішені тільки при високому рівні конкурентоспроможності національної банківської системи країни як "фінансового локомотиву" економіки [18, с. 108], оскільки фінансова безпека є найважливішим елементом економічної безпеки, що генерується розвитком мережевої глобальної економіки як фундаменту життєдіяльності соціального цілого, пов'язаного з інститутом власності [18, с. 109].

О. В. Надьон та А. Л. Помаза-Пономаренко у своїй монографії розкривають теоретичні засади державно-правового забезпечення фінансової безпеки банків шляхом визначення її поняття та складових відповідного механізму регулювання фінансовими потоками, доводячи, що фінансова безпека держави загалом і фінансова безпека банків зокрема є невід'ємною складовою національної безпеки України, тому вони становлять об'єкт державного управління. Автори наголошують, що діяльність органів державної влади у сфері фінансової безпеки банків вимагає оптимізації з метою відповідності національним інтересам, де стабільність банківської системи й окремо взятого банку гарантує задоволення фінансових інтересів як самої держави, так і власників банків, їх кредиторів та вкладників [150].

І. В. Пасічник та С. А. Курочкін акцентують, що банківська система будь-якої держави, особливо тієї, яка перебуває в кризовому стані, незалежно від її економічної моделі та організації суспільних відносин, відіграє провідну роль у забезпеченні руху грошових потоків, тим самим створюючи базові передумови суспільного відтворення. Саме від того, наскільки високим є рівень фінансової безпеки банківської системи, залежить не лише ефективність її функціонування та економічна стабільність суспільства, але й фінансова міцність та національна безпека держави [170, с. 632].

Н. С. Прокопенко, В. М. Мирончук, І. В. Шепель наголошують на тому, що функціонування банківської системи під час війни є дуже важливим, адже саме банки забезпечують платежі населення та бізнесу. Як і в мирний час, її

діяльність повинна здійснюватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за своїми зобов'язаннями, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи фізичними особами та забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань, при цьому основним принципом функціонування банківської системи є збереження довіри громадян [211].

Під час війни банківська галузь зіткнулась з багатьма проблемами, які послабили банківську систему, а саме: недостатність кваліфікованих кадрів, кібератаки, перевищенням лімітів касових залишків, арешт банківських рахунків, втрати за виданими кредитами, тому, для забезпечення стабільного функціонування банківського сектору необхідно розвивати ризик-менеджмент, сприяти діджиталізації, популяризувати безготівкові рахунки, посилювати систему електронних платежів, заручитися міжнародною підтримкою, що дозволить забезпечити дотримання принципів та зберегти довіру до банківського сектору держави [211].

Т. М. Халімон формулює визначення принципів банківської діяльності як похідні від принципів фінансового права публічно-правові основи, ідеї, засади, закріплені на законодавчому рівні або такі, що мають виключно доктринальну природу та на яких ґрунтується діяльність, пов'язана зі створенням фінансових установ, зі здійсненням банківських операцій, наданням банківських послуг [279, с. 73]. У банківському секторі розрізняють основну та допоміжну банківську діяльність. Основна банківська діяльність – це така діяльність кредитної організації, яка включає банківські операції та угоди.

Допоміжна банківська діяльність спрямована на забезпечення сприятливих і безпечних умов здійснення основної банківської діяльності. Ця діяльність побічно пов'язана з результатами основної банківської діяльності. До допоміжної банківської діяльності належать інформатизація, охорона, система безпеки та інші аналогічні види діяльності різних підрозділів кредитної організації [167]. При цьому особливістю організації фінансової безпеки банків в умовах проведення військових дій є: підвищення заходів безпеки від фізичних

загроз працівникам банків, майну банків та їх інформаційним базам на територіях, підконтрольних Україні; на непідконтрольних територіях фінансова безпека банків забезпечується призупиненням їх діяльності; за рахунок накладення мораторію на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними зобов'язаннями та заходів щодо збереження майна, що знаходиться в іпотеці для окремих категорій громадян та підприємців, банки зазнають збитків; будучи регулятором банківської діяльності, Національний банк України в межах своїх повноважень, вжив заходи щодо забезпечення банків правилами роботи в надзвичайних умовах; правові можливості дозволяють мінімізувати фізичні загрози у банківській діяльності за рахунок інтернет-банкінгу та аутсорсингових послуг [150, с. 170].

Гарантування фінансової безпеки банків є важливою проблемою сучасності, оскільки вони, виступаючи «кровоносною системою» країни, формують так званій «інститут довіри» для усіх суб'єктів економічних відносин, а рівень безпеки може зазнавати в динаміці певних коливань, однак якщо вони незначні, то суттєвого впливу на розвиток банківської системи не спричиняють. Враховуючи значну схильність банків як фінансових посередників до впливу різноманітних зовнішніх та внутрішніх деструктивів, виникає потреба в їх систематичному оцінюванні на основі системи показників, які в подальшому трансформуються в інтегральний індикатор [146, с. 323].

Є. Бондар під безпекою банківської системи розуміє забезпечення нею реалізації домінантного впливу на відтворювальний процес в економіці як її органічної ланки, з урахуванням загальносвітових тенденцій і перспектив розвитку кредитно-банківської системи, за одночасного забезпечення виконання принципів відповідності основних орієнтирів банківської діяльності цільовим завданням розвитку економіки, стійкості банківської системи та її здатності впливати на економічне зростання, синхронності розвитку банківського та інших секторів економіки [17].

За оцінкою Л. Стрельбицької, М. Стрельбицького та В. Гіжевського, безпека банківської системи розглядається як такий стан чинних правових норм

і відповідних їм інститутів безпеки, який відображає рівень захищеності державою кредитно-фінансових відносин між суб'єктами банківської діяльності та гарантує стійке функціонування всієї банківської системи; забезпечує можливість повної реалізації та захист життєво важливих фінансових та економічних інтересів держави, суспільства й особи; виключає або максимально обмежує деструктивні наслідки від зовнішніх та внутрішніх загроз, недосконалості зовнішньоекономічної, бізнесової та внутрішньогосподарської діяльності [250, с. 466].

Р. С. Квасницька, І. О. Доценко та Д. В. Приступа доводять, що механізм забезпечення фінансової безпеки банку є сукупністю інтегрованих у систему забезпечення фінансової безпеки банку взаємопов'язаних і взаємозалежних компонент організації та реалізації управління фінансовою безпекою банку, спрямованих на забезпечення найвищих фінансових результатів діяльності банку та мінімізації впливу внутрішніх і зовнішніх загроз в процесі досягнення фінансових інтересів як в коротко-, так і у довгостроковій перспективі. Забезпечення ефективної взаємодії усіх елементів механізму забезпечення фінансової безпеки банку дозволяє досягти запланованих результатів банківської діяльності за певний період [90, с. 77].

Для кожного банку є важливим здійснення узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека є важливим інструментом для досягнення поставлених цілей. Забезпечення фінансової безпеки банківської установи має базуватися і на розробці фінансовою установою власних підходів до аналізу, оцінки та забезпечення своєї фінансової безпеки, які мають окреслювати обґрунтовані способи і інструменти підвищення рівня безпеки, а також способи їх застосування. Зазначені дії мають ґрунтуватися на виборі стратегічних альтернатив управління і підготовки відповідних напрямів забезпечення фінансової безпеки банку, запобігання, нейтралізації правопорушенням та ризикам банківської діяльності [90, с. 77].

На думку Д. Шияна, під забезпеченням фінансової безпеки банківської системи варто розглядати сукупність економічних відносин, що складаються з приводу формування такої здатності в умовах обмеженості трудових, фінансових, матеріальних ресурсів, а його механізмом – сукупність способів організації економічних відносин, застосовуваних суб'єктами забезпечення фінансової безпеки з метою захисту банківської системи від зовнішніх та внутрішніх загроз в умовах обмеженості ресурсів [292, с. 159].

К. О. Тітков та І. В. Литвинчук для забезпечення фінансової безпеки банку пропонують вирішити такі завдання: забезпечення достатньої фінансової стійкості й незалежності комерційного банку; підтримка технологічної незалежності та конкурентоспроможності, формування високого технічного та технологічного потенціалу; оптимізація організаційної структури, постійне удосконалення виконання функцій менеджменту; правовий захист всіх видів діяльності банку; створення захисту інформаційного середовища банку; формування умов для безпечної роботи співробітників банку; збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку [253].

Ю. О. Самура та Н. С. Кульчицька вважають, що основними критеріями ефективності системи безпеки банківських установ слід вважати максимізацію прибутку і оптимізацію його якості, а також максимізацію ринкової вартості вітчизняних комерційних банків. Саме тому, формування системи безпеки банківських установ є комплексною і архіскладною проблемою, вирішення якої потребує системного підходу, визначення ієрархії цілей, підходів до їх забезпечення з розробкою чіткого механізму реалізації, організації належної координації зусиль усіх учасників вітчизняного ринку банківських послуг з дотримання і підвищення рівня безпеки банківського сектору країни [232, с. 552].

Забезпечення високого рівня фінансової безпеки банків в Україні має здійснюватись за допомогою заходів банківського менеджменту, а також державного контролю, а побудова ефективної системи фінансової безпеки

банків є необхідною умовою як для окремого банку, так і для банківської системи в цілому, тому для досягнення оптимального рівня фінансової безпеки банку, варто посилити державне регулювання банківського сектору, вдосконалити методичну базу оцінки рівня фінансової безпеки банку, зміцнити позиції державних банків у реалізації стратегії економічного розвитку країни, наблизити діяльність вітчизняних банків до міжнародних стандартів, підвищити ефективність діяльності та фінансову стійкість банків шляхом поліпшення якості корпоративного управління [238, с. 103].

У підтвердження цього Т. Д. Сіташ доводить, що фінансова політика має створювати інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, що ґрунтується на правилах, нормах, організаційних структурах, які у сукупності мають цілеспрямовано формувати механізм активного впливу на економічне зростання, спрямовувати розвиток суспільства у необхідному напрямі і на цій основі сприяти підвищенню добробуту громадян [240, с. 33].

1.2. Формування управлінських підходів у державному регулюванні банківського сектору в контексті стабілізації національної економіки

Поточні інтеграційні процеси в економіці вимагають розгляду банківського сектору з погляду фінансової безпеки та виявлення факторів, що впливають на стійкість як системи в цілому, так і банку зокрема. Забезпечивши умови для виконання заходів щодо підтримки фінансової безпеки, держава вирішує найважливішу завдання – збереження себе як суверенного учасника зовнішньоекономічних відносин. Функції банку на чолі із національним регулятором створюють системотворчі зв'язки в економіці на мікро та макрорівнях. При цьому потрібно формалізувати функції та їх роль в економіці країни, характерні саме для банку як цілісного суб'єкта економіки [36, с. 23].

Специфічними рисами цієї функції є те, що банк задовольняє чужі потреби та розпоряджається переважно чужими активами, право на які залишається у клієнтів банку. Частково зазначена функція виконується

фінансово-промисловими групами, але на відміну від банківських структур даними господарюючими суб'єктами коштів залучаються для здійснення своїх власних цілей. Банки забезпечують рух грошових коштів під час обміну між суб'єктами економіки, завдяки цьому учасники економічних відносин на мікро- та макрорівнях отримують можливість обігу капіталу. Кредитуючи різні галузі виробництва та господарства, потреби населення та випускаючи платіжні кошти, банківський сектор здійснює регулювання грошових потоків держави.

Банк стає сполучною ланкою між діючими господарюючими суб'єктами в рамках національної та світової економіки, посередницька функція банку – це сукупність операцій, що дозволяє задіяти банк в економіці як цілісна освіта: місце концентрації грошових потоків різних агентів економіки [55]. Здійснюючи рух коштів капіталу між суб'єктами господарювання, банки дозволяють зосереджувати кошти на одному секторі економіки та перерозподіляти їх до інших. При цьому, важливою особливістю банку є можливість змінювати термін, обсяг грошових коштів та сферу функціонування залежно від потреб господарюючих суб'єктів.

Як впливає з сутнісних функцій, банки стають не лише місцем концентрації грошових потоків, а також місцем задоволення фінансових потреб господарюючих суб'єктів та домашніх господарств, тим самим підтримуючи розвиток і безперервність існуючих відтворювальних процесів у економіці. Банки, переказуючи кошти за правилами торгових операцій, створюють систему, що володіє властивістю до впорядкування та раціоналізації руху капіталу державі. Важливо, що банківська система діє відповідно до економіки держави за багатьма параметрами. Було б, наприклад, проблематичним розглядати роль банку з позиції лише маси платіжних коштів, що надаються на макро та мікрорівнях.

Діяльність банку, будучи складним чином імплементована в безліч соціально-економічних відносин, виступає каталізатором розвитку та укрупнення відтворювальних процесів. Акумулюючи тимчасово вільні грошові кошти та перерозподіляючи їх у сектори економіки, банківська система стає

багатовимірною ієрархічною структурою з безліччю відносин між елементами, при цьому сам банк також є елементом цієї структури [32, с. 103]. Проведення незбалансованої політики у банківській сфері загрожує руйнуванням не тільки окремого елемента системи економічних відносин, а й порушенням функціонування зв'язків цілісної ієрархічної структури.

Щоб уникнути появи деформацій у банківській системі державному регулятору в особі Національного Банку України необхідно забезпечити поступальний розвиток банківського сектору в руслі цільових завдань економіки. Необхідні умови для цього, це нарощування впливу банківської системи зростання економіки країни, особливо у сфері реального виробництва, стійкість банківської системи до зовнішніх та внутрішніх шоків, одночасний розвиток банківського та інших секторів економіки та достатність капітальної бази кредитних установ.

Тому, сьогодні розробляються моделі оптимального співвідношення між зростанням виробництва та зростанням кредитних вкладень, активів банку та частки кредитів у його активах, встановлюються нормативи ліквідності, пропорції між кредитами та депозитами. З наведеної низки контрзаходів на перше місце за ступенем важливості слід поставити стійкість банківського сектору, яка виражається у поняттях ліквідності та платоспроможності банку [23, с. 14]. Першорядність цих показників обумовлена тим, що їхній рівень свідчить про здібності банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтом своєчасно та в повному обсязі, отже клієнт може вести господарсько-економічні відносини у нормальному режимі.

Для того щоб «вижити» в умовах обмежених кредитних ресурсів суб'єктам підприємницької діяльності доводиться вдаватися до запозичення у зарубіжних кредитних установах, умови кредитування в яких найчастіше конкурентоспроможні стосовно умов, що пропонуються у вітчизняних банках. Заходи валютного регулювання допускають широкий діапазон транскордонних операцій із розрахунками між вітчизняними компаніями за межами країни. Ініційований відтік коштів не тільки знижує рівень фінансової бази кредитної

потенціалу національної економіки, але й визначає перспективу нестійкості грошової системи та обмеження економічного зростання. У цьому існує загроза економічній та національній безпеці держави через фінансову безпеку банку та банківської системи [220, с. 75-76]. Банківська ліквідність вирішує важливе завдання національної економіки, а саме задоволення попиту на кредитні ресурси агентів економіки та вилучення вкладниками депозитів. Проте, це завдання досягне лише в певному ступені, оскільки чим вища ліквідність, тим нижча прибутковість і навпаки.

Державне регулювання ліквідністю визначається значною мірою тим, у якому руслі відбувається загальне управління банком. На поточний момент великими закордонними банками віддається пріоритет управління пасивними операціями банками, оскільки нарощування ліквідних коштів на активних операціях уповільнює розвиток кредитних установ. Управлінські підходи, засновані на управлінні пасивами, передбачають залучення додаткових грошових коштів з ринку, тим самим керуючи ліквідністю за рахунок безперервного запозичення ззовні [78, с. 145].

Управлінські підходи щодо ліквідності асоціюються з управлінням пасивами чи портфелем банку. У рамках управління портфелем банку дотримуються методів загального фонду коштів, конверсії засобів та математичного моделювання. Перший метод має на увазі об'єднання всіх ресурсів в окремий фонд, кошти якого спрямовуються в перспективні у сенсі прибутковості активи. Метод конверсії з організаційної структури схожий з методом загального фонду коштів, але на відміну від першого в ньому еліміновано загальний фонд, а статті пасиву направляються до певних статей активу. В цьому полягає його перевага над методом загального фонду коштів [8; 23]. До загальної нестачі цих двох методів відноситься той факт, що передбачувана дохідність розміщених коштів в активні операції ґрунтується на припущеннях банку.

Банківську діяльність можна розділити на три основні напрями: фінансовий, операційний та інвестиційний, у розглянутій економічній моделі

припливу і відтоку коштів у банку складові елементи моделі співвідноситимуться з видами діяльності. Банк, будучи кредитно-фінансовим інститутом, може здійснювати поруч із банківськими операціями і небанківські, тобто операції, які може вести будь-який суб'єкт господарювання. Банківські операції можуть бути операційними, наприклад, операційне обслуговування клієнтів, яке включає в себе різноманітні операції та фактори, а також списання комісій, додаткові розрахунки на особисті кошти, грошові перекази та інше [177; 192; 196].

Оскільки до цього ми з'ясували, що існують функції доходу та витрати, закономірно припустити, що їхній вид залежить від кількості та динаміки наявних у розпорядженні банку коштів, активів та вимог з боку контрагентів пасивів. Дійсно, для залучення коштів пасивні операції банку необхідно провести витрати, які виражаються в сплаченому відсотку за депозитів, а внаслідок розміщення коштів активні операції від свого імені банк отримує дохід, який виражається в сплаченому відсотку за кредитом, комісіями тощо. Користуючись статистичними даними звітів бухгалтерського балансу, про рух коштів, про прибутки та збитки, аудиторські висновки про кількість активів і пасивів, ми можемо сформувати вектори припливу та відтоку коштів, для обсягів активів та пасивів.

Важливо відзначити, що було б неправильним шукати залежність перелічених функцій від часу, тому що в цьому випадку ми отримали б тільки прогностичні функції з аргументом часу, що для вирішення задачі про максимізацію прибутку методом не підходить. Отримані функції доходів та витрат за видами напрямків ляжуть в основу поетапної побудови раціонального вкладення коштів. Важливим управлінським підходом завдання є те, що після подання всієї системи всіх кроків рішення починається з кінця цієї системи виходить в аналітичному вигляді.

Таким чином, банк спроможний з додатково одержаних доходів формувати спеціальні стабілізаційні фонди, які можуть бути джерелом покриття непередбачених збитків. Реалізація такої можливості дозволяє

уникнути відволікання великої кількості бюджетних коштів у період кризових явищ і забезпечити дохід, що дозволяє зберегти платоспроможність та спланувати майбутні грошові потоки та забезпечити фінансову безпеку та стійкість державі [138, с. 27].

Сьогодні в Україні, як і в більшості розвинутих країн світу, існує дворівнева банківська система, де на першому рівні знаходиться Національний банк України, на другому – комерційні банки [Додаток G]. Національний банк, відповідно до Конституції, є особливим та незалежним від Уряду органом державного регулювання, основними функціями якого є формування грошово-кредитної політики, емісія та забезпечення стабільності національної валюти – гривні, нагляд за діяльністю комерційних банків, організація готівкового грошового обігу, встановлення правил випуску в обіг, зберігання, інкасації, перевезення, вилучення з обігу та знищення готівки.

Суттєву роль у становленні стабільної банківської системи відіграє Національний банк України та рівень ефективності його рішень та заходів, особливо у кризовий та посткризовий періоди. За 30 років незалежності України банківська система пережила щонайменше п'ять великих банківських криз (1994, 1998, 2004, 2008-2009, 2014-2015), але остання з них була найглибшою і найболючішою для економіки. Прикладом того, наскільки банківська система України може бути вразливою та залежати від впливу різноманітних негативних факторів, засвідчує те, що за станом на 1 січня 2014 року у державному реєстрі банків, за даними Національного банку України було зареєстровано 180 банків, а за станом на 1 січня 2023 року залишилось тільки 67 банківських установ [43].

Станом на 1 січня 2023 року в Україні налічувалося 5336 діючих структурних підрозділів (відділень) банків. За минулий 2022 рік їх кількість скоротилася на 1349 або на 20,2%. У 2022 році було закрито чотири банки, в яких у тому числі було 301 відділення: Промінвестбанк (1), Мегабанк (153), Сбербанк (85) та банк Січ (62) [43; 53].

Таблиця 1.

Кількість комерційних банків в Україні (2008-2023)
Кількість комерційних банків в Україні з 2008 по 2023 рр.

	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.ч. зі 100% іноземним капіталом
<i>на 1.01.2008</i>	175	47	17
<i>на 1.01.2009</i>	184	53	17
<i>на 1.01.2010</i>	182	51	18
<i>на 1.01.2011</i>	176	55	20
<i>на 1.01.2012</i>	176	53	22
<i>на 1.01.2013</i>	176	53	22
<i>на 1.01.2014</i>	180	49	19
<i>на 1.01.2015</i>	163	51	19
<i>на 1.01.2016</i>	117	41	17
<i>на 1.01.2017</i>	96	38	17
<i>на 1.01.2018</i>	82	38	18
<i>на 1.01.2019</i>	77	37	23
<i>на 1.01.2020</i>	75	35	23
<i>на 1.01.2021</i>	74	33	23
<i>на 1.01.2022</i>	71	33	23
<i>на 1.01.2023</i>	67	30	22

Наразі, найбільше відділень маємо у державному ПриватБанку – 1 210. У державному Ощадбанку залишилося 1182 відділення (- 420). Далі з великим відривом йдуть банки іноземних банківських груп: Райффайзен Банк (350) та Укрсиббанк (233). Замикає п'ятірку приватний ПУМБ (226). За інформацією від Національного банку України, 685 млрд грн загальна сума готівки, що перебувала в обігу в Україні станом на 1 квітня 2022 року. Ця цифра на 57,4 млрд грн або на 9,2% більше, ніж на початку 2022 року [43; 53]. Таке зростання можна пояснити тим, що в країні зберігається підвищений попит на готівкову гривню в умовах невизначеності і війни.

Проте, якщо на початку війни українці активніше знімали готівкові гроші з рахунків, то в другій половині березня почався зворотній процес – вилучення готівки з обігу. Крім того, на одного жителя України припадало 74 банкноти та

166 платіжних розмінних та обігових монет (на 1 січня 2022 року – 71 та 162 шт. відповідно). Обіг готівки в Україні за 2022 рік зріс на 14,1% (на 88,5 млрд гривень) до 716,1 млрд гривень [143]. З початку агресії, через невизначеність ситуації попит громадян на готівку суттєво зріс.

Станом на 1 січня 2023 року в обігу було понад 2,9 млрд банкнот на загальну суму 710,5 млрд гривень, а також майже 14,2 млрд монет на суму 5,5 млрд гривень, лєвова частка цієї готівки була проінкасована та перевезена саме підрозділами інкасації коштів та перевезення цінностей різних форм власності. Станом на 1 лютого 2023 року в 67 українських банках зберігалось 929,1 млрд гривень коштів фізичних осіб [143]. Найбільше таких вкладів у державному ПриватБанку - 329,3 млрд гривень, на другому місці державний Ощадбанк - 167,9 млрд гривень, далі йдуть банк з іноземним капіталом Райффайзен Банк - 57,9 млрд гривень та приватний Універсал Банк - 49,6 млрд грн. [Додаток Е].

Сьогодні банківська система України – це один із найрозвинутіших елементів господарського механізму, оскільки її реформування було розпочате раніше за інші сектори економіки, що визначалося ключовою роллю банків при вирішенні завдань переходу до ринку. Українська банківська система вистояла та переконливо довела свою стабільність та високоліквідність під час повномасштабного вторгнення, здатність до вирішення наявних кризових явищ, забезпечила стабільну роботу з готівкою в умовах війни та енергетичної кризи та безперерйне забезпечення економіки та підрозділів Збройних Сил України готівковими коштами [Додаток Н].

В Україні склалася централізована дворівнева банківська система, яка передбачає владно-організаційний статус Національного банку, як емісійного центру і провідника грошово-кредитної політики держави. Сутність дворівневої системи полягає також у сукупності взаємодії між банками як вертикальних, так і горизонтальних. Характерно, що у наш час централізована банківська система стала однією з обов'язкових досягнень найвищого ступеня економічного розвитку [4, с. 98-99]. У процесі становлення та розвитку, банківська система України активно

застосовує щодо організаційно-правового регулювання банківських відносин до інших держав.

Відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність" банк має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб. Багато інститутів здійснюють операції подібні до банківських, але це не означає, що вони є банками, лише банки, згідно законодавства, мають виключне право здійснювати такі операції у сукупності [186].

Незважаючи на те, що банк є суб'єктом підприємницької діяльності, все ж таки існує певна група некомерційних стосунків банків між собою, між банком і Національним банком, в окремих випадках – навіть між банком і клієнтом. Йдеться про необхідність зберігання всіма підприємствами і установами коштів в банках; обмеження готівкового обігу; здійснення розрахунків через банки; процентну політику НБУ; вимоги щодо резервування коштів банків тощо. Це обумовлюється провадженням грошово-кредитної політики держави через банківську систему, зокрема через банки. Тобто, інституційна організація банківської системи у сфері регулювання грошового обігу передбачає участь в ній державної влади [96, с. 100-101].

Слід зазначити, що створена в Україні банківська система дієздатна, може обслуговувати підприємства різної форми власності, проте банківська система України лише наближається до європейського рівня. В Україні ще не створені всі економічні та правові умови для підприємництва та конкуренції в банківській справі. Отже, банківську систему України можна зобразити за такою моделю (рис. 1.1). Залежно від переліку здійснюваних операцій банки в Україні можуть функціонувати як: універсальні банки – ті, які виконують весь спектр банківських операцій та спеціалізовані банки – ті, які виконують тільки

окремі операції на ринку чи функціонують у вузькому секторі ринку, обслуговуючи окремі галузі економіки.

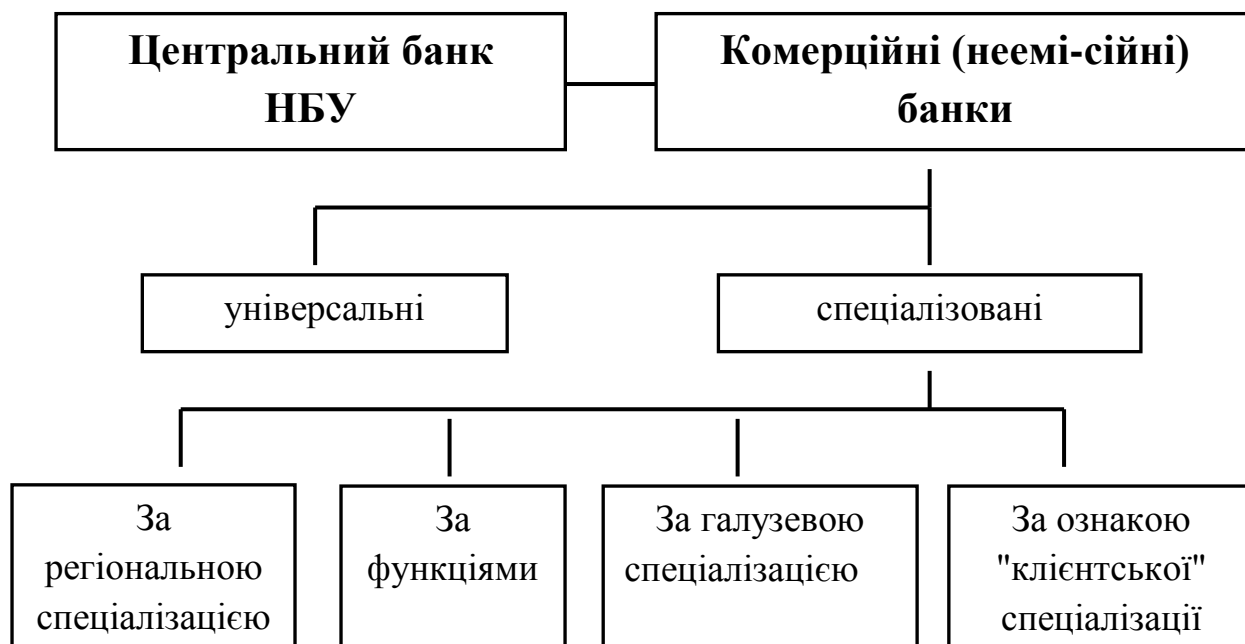

Рис 1.1. Система банківського сектору України. Джерело: модифіковано за Григор'євим Є. С. [42]

За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими). Відповідно, це може бути сфера сільськогосподарського кредиту; житлового будівництва; обслуговування малого бізнесу; операцій у зовнішньоекономічній діяльності тощо. Банк набуває статусу спеціалізованого банку у разі, якщо більше 50 відсотків його активів є активами одного типу. Банк набуває статусу спеціалізованого ощадного банку у разі, якщо більше 50 відсотків його пасивів є вкладками фізичних осіб. Згідно з Законом України “Про банки і банківську діяльність”: Банки – це юридичні особи, що мають право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг[186].

До банківських послуг належать [186; 203]:

- 1) залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;
- 2) відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);
- 3) розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства, або кооперативного банку. За формою власності банки поділяються на приватні, державні та зі змішаною формою власності. Ресурси приватних банків сформовані з коштів фізичних та юридичних осіб, і таких банків в Україні переважна більшість [279, с. 74]. Єдиним акціонером державного банку є держава. Функції з управління корпоративними правами держави у державному банку здійснює Кабінет Міністрів України. В Україні державними банками є АТ “Ощадбанк”, АТ “Укресімбанк”, АТ “Приватбанк” та ПАТ «Укргазбанк» [Додаток С, D].

Наявність державних банків не є проблемою для банківської системи, навпаки вони відіграють позитивну роль у забезпеченні її стабільності та сприяють розвитку економіки. Для здійснення банківської діяльності банки відкривають та ведуть кореспондентські рахунки у Національному банку України та інших банках в Україні і за її межами, банківські рахунки для фізичних та юридичних осіб у гривнях та іноземній валюті. Банківські розрахунки проводяться у готівковій та безготівковій формах згідно із правилами, встановленими нормативно-правовими актами Національного банку України. Банківська система України є системою відкритого типу. В Україні створені рівні умови для реєстрації та функціонування банків з вітчизняним та іноземним капіталом, в тому числі щодо регламентації дозволених банківських операцій та їх оподаткування [4, с. 98-99].

Банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності. Держава не відповідає

за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями держави, якщо інше не передбачено законом або договором. Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій. Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій [92, с. 43-44]. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатись у діяльність банку, за винятком випадків, передбачених законом [93].

Характерні риси операцій банків проявляються у трьох напрямках [284, с. 39-40]:

- 1) центральні банки мають монопольне право емісії грошових знаків;
- 2) центральні банки обслуговують специфічну клієнтуру. Клієнтами центральних банків виходячи з основних напрямів їх діяльності виступають головним чином комерційні банки та урядові структури.
- 3) для центральних банків, на відміну від комерційних, отримання прибутку не є метою проведення операцій.

Сучасна банківська система України представлена на (рис. 1.2.)

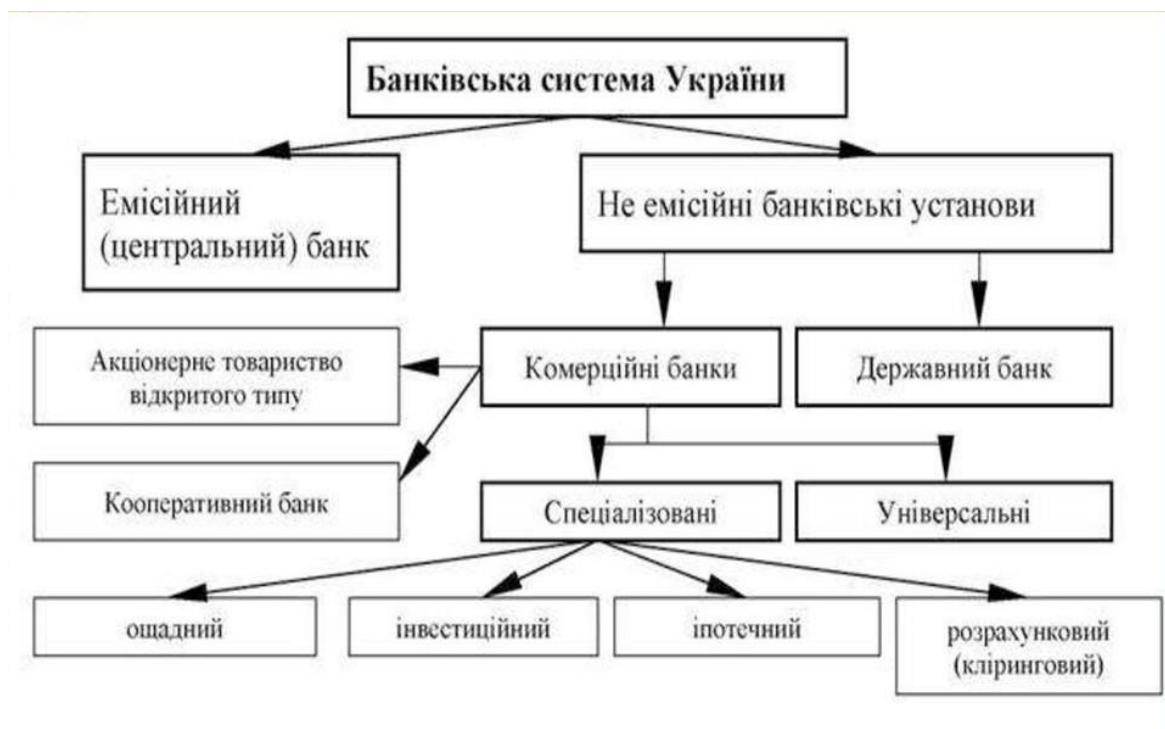

Рис. 1.2. Сучасна банківська система України. Джерело: модифіковано за Боднаром Є. М. [17]

Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України. Національний банк України визначає види спеціалізованих банків та порядок набуття банком статусу спеціалізованого. Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій [284, с. 113-114]. Національний банк України визначає системно важливі банки відповідно до таких критеріїв: розміру банку, ступеня фінансових взаємозв'язків, напрямів діяльності.

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку. Стабільність у банківській системі є однією із основних засад економічного зростання у будь-якій сучасній державі, а відповідно ефективне функціонування банківської системи впливає на розвиток ринкових відносин у ній. Юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, зобов'язана протягом року з дня державної реєстрації подати Національному банку України в порядку, визначеному цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України, документи для отримання банківської ліцензії [151].

Інтеграція у європейський фінансовий простір вимагає вдосконалення системи державного регулювання банківської діяльності України. Державне регулювання в управлінських підходах визначається як економічний метод державного управління, який є системою типових заходів законодавчого і контролюючого характеру, що здійснюються відповідними державними органами та громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої системи до умов, що постійно змінюються [226, с. 129]. У ст. 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність» встановлено, що Національний банк України (далі – Національний банк) здійснює державне регулювання діяльності банків у формі адміністративного та індикативного регулювання [186].

Таким чином, першочерговим завданням державного регулювання банківської діяльності є забезпечення конкурентоспроможності банківських установ як основних провідників монетарної політики, інститутів акумулювання і перерозподілу фінансових ресурсів, тобто сучасна система державного регулювання повинна забезпечувати стійку рівновагу, надійність і ліквідність банків, що відповідає цілям грошово-кредитної політики і стимулює економічне зростання країни. Сутність державного регулювання банківської діяльності визначається тим, наскільки ефективно держава реалізує свої функції [44, с. 580]. Від того, наскільки адекватно система державного регулювання реалізуватиме функції координації у банківському секторі, залежатиме розвиток бізнесу та подальше економічне зростання у вітчизняній економіці.

Проаналізувавши значення державних важелів впливу на результати діяльності банків України можна говорити про те, що трансформаційні перетворення в нашій державі ускладнюють процес забезпечення ефективного та стабільного функціонування банківської системи і потребують відповідних механізмів регулювання. Головними напрямками забезпечення ефективного та стабільного функціонування сучасної банківської системи є надійна та стійка макроекономічна політика, належним чином розвинена система формування політики фінансової стабільності, добре розвинута державна інфраструктура, чіткі принципи управління кризою, відновлення роботи з проблемними установами, належний рівень системного захисту, ефективна ринкова дисципліна [132].

Головною невід'ємною ланкою сучасної банківської системи ринкового типу є Національний банк України, який є органом її економічного та організаційно-правового державного регулювання. Національний банк, як правило, на монопольних засадах здійснює емісію банкнот і монет (грошових знаків). Готівка, що емітується Національним банком, є єдиним законним платіжним засобом на території України, обов'язковим до прийняття в усі види платежів. Крім готівкової емісії, Національний банк здійснює також

безготівкову емісію, в результаті якої збільшується обсяг резервів комерційних банків, що є базою для зростання грошової маси [179-182].

Основні інструменти (канали) безготівкової емісії: операції з цінними паперами на відкритому ринку, рефінансування комерційних банків, проведення девізної політики. Національний банк забезпечує касове, кредитне і розрахункове обслуговування комерційних банків. У сучасних умовах ринкової економіки грошовий обіг обслуговує кругообіг капіталу, обмін суспільного продукту, обіг товарів і послуг, рух позичкового капіталу, а також доходи різних верств населення [212]. Тобто грошовий обіг в умовах ринкових відносин вирішує два основні завдання: 1) перерозподіляє гроші між різними секторами економіки, забезпечує перелив капіталу з однієї сфери ринку в іншу; 2) в самому процесі грошового обігу створюються нові гроші, які забезпечують задоволення потреби в них усіх ринкових сегментів.

Сучасна банківська система України, як система ринкового типу перебуває в процесі розвитку і потребує її подальшого вдосконалення. Розглядаючи банківську систему України з практичного аспекту, варто наголосити на тих проблемах, що стоять перед банками і впливають на формування повноцінних ринкових засад у банківському секторі. До основних проблем слід віднести зменшення основного капіталу банків, неможливість банків підвищити розмір статутного капіталу відповідно до чинного законодавства; нехтування питаннями освоєння перспективних банківських технологій, можливістю впроваджувати банківський менеджмент і маркетинг; концентрація зусиль банків на отриманні спекулятивного прибутку і недостатня увага до кредитування реального сектора економіки [46; 60].

Прояви адміністративного впливу з боку органів державної влади на діяльність окремих банків, відмови від виконання ними своїх зобов'язань перед банками, примушування банків до виконання невластивих та фінансове не виправданих для них операцій, а саме, слабкий та недостатньо прозорий фінансовий стан значної частини суб'єктів господарювання, низька платіжна дисципліна; надмірний податковий тиск та існування численних податкових пільг;

слабкий розвиток інфраструктури ринку землі та нерухомості і законодавчі обмеження операцій на цьому ринку; слабкість законодавчого захисту прав кредиторів, включаючи серйозні недоліки правозастосування [286, с. 159-160].

Поряд з цим, розвиток банківської системи України стримується і за рахунок проблем, які притаманні суто банківській системі, серед яких є [285]:

- недостатній рівень капіталізації банківської системи;
- відсутність в більшості банків ефективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та стратегії розвитку;
- низька рентабельність активів банків через загальну низьку якість активів, високу питому вагу неприбуткових активів у загальних активах банків та невиправдано високу вартість ведення бізнесу;
- низький рівень банківського менеджменту та корпоративного управління;
- недостатня ефективність банківського нагляду, зокрема в частині нагляду на основі оцінки ризиків банківської діяльності.

Недоліки чинного законодавства, неврегульованість багатьох юридичних аспектів діяльності банків, небанківських фінансових установ, відсутність системи страхування вкладень громадян, організації процедур санування, реструктуризації та банкрутства банків.

На розвиток банківської системи України впливають й інші фактори. Це насамперед війна у державі, суперечливі політичні, економічні й соціальні перетворення в країні, обґрунтовані та загально визначені концепції розвитку національної банківської системи і, звичайно, відсутність досвіду побудови національної банківської системи в умовах ринкової економіки, монополізація банківської справи. Крім того, серед економічних факторів, які впливають на розвиток банківської системи, можна назвати: низькі темпи приватизації, високий рівень інфляції, нерозвиненість ринків капіталу і нерухомості в країні, зменшення доходів, що зумовлює зменшення кількості клієнтів банків, низька якість активів, недовіра вкладників до банків, повільний розвиток малих підприємств і податковий тягар [33, с. 80-81].

На процес функціонування банківської системи впливають також організаційні фактори: нечітка кредитна політика, неможливість передбачити ризик, нестача кваліфікованих управлінських банківських кадрів, значні витрати (зокрема, на рекламу, інфраструктуру тощо), нераціональна територіальна структура банківської системи, недоліки у фінансуванні зовнішньо-експортних операцій [285]. Як підтверджує досвід функціонування банківського сектора у розвинутих країнах, в Україні ключовими питаннями банківської системи на сьогодні є насамперед зміцнення законодавчих основ діяльності центрального банку, розбудова законодавчих рамок і нормативного регулювання діяльності комерційних банків.

Сприятлива макроекономічна динаміка, монетарна, валютно-курсова та регуляторна політика Національного банку України створили необхідні умови зростання обсягів капіталу, активів та залучених банками коштів, зміцнення фінансового стану банківських установ. Це сприяло посиленню ринкової орієнтації банківського сектору, його поступовому наближенню до світової практики банківської діяльності. Спрямованість грошово-кредитної політики на підтримку зовнішньої та внутрішньої стабільності національної грошової одиниці забезпечила її адекватність загальноєкономічним процесам.

З метою поліпшення передумов для інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір, подальшого посилення конкуренції в банківському секторі та залучення іноземного капіталу з метою збільшення можливостей кредитування економіки потребує законодавчого врегулювання відкриття іноземними банками своїх філій на території України. Основними формами інтеграції в європейську банківську систему є присутність іноземного капіталу у банківській системі України; присутність українських банків на території інших держав шляхом створення філій, дочірніх банків та представництв [82, с. 183].

Важливим є встановлення та ведення прямих кореспондентських рахунків між українськими та закордонними банками для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання та виконання власних функцій; членство українських банків у міжнародних банківських організаціях, а

також в міжнародних платіжних системах та співробітництво на рівні національного банку України та центральних банків інших країн і міжнародних фінансових організацій. Разом з тим потребує продовження адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

На ґрунті глобалізації світових економічних процесів викликає занепокоєння відносно невисокої конкурентоздатності банківської системи України порівняно із банківськими системами інших країн та міждержавних утворень. Розбудова банківського сектору носить комплексний та системний характер і потребує координації зусиль всіх учасників процесу – банків, Національного банку, органів законодавчої та виконавчої влади. Національний банк України виступає із ініціативою переходу до якісно нових, більш цілеспрямованих підходів до розбудови такої банківської системи, яка стимулюватиме розвиток економіки, викликатиме довіру населення та буде конкурентоспроможною на зовнішніх ринках.

На перше місце повинно вийти забезпечення системної стабільності, зменшення вразливості банківської системи до зовнішніх та внутрішніх факторів дестабілізації, підвищення якості та ефективності її діяльності. Банківська діяльність має базуватися на засадах відкритості, прозорості, рівності та неупередженості, дотримання ділової етики, відповідальності перед клієнтом, суспільством та державою. Стимулюючими чинниками розвитку банківського сектору системи також були створення сучасного законодавства із орієнтацією на законодавство ЄС та сучасну міжнародну практику.

1.3. Організаційно-інституційне забезпечення функціонування банківського сектору через призму економічної безпеки держави

Розглядаючи показники ефективності банківського сектору можна відзначити стабільне зростання рентабельності капіталу, що говорить про можливість кредитних організацій отримувати суттєву віддачу від вкладених власних коштів. Крім загальновідомих показників ефективності, таких як

рентабельність, останнім часом до статистичними даними Національний Банк України додав спостереження за таким показником, як коефіцієнт чистої процентної маржі, що розраховується як співвідношення чистого відсоткового доходу до середньорічних значень активів банків [166].

Вказаний індикатор дає можливість банкам витримувати витрати на створення резервів під можливі втрати, здійснювати всі операційні витрати та виконати податкове навантаження. За фактичними даними спостерігається тенденція зниження коефіцієнта та існує ризик подальшого падіння значення, у зв'язку із зростанням простроченої заборгованості та вимушеним нарощуванням резервів під ризики, що може поставити під загрозу стійкість національної банківської системи [176]. Про ефективне функціонування банківського сектору можна судити і щодо її інституційної характеристики, зокрема, щодо частки збиткових кредитних організацій.

Вітчизняний банківський сектор на сьогоднішній день знаходиться на середньому рівні виконання індикаторів, відповідно, і на середньому рівні стійкості. Важливо враховувати, що деякі із значень мають тенденцію до зниження, що ставить під загрозу стійкість національної банківської системи, показуючи тем самим, що банківський сектор держави є транслятором зовнішніх загроз [56]. Цей факт відзначає і Банк України у доповіді про фінансову стабільності, говорячи про вразливість банківського сектора у зв'язку із зростанням ризиків неспроможності позичальників, досить високим відсотком збиткових банків, наростанням ринкових ризиків. Але, водночас варто відзначити і достатній потенціал кредитних організацій для виходу на високий рівень багатьох індикаторів.

Для цього Банку України необхідно відстежувати показники у комплексі для оцінки накопичуваних внутрішніх ризиків та протистояння зовнішнім шокам. Національний банківський сектор перебуває у нестабільному стані, демонструючи вплив на неї зовнішніх негативних факторів. Рівень прояву загроз достатньо високий за багатьма «учасниками» роботи банківського сектора, зокрема, це те погіршення економічного становища позичальників, що

призводить до збільшення кредитних ризиків, та висока частка збиткових кредитних організацій, а також наростання соціально-економічної напруженості, здатної погіршити ситуацію з ліквідністю банків [125]. Ознаками покращення ситуації щодо стійкості банківської системи вважатимуться стабільність показників ефективності діяльності банків, виконання обов'язкових нормативів, незначне зменшення збиткових організацій.

Застосування зазначених індикаторів дозволить Національному Банку оперативно контролювати фінансову стійкість банківської системи та своєчасно приймати регулюючі рішення, що дозволить кредитним організаціям підвищити потенціал виходу високий рівень стійкості, тим самим сприяючи зміцненню фінансової системи країни загалом і підвищуючи економічну безпеку держави (рис. 1.3). Економічна безпека є складовою національної безпеки, її матеріальним фундаментом, що відповідає усім державним законам про безпеку і є основним суб'єктом забезпечення національної безпеки є держава, а захист національних інтересів держави в економічній галузі виступає пріоритетним напрямком у державній політиці сьогодення [280, с. 30].

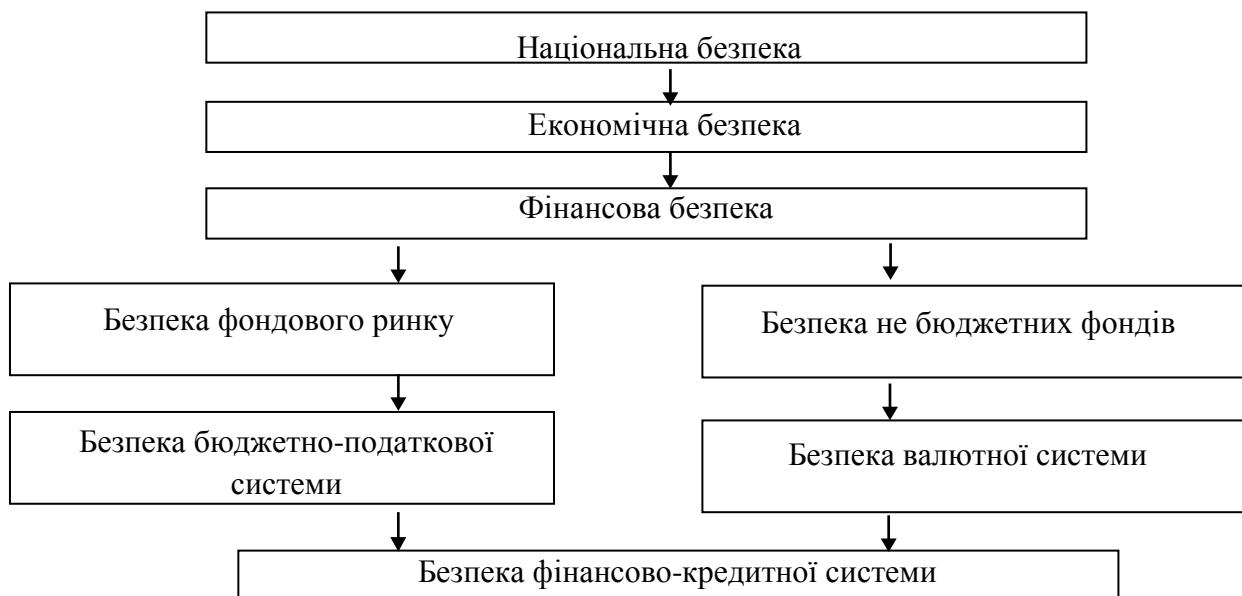

Рис. 1.3. Економічна безпека країни та її функціональні рівні. Джерело: Модифіковано за Пронюком Ю.-В. Н. [212]

Безпека банківської системи України є складовою частиною фінансової безпеки, що в свою чергу виступає, як складова економічної та національної безпеки. Роль і значення фінансової сфери в останні десятиліття кардинально видозмінилося зі скромного механізму обслуговування економічних процесів, фінанси перетворилися на могутню силу сучасного розвитку економіки та суспільства. Сучасні зміни, що відбуваються у сфері фінансів, пояснюються здебільшого колосальними досягненнями в технологіях, інформатиці та системах комунікації, які зумовили небачений досі попит на фінансові кошти, наслідком чого стало залучення до фінансової орбіти нових додаткових ресурсів [328].

Від розвитку ситуації у фінансовій сфері залежить, перш за все, стабільний та безпечний розвиток економіки. Однак, у справжніх умовах фінансово-грошові відносини поки що не повною мірою роблять позитивний внесок у реформування державної економіки, а найчастіше, навпаки, надають стримуючий вплив, часто призводячи до критично-кризових ситуацій. Тому, формування ефективної системи фінансової безпеки повинно базуватися на створенні комплексного моніторингу, тобто багаторівневої та повномасштабної системи від спостереження динаміки всіх основних фінансово-економічних процесів у державі.

Центральною ланкою фінансової безпеки країни є банківська безпека, яка включає інформаційну безпеку, економічну безпеку і безпеку людських і майнових ресурсів банківську систему [Додаток І]. Фінансова безпека банківської системи є складовою елементом банківської безпеки та економічної безпеки країни в цілому, виступає умовою забезпечення стійкості соціально-економічної ситуації в країні, прийняттого рівня життя та розвитку особистості, можливості протистояти впливу зовнішніх та внутрішніх загроз [25, с. 89]. На початковому етапі становлення банківської системи України проблеми фінансової безпеки банківського сектору та окремого банку зв'язувалися в основному з кримінальною стороною цього явища. Із зовнішньої сторони

загрози виходили від вітчизняних та міжнародних злочинних організацій, а з внутрішньою – від недобросовісної роботи співробітників самого банку.

Сутність фінансової безпеки банківського сектору визначається як такий його стан, при якому найкращим чином використовуються всі наявні ресурси, забезпечуються захист від зовнішніх та внутрішніх погроз, отримання максимально можливого прибутку, виконання зобов'язань перед акціонерами, мінімізація банківських ризиків шляхом реалізації системи заходів, що гарантують фінансову, технологічну, правову, інформаційну та організаційну складові безпеки [236, с. 200]. З іншої сторони, фінансову безпеку банківського сектору можна розглядати як стан її захищеності інтересів держави від випадкових і навмисних впливів, або втручання на нормальний процес функціонування з погляду здатності до виживання, протидії та прогресивному розвитку в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз, а також дії непередбачуваних та важко прогнозованих факторів [17, с. 9].

При цьому, під ефективним процесом функціонування банківського сектору розуміється насамперед виконання її основної ролі в економіці – механізму перерозподілу фінансової власності, а також сполученість її інтересів із загальноекономічними процесами, що передбачає розвинені кредитні взаємини банків з реальним сектором економіки та депозитні взаємини з населенням. Саме таке функціонування банківського сектору є однією з передумов стійкості соціально-економічного зростання.

Сутність фінансової безпеки у банківському секторі полягає у забезпеченні стану найкращого використання банками їх ресурсів, запобігання загрозам та створенню умов для стабільності функціонування, розвитку та структури банківської системи, а також отримання прибутку, що є причиною відтворення та зростання економічної системи, її окремих елементів. Забезпечення необхідного стану фінансової безпеки передбачає наявність у банку необхідних людських, фінансових, інформаційних, політичних, законодавчих та силових ресурсів для створення відповідної системи безпеки економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз [170].

В основі розроблення комплексної системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору має лежати певна концепція, яка повинна включати мету забезпечення економічної безпеки, її завдання, принципи діяльності, стратегію і тактику. Головна мета забезпечення фінансової безпеки банківського сектору полягає в мінімізації зовнішніх і внутрішніх загроз її економічному стану, у тому числі фінансовим, матеріальним, інформаційним та кадрових ресурсів на основі розробленого та реалізованого комплексу заходів економічно-правового та організаційного характеру [7, с. 131-132]. Найбільше значення забезпечення фінансової безпеки банківського сектору належить правовим та економіко-організаційним заходам, що забезпечує фундамент системи безпеки.

Блок планування та прогнозування фінансової безпеки національного банківського сектору включає прогнозування, тактичне та стратегічне планування. Прогнозні оцінки знаходять відображення у стратегічному плані функціонування банківського сектору, що містить якісні параметри використання всіх наявних ресурсів [14]. Для реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки визначаються основні тактичні кроки. Найбільш оптимальної представляється розробка кількох альтернативних сценаріїв розвитку ситуації у банківському секторі та розрахунку показників забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності щодо кожного з них.

Після вибору оптимального варіанти за результатами розрахунків здійснюється складання поточних банківських планів чинники, що надають на сьогоднішній день вплив на банківську систему, зазвичай передбачається класифікувати на зовнішні та внутрішні. Вони можуть виступати як фактори-гаранти, так і як фактори-погрозливі економічної безпеки. Зовнішні чинники для банків системи є явища, що відбуваються у зовнішньому для банківського середовища як стан на національній та світовій економіці, фінансовому ринку, політичний клімат у країні, соціальна політика, а також форс-мажорні обставини, а також у зовнішній фінансово-кредитній сфері стосовно даної банківської системи у заданий час.

Внутрішні фактори – це наслідки явищ, що протікають всередині самої банківського сектору чи окремих її елементів. Дія їх обумовлено професійними якостями персоналу, рівнем контролю за виробленими банківською системою операціями, інформаційним середовищем та організаційною структурою захисту банківської діяльності.

Внутрішні фактори фінансової безпеки банківського сектору можна поділити на кілька груп [136; 268]:

1. Економічний. Містить банківське законодавство; якість планування та прогнозування у банківському середовищі; якість управління банківськими ризиками; конкурентна боротьба елементів банківської системи за ресурси.

2. Організаційний. Містить структуру служб, які забезпечують фінансову безпеку банківської системи; кадрова політика у банківській сфері.

3. Фінансовий. Достовірність оцінки фінансового стану позичальників; взаємини учасників міжбанківського ринку; величина обов'язкових резервів; співвідношення активів та пасивів (за видами) банківської системи; діяльність Національного Банку та його політика.

4. Інформаційний. Ступінь захисту банківської інформації з електронних мереж; надійність, повнота, достовірність банківської інформації.

Не заперечуючи значущості зовнішніх факторів фінансової безпеки банківської системи, відзначимо, що найбільшу роль для її забезпечення в даний час грають все ж таки внутрішні. Індикатори та їх порогові значення кількісно відображають загрози фінансовій безпеці банківської системи. Накопичення значень чисельних параметрів необхідно для визначення економічних наслідків за прийнятих рішень та оцінки значимості тих чи інших загроз фінансової безпеки банківського сектору.

Організаційна структура може бути представлена на національному рівні органом управління фінансовою безпекою національної банківської системи, на регіональному рівні - відділами банківської фінансової безпеки та службами банківської фінансової безпеки на рівні окремих комерційних банків. На жаль, в даний час правовий аспект вітчизняної концепції фінансової безпеки

національної банківської системи може бути представлений лише внутрішніми документами, розроблювані самим банківським сектором, а саме Національним Банком акти частково торкаються окремих елементів забезпечення фінансової безпеки. Заходи з управління фінансовою безпекою банківського сектора включають розробку комплексу заходів щодо запобігання виникненню загроз у банківському середовищі, або щодо збереження стабільного розвитку, функціонування та структури банківського сектора в умовах реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз, а також оперативні дії щодо використання позитивних факторів що впливають на фінансову безпеку банківського сектору [269, с. 82].

Наступна складова фінансової безпеки банківського сектору полягає у проведенні державної політики забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. Ефективна політика забезпечення економічної безпеки держави передбачає діяльність політичного керівництва країни з визначенню цілей та постановці принципів завдань щодо захисту національних інтересів та вироблення форм, методів та способів досягнення цих цілей [241]. Природно і цілком логічно поширити це визначення на політику забезпечення фінансової безпеки банківського сектору.

Основні цілі політики забезпечення економічної безпеки банківської системи повинні припускати: забезпечення стабільності банківської системи, підвищення ролі банківської системи в підйомі економіки країни, проведенні незалежного та соціально орієнтованого економічного курсу; виявлення, попередження та припинення зовнішніх та внутрішніх загроз економічної безпеки банківського системи; захист законних інтересів особистості, суспільства та держави від протиправних зазіхань у банківській сфері; підвищення рівня довіри та зміцнення іміджу банківській сфері країни; недопущення розкрадання фінансових та матеріально-технічних засобів; недопущення знищення майна та цінностей; недопущення розголошення інформації, складову банківську або комерційну таємницю; недопущення втрати, витоку, спотворення та знищення службової банківської інформації в

процесі її обробки, зберігання та передачі, в тому числі з використанням засобів інформатизації; підвищення зростання прибутку банківської сфери за рахунок забезпечення гарантій безпеки майнових прав та інтересів клієнтів.

Виходячи із зазначених цілей, формується цілісне уявлення про форми, методи та способи досягнення цих цілей. Зазначені цілі досягаються шляхом вирішення низки завдань, до яких відносяться, зокрема [245, с. 105; 295, с. 123]: визначення основних суб'єктів загроз банківській системі, механізмів їх функціонування та впливу на національну економічну та соціально-політичну систему; визначення критеріїв та параметрів, передусім всього якісних, банківської системи держави, що відповідають вимогам економічної безпеки; своєчасне прогнозування та виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз економічної безпеки банківська система країни; розробка методології прогнозування, виявлення та запобігання виникненню факторів, що визначають формування загроз економічної безпеки банківської системи, проведення досліджень з виявлення неточностей та можливостей розвитку загроз; реалізація екстрених і довгострокових заходів щодо попередження та нейтралізації загроз.

Важливим також є формування механізмів та заходів банківської політики, що нейтралізують чи пом'якшують вплив негативних факторів; протидія фінансовій експансії інших держав; посилення ролі держави як гаранта безпеки особистості та суспільства, створення необхідної для цього правової бази та механізму її застосування; зміцнення системи правоохоронних органів і насамперед структур, що протидіють організованій злочинності та тероризму, створення умов для їх ефективної діяльності; забезпечення рівноправної та взаємовигідної співпраці представників банківської системи держави насамперед із банківськими системами провідних держав світу, у тому числі у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю та тероризмом; вжиття ефективних заходів щодо виявлення, попередження та припинення негативних факторів спрямованих проти банківської системи країни [18; 28].

Для ефективного формування державної політики фінансової безпеки банківського сектора розробляються та приймаються відповідні документи, у рамках яких визначаються та вирішуються в тому числі і завдання забезпечення економічної безпеки банківської системи. Сьогодні банківський сектор у державі все ще залишається недостатньо конкурентоспроможним та низько капіталізованим [240]. Нові завдання розвитку вимагають нових управлінських підходів та ідей, які дозволять подолати інерційну динаміку розвитку, вийти на нову траєкторію зростання. Серед нових викликів необхідно розглянути питання про комплексну модернізації загальнодержавного фінансового ринку в цілому, у тому числі ринку капіталу, ринку цінних паперів та страхування.

Основними завданнями нового етапу розвитку банківського сектору мають стати, стійке зростання фінансового ринку та значне прискорення темпів розвитку, виявлення зростання пов'язаних із залученням до фінансового обігу матеріальних активів з метою кратного збільшення потужності національної фінансової системи та вироблення механізмів державної підтримки та стимулювання банківсько-фінансового сектору. Також важливим є розвиток нормативно-правової бази та інституційного середовища, підвищення доступності банківських послуг, підвищення фінансової грамотності населення та ефективного позиціонування національного банківського сектору на міжнародних фінансових ринках [248].

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки банківського сектору – це постійний процес реалізації основних складових безпеки та контроль за його виконанням. Під час еволюції сучасної національної банківської системи, зміцнення міжнародних економічних відносин значно зросли роль та значення фінансової безпеки банківської сфери у загальній системі національної безпеки держави. Трансформації у банківській сфері, проведені за останні двадцять років, не лише сприяли активному становленню ринкових відносин, а й стали причиною виникнення низки загроз фінансовій безпеці [47, с. 159-160]. Наочним прикладом може бути вихід вітчизняних банків на міжнародні

фінансові ринки, внаслідок чого незміцніла вітчизняна банківська система виявилася втягнутою у світову фінансову кризу.

Тому, завдання визначення сучасних напрямів забезпечення фінансової безпеки можливо при ретельному опрацюванні та аналізі її складових та пошуку основних рис оновлення національного банківського сектору. Сучасна банківська система відіграє важливу роль в економічному розвитку країни, забезпечуючи ефективне функціонування банківського сектору та сприяючи стійкому економічному зростанню. У контексті держави інституційний розвиток банківського сектору є невід'ємним фактором, що визначає її ефективність, стійкість і здатність до адаптації до змін, що динамічно змінюються відповідно до економічних умов (рис. 1.4).

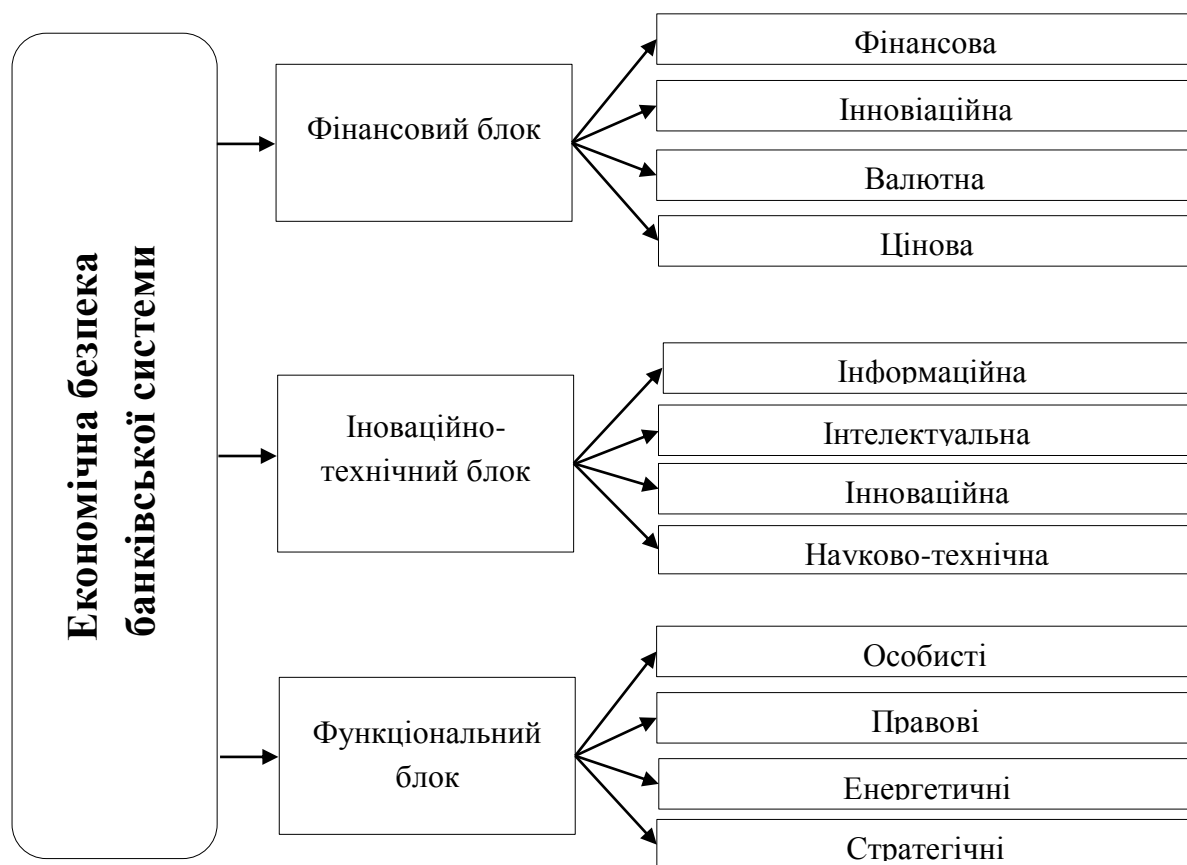

Рис. 1.4. Економічна безпека банківської системи. Джерело: модифіковано за Медвецькою Т. В. [140].

Огляд інституційного розвитку банківського сектору дозволяє побачити еволюцію її структури та функцій, а також роль держави у формуванні інституційної бази. Аналіз сучасного стану банківського сектору України дає можливість оцінити ключові показники її ефективності та стабільності, а також виявити основні виклики та проблеми, що вимагають уваги та удосконалення. Сьогодні особливо важливим є державне регулювання нормативно-правової бази в інституційному розвитку банківського сектору, а також важливість інновацій та цифровізації для її вдосконалення.

Сучасна банківська система є складною мережею банків і фінансових інститутів, що виконують різноманітні функції в економіці. Структура банківської системи включає комерційні банки, державні банки, регіональні банки, а також інші фінансові організації. Одним з основних аспектів сучасної банківської системи є її функція фінансування економіки, банки надають кредити підприємствам, організаціям та населенню, підтримуючи тим самим розвиток виробництва, інвестицій та споживання [3, с. 44-45]. Крім того, банківська система відіграє роль у забезпеченні платежів, обслуговування рахунків та інших фінансових послуг.

У світлі цих викликів та проблем потрібно вжиття заходів та політик для вдосконалення інституційної бази банківської системи держави. Це дозволить зміцнити її ефективність, стабільність і здатність до адаптації до змінних економічних умов. У наступних розділах ми розглянемо ключові аспекти викликів та проблем банківської системи, а також запропонуємо заходи та політики для їх вирішення та вдосконалення системи. Іншою важливою проблемою є не повна відповідність нормативно-правової бази банківської системи з тимчасовим вимогам та міжнародним стандартів. Необхідне оновлення та вдосконалення законодавства, щоб забезпечити прозорість, ефективність та захист інтересів усіх учасників банківської системи. Крім того, необхідно розробити та реалізувати механізми контролю та нагляду, які відповідають міжнародним стандартам і забезпечують стабільність та

надійність фінансової системи. Іншим викликом є необхідність розвитку технологічної інфраструктури та цифровізації банківської системи [40, с. 195].

У сучасному світі цифрові технології грають все більш важливу роль у фінансовому секторі, забезпечуючи нові можливості для надання послуг та покращення операційної ефективності. Національний банківський сектор має активно приймати участь у цифровій трансформації, розробляти інноваційні продукти та послуги, а також удосконалювати систему кібербезпеки, щоб мінімізувати ризики фінансових шахрайств та кібератак. Важливим аспектом є також розвиток фінансової грамотності та підвищення фінансової обізнаності населення. Багато людей мають недостатні знання про фінансові інструменти, інвестиціях та управлінні особистими фінансами, це може призвести до неправильних фінансових рішень та вразливості перед шахрайством [2, с. 28].

Необхідно проводити освітні програми та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення фінансової грамотності та обізнаності населення, щоб вони могли приймати поінформовані рішення та використовувати банківські послуги у своїх інтересах, так звані онлайн курси для населення. Застосування цих заходів та політик дозволить удосконалювати інституційний розвиток банківського сектору держави, зміцнити її конкурентоспроможність, стабільність та здатність до адаптації до мінливих соціально-економічних умов. Банківська система, яка є важливою складовою фінансового сектора, має більш активну та ефективну роль у розвитку економіки та забезпечення добробуту громадян. Важливою частиною вдосконалення інституційного розвитку банківського сектору є розвиток механізмів фінансової стабільності з урахуванням сучасних викликів та вимог [58; 79].

Для забезпечення стійкості та надійності банківського сектору необхідно розробити та впровадити комплексні заходи, спрямовані на запобігання та управління фінансовими кризами, одним з ключових завдань є зміцнення капітальної бази банків. Необхідно встановити суворі вимоги до мінімальних капіталовкладень, щоб банки могли витримати несприятливі економічні умови та втрати. Паралельно з цим, важливо проводити систематичні стрес-тести та

оцінку капіталу для оцінки фінансової стійкості банків та виявлення потенційних загроз [76, с. 30-31].

Для ефективного управління ризиками і запобігання системним кризам необхідно розвивати механізми моніторингу та контролю. Важливо зміцнювати наглядові органи та підвищувати їх незалежність, щоб забезпечити ефективне регулювання та нагляд над діяльністю банків. Також потрібно вдосконалювати механізми обміну інформацією та співробітництва між банками, регуляторами та іншими заінтересованими сторонами для раннього виявлення та реагування на потенційні загрози фінансовій стабільності. Розвиток резервних фондів та систем фінансової підтримки також є важливим елементом удосконалення механізмів фінансову стабільність [296, с. 314].

Створення та зміцнення фондів національного резерву та стабілізації дозволить забезпечити банкам доступ до необхідних фінансових ресурсів сам у разі кризових ситуацій. Крім того, слід розробити механізми для надання тимчасової фінансової підтримки банкам, які зазнають тимчасових труднощів, з метою запобігання їх банкрутства. Невід'ємною частиною вдосконалення механізмів фінансової стабільності є розробка системи раннього попередження фінансових криз, необхідно створити та впровадити ефективні індикатори та моделі для виявлення потенційних проблем та ризиків у банківській системі. Це дозволить регуляторам і наглядовим органам приймати своєчасні заходи для запобігання розповсюдженню кризи та мінімізації її негативних наслідків.

Наявність ефективних заходів удосконалення механізмів фінансової безпеки банківського сектору України повинні мати значний потенціал і важливість для забезпечення сталого функціонування цієї системи та мінімізації ризиків фінансових криз. Реалізація комплексу заходів дозволить знизити ймовірність виникнення системних криз, зміцнити довіру до банківської системи зі сторони внутрішніх та зовнішніх учасників ринку, а також сприяє підвищенню конкурентоспроможності та ефективності банківського сектору України.

Висновки до розділу 1

Узагальнено науково-теоретичні та прикладні засади фінансової безпеки інфраструктури банківського сектору як об'єкту державного впливу, а також проаналізовано організаційне та нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи в контексті державного управління фінансовою безпекою України. Для обґрунтування систематичного моніторингу фінансової безпеки банківського сектору узагальнено існуючі підходи до її оцінювання в контексті стабільності банківської системи України. Саме ці підходи характеризують загальні системні властивості банківського сектору, до яких разом із цілісністю, та цілеспрямованістю відноситься її надійність та захищеність, врахування якої в контексті моніторингу фінансової безпеки має суттєву практичну цінність не лише для держави, а й громадян та суспільства. Гарантування національної та економічної безпеки держави забезпечується багатьма її елементами, в тому числі й ефективною фінансовою безпекою банківського сектору.

Сьогодні проблематика безпеки і стабільності функціонування банківського сектору, а також захисту інтересів та прав громадян відносяться до найбільш актуальних та таких, що потребують ефективних рішень. Для гарантування безпеки необхідні ресурси, які при ефективному використанні можуть забезпечити стале і динамічне соціально-економічне зростання. Одним із заходів досягнення цієї мети має стати ефективне функціонування банківського сектору, послідовність державної політики та підвищення рівня довіри суспільства до національних фінансових інституцій. Саме фінансова безпека визначає рівень розвитку реального сектора економіки та стан елементів та видів безпеки, що визначає рівень захисту фінансових інтересів країни. Фінансова безпека визначається збалансованістю, захистом від внутрішніх та зовнішніх негативних впливів, здатністю до ефективного формування та раціонального використання матеріальних ресурсів.

Усі безпекові складові соціально-економічного розвитку повинні відрізнятися надійністю, захищати всі форми власності, створювати гарантії для фінансової стабільності, стримувати вплив факторів, що дестабілізують державну політику. Фінансова безпека передбачає здатність до самостійної реалізації та захисту державних економічних інтересів, ефективної інвестиційної та інноваційної політики, розвитку інтелектуального потенціалу. Фінансова безпека банківського сектору має передбачати стан, за якого забезпечується платоспроможність держави, підвищується раціональність та якість розподілу бюджетних коштів.

Одним з основних пріоритетів при організації системи фінансової безпеки банків є їх статутний фонд, який повинен включати всі фінансові ресурси, і, перш за все, національну та іноземну валюту, високоліквідні активи. Україні необхідна ефективна модель державного управління фінансовою безпекою, заснована на специфіці національних соціально-економічних умов та орієнтована на світові тенденції. Пріоритетним напрямом удосконалення державної політики фінансової безпеки є її переорієнтація з констатації негативних тенденцій та наявності кризових ситуацій у банківському секторі на їх попередження та превентивні заходи.

Ефективність фінансової безпеки можлива при дотриманні законодавства щодо національних інтересів у банківській сфері, врахуванні потенційних загроз та впровадженні інноваційних технологій у фінансовому секторі національної економіки. Фінансова безпека банківського сектору визначається загальним станом економіки та ефективною державною соціально-економічною політикою, що реалізується. Будучи складною багаторівневою системою, фінансова безпека банківського сектору утворена низкою підсистем, що відрізняються своєю структурою та логікою розвитку. Таким чином, в основі фінансової безпеки лежить реалізація вільного вибору стратегії соціально-економічного розвитку держави у вирішенні національних, а також і глобальних проблем.

Фактори економічних викликів та загроз, що впливають на стабільність державних фінансів повинні злагоджено працювати та бути готовими до негативних впливів. Пріоритети державної соціально-економічної політики сьогодні визначають сутність фінансової безпеки банківського сектору, представлені як здатність зберігати свою захищеність, стабільність і стійкість фінансових інтересів при можлиаому негативному впливі, що становлять загрозу фінансовій безпеці. У цьому контексті основоположним є збереження здатності органів державної влади забезпечувати ефективне функціонування національної економіки та стабільний соціально-економічний розвиток.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

2.1. Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі

Банківський сектор є найважливішим елементом як національної, так і міжнародної економіки, оскільки виконує найважливіші функції акумуляції та перерозподілу капіталу, спрощення, упорядкування та прискорення розрахунків, забезпечуючи таким чином, безперебійність та безперервність виробництва товарів та послуг, стимулюючи інвестиційну активність, попит та споживання. Стабільність функціонування банківського сектору необхідна для забезпечення ефективного розвитку інших галузей економіки та соціально-економічного зростання в цілому.

У зв'язку з цим важливо не допускати виникнення та розвитку кризових явищ усередині банківської системи, щоб уникнути їх поширення в інші галузі економіки, що обумовлює необхідність контролю та оптимізації ризиків, для яких вона схильна. Банківська діяльність завжди пов'язана з цілою низкою ризиків, вивчення яких присвячено чимало наукових праць. Ризик – це рівень невизначеності у передбаченні результату, елемент необмеженості, який може позначитися на діяльності того чи іншого суб'єкта господарювання, або на проведенні якої-небудь економічної операції, можливість постраждати від будь-якої форми шкоди, ймовірність зазнати збитків від комерційної діяльності [221, с. 32-33].

Під банківським ризиком розуміється властива банківському сектору можливість чи імовірність заподіяння кредитною організацією втрат та погіршення ліквідності внаслідок настання несприятливих подій, пов'язаних із внутрішніми факторами, складність організаційної структури, рівень кваліфікації службовців, організаційні зміни, плинність кадрів тощо або

зовнішніми факторами такими як зміна економічних умов діяльності кредитної організації, застосовувані технології [14, с. 123]. В останні роки у всьому світі спостерігається підвищений інтерес до систем управління ризиками в різних сферах економіки, очевидно, що відповідно до результатів дослідження, проведеного міжнародною компанією Ernst&Young, найбільш суттєвими визнано фінансові ризики [348].

Управління ризиками, як правило, починається з класифікації, на підставі якої згодом розробляються заходи щодо їх оптимізації. З цієї точки зору найбільш раціональною є класифікація ризиків, яким схильні до інституційних фінансових посередників, у тому числі та комерційні банки, запропонована компанією Coopers&Lybrand в дослідженні «Загальноприйняті принципи управління ризиком» [335]. Відповідно до цієї класифікації виділяються такі ризики.

1. Ринковий ризик – можливість втрат у результаті відсоткових коливань ставок, валютних курсів, котирувань акцій. Різновиди ринкового ризику: фондовий ризик; валютний ризик; відсотковий ризик.

2. Кредитний ризик, або ризик контрагента,-можливість втрат фінансового активу в результаті нездатності контрагентів або позичальників виконувати свої зобов'язання щодо виплати відсотків та основної суми боргу відповідно з умовами договору.

3. Операційний ризик – можливість втрат внаслідок технічних та технологічних помилок при здійсненні операцій, ненавмисних помилкових дій персоналу, шахрайства, збоїв техніки, аварійних ситуацій, збоїв функціонування внутрішніх систем, включаючи комп'ютерні та технологічні.

4. Ризик ліквідності, що поділяється на наступні види: ризик ринкової ліквідності, можливість втрат, пов'язана з труднощами купівлі або продажу активу за середньоринковою ціною; ризик балансової ліквідності - можливість втрат, пов'язана з виникненням дефіциту високоліквідних активів, необхідних для виконання зобов'язань.

5. Ризик ділової події – це можливість втрат внаслідок форс-мажорних обставин та випадків непередбаченого впливу довкілля під впливом макроекономічних та політичних факторів.

Найбільшу питому вагу у фінансовій системі держави має саме банківський сектор, за експертними оцінками його активи становлять до 90% усіх фінансових активів країни, тому для стабільності економіки важливо мінімізувати системні ризики банківського сектора [32; 278]. Розроблені стандарти державного регулювання відповідно до ухвалених угод можна розділити на наступні групи:

1) розробка та введення єдиних стандартів, створення міжнародної системи банківського регулювання;

2) розробка та запровадження критеріїв та вимог для національних органів банківського нагляду та регулювання, розробка рекомендацій щодо організації систем управління кредитними та операційними ризиками;

3) запровадження жорсткіших вимог до банківського капіталу з метою забезпечення стабільності банківського сектора та обмеження перерозподілу ризику між різними рівнями національних економік.

Зазначене сприяє підвищенню ефективності роботи державних регуляторів внаслідок розробки та впровадження нових методів оцінки ризику банківського сектору, що ґрунтуються на вимогах до достатності капіталу. Встановлення обов'язкових стандартів до достатності капіталу стало згодом основою всього державного регулювання, у результаті рекомендацій визначилися нові сфери, що вимагають посилення контролю з боку органів банківського нагляду [50]. Сьогодні виникає потреба у вдосконаленні систем контролю та управління ризиками, кредитним, операційним та ринковим як на державному, так і на внутрішньобанківському рівнях.

Приховані дефекти, що не враховують усі особливості роботи з похідними фінансовими механізмами, позабалансовою активності та активне використання такого інструменту, як сек'юритизація побічно сприяли розвитку іпотечної кризи, що поширилася згодом далеко за межі банківського

сектора [330]. У сучасних умовах акцент зроблено на великі системоутворюючі банки, тому що від них стабільності та стійкості до ризиків залежать як національні економіки, і глобальна фінансова система, а саме, зміцнити міжнародні нормативи з управління капіталом та ліквідністю з метою створення більш стійкого банківського сектора та поліпшити здатність банківського сектора справлятися з наслідками фінансових та економічних криз, таким чином знизивши ризик поширення цих проблем із фінансової в реальний сектор економіки.

Для усунення виявлених недоліків системи державного регулювання необхідно ухвалити низку реформ, за допомогою яких планується посилити ефективність систем управління ризиками та корпоративного управління в цілому, а також підвищити прозорість інформації, що розкривається банком. Встановлено, що основне навантаження лягає на капітал першого рівня, що включає базовий і додатковий капітали. Величина першого їх суворо регламентується, його мінімальне значення 4,5%, до нього включаються такі компоненти: прості акції; нерозподілений прибуток; емісійний дохід за звичайними акціями [350].

Додатковий капітал складається з активів, об'єднаних по єдиному критерію конвертації та списання на збитки, окремого критерію мінімального значення для цього показника не передбачено, проте встановлено норматив достатності загалом по капіталу першого рівня [Додаток G]. Застосування підвищених вимог до капіталу, передбачених новими стандартами, дало свої результати: за відсутності очікуваного деякими експертами негативного ефекту на економіку відбулося підвищення стійкості банківського сектора зони євро, який зараз має більше високий запас капіталу і більшою мірою здатний поглинати економічні та фінансові потрясіння, ніж це було у минулі періоди.

Норматив призначений для стримування надмірного дисбалансу між капіталом та активами та забезпечує додатковий рівень захисту від помилок вимірювання ризиків з огляду на загальний ризик. Сьогодні вводиться зміна вимог до ліквідності комерційних банків, а саме, вводяться два показники:

коефіцієнт короткострокової ліквідності та коефіцієнт довгострокового чистого стабільного фрондування, перший показник відображає здатність банку продовжувати свою діяльність протягом 30 днів у кризовий період, другий – здатність банку функціонувати протягом року у стресових умовах обмеження доступу до ринку капіталів [23, с. 10-11].

В механізмах застосування даних показників є деякі протиріччя, які викликають сумніви щодо ефективності їх застосування. Ставиться під сумнів збереження інструментами, включеними до розрахунку показника короткострокової ліквідності, своїх високоліквідних характеристик у кризовий період, коли вони і повинні зіграти роль деякого «острівця безпеки», що дозволяє протриматися в стресовій ситуації, що ускладнює завдання оцінки ефективності нових інструментів у вирішенні задач мінімізації системних ризиків банківського сектора та підвищення його стійкості.

Запровадження нових стандартів державного регулювання здійснюється поетапно, що дозволяє комерційним банкам поступово нарощувати власний капітал до рівня, що відповідає новим вимогам. Існує думка, що введення більше жорстких регулятивних заходів, може спричинити негативні наслідки для національного банківського сектора та для економіки країни загалом, а саме, зниження темпів зростання ВВП; перетікання капіталу в нерегульований сектор; вихід з ринку низки невеликих банків, які не зможуть відповідати новим критерієм; подорожчання кредитних ресурсів; скорочення можливостей отримання кредитів для малих та середніх підприємств з нормальним та низьким кредитними рейтингами [93].

Можливий негативний ефект компенсується за підвищенням стабільності та надійності банківського сектора, що у довгостроковій перспективі врівноважить негативні наслідки застосування жорсткіших регулятивних норм. Прогнозоване гальмування соціально-економічного зростання пов'язане зі зниженням темпу зростання кредитних портфелів комерційних банків, або їх можливого скорочення внаслідок зміни вимог до оцінки ризику та очікуваного зростання відсоткових ставок. Нові стандарти передбачають удосконалення

систем оцінки активів за рівнем ризику, введення універсальних параметрів, застосованих всім банків. Ці заходи, у свою чергу, знизять можливості спотворення інформації, а також дозволять найбільше об'єктивно оцінити та порівняти якість їх активів та рівень сукупного ризику по портфелю, і, необхідність застосування тих чи інших регулятивних заходів.

Однак, важливо розуміти, що зменшення обсягів кредитних портфелів очікується від скорочення обсягів саме високо ризикованого кредитування, яке далеко не завжди має позитивний ефект на економіку, так як сприяє зростанню неякісних активів та надмірному борговому навантаженню. Високо ризиковане кредитування набагато небезпечніше як для національної, так і для світової економіки, чим можливе зниження темпів економічного зростання [156]. Неякісні банківські активи – потенційне джерело кризи легко трансформуються з банківського до національного загальноекономічного, а потім до світового.

Зазначене скорочення банків та кредитних установ повинне позитивно позначитися на вітчизняній банківській системі, оскільки воно відбувається за рахунок банків, що здійснюють вкрай ризиковану кредитну політику, з низькою якістю активів, які використовують недобросовісні методи ведення бізнесу, у тому числі практикуючих виведення активів та уникнення оподаткування, фальсифікуючих звітність і тих, хто не дотримується інших аспектів чинного законодавства у даній сфері.

У розвинутих країнах існують дві моделі організаційної структури банківських систем. Відповідно до першої моделі, центральний банк проводить грошово-кредитну політику, що розглядається як частина інструментарію, яким володіє орган влади для регулювання економіки. Грошово-кредитну, як і бюджетну, структурну політику, політику доходів уряд використовує для досягнення цілого ряду економічних та соціальних завдань. Така модель організації діяльності центральних банків характерна для Франції, Великобританії, Японії. Відповідно до другої моделі, перед центральним банком стоїть конкретна мета – підтримувати стабільність цін за допомогою спеціально призначених для цього грошово-кредитної політики, на яку політична влада фактично не чинить тиску [142, с. 86-88].

У рамках такої моделі, що існує у Німеччині й Нідерландах, центральний банк є одночасно і незалежним, і таким, що виконує чітко визначені завдання, банківські системи різних країн світу відрізняються, але з них можна виділити два типи їх побудови: однорівневу та дворівневу. Однорівнева система передбачає горизонтальні зв'язки між банками, здійснення уніфікованих операцій, тут усі банки перебувають на одній ієрархічній лінії. Дворівнева система характерна для країн ринкової економіки, складається з двох рівнів [357]:

а) верхній рівень - центральний банк;

нижній рівень - комерційні банки.

б) однорівневий варіант може в наступних випадках:

а) коли в країні ще немає ЦБ, що відповідає раннім етапам розвитку банківської справи;

б) коли в країні є тільки ЦБ, у цьому випадку повноцінної банківської системи взагалі немає.

Так, готівкова сукупність банків може бути організована як однорівнева, так і дворівнева, але банківська система як елемент ринкової економіки може бути тільки дворівнева. Це основні види банківських систем світу, але, безсумнівно, на практиці під впливом традицій, характеру економіки, політичної системи і навіть під впливом теоретичних досліджень складаються банківські системи, що поєднують жорстку централізацію в одних сферах і децентралізацію в інших, тому віднесення банківської системи конкретної країни до того чи іншого виду систем є досить умовним.

Верхній рівень системи, як правило, представлений Центральним (емісійним) банком. У сучасній світовій практиці центральні банки мають одну із таких форм власності: державну, акціонерну або змішану. У більшості країн світу центральний банк належить державі. Але навіть якщо держава формально не володіє його капіталом (США, Італія, Швейцарія) або володіє частково (Бельгія - 50%, Японія - 55%), Центральний банк є державним органом і наділений важливими державно-владними повноваженнями в кредитно-грошовій сфері [319; 324].

Нижній рівень кредитної системи у світових банківських системах складають інші банки, що всередині цього елемента системи утворюють свою підсистему. Банки - особливі фінансово-кредитні інститути, що акумулюють грошові ресурси і накопичення, надають кредити, проводять грошові розрахунки, випуск в обіг різних видів грошових знаків, емісію цінних паперів і операцій з ними та інші функції (рис. 2.1). Розрізняють два основних різновиди банків, які створюють рівневість у банківській системі – за системотворенням або за характером: центральний (емісійний та комерційні банки).

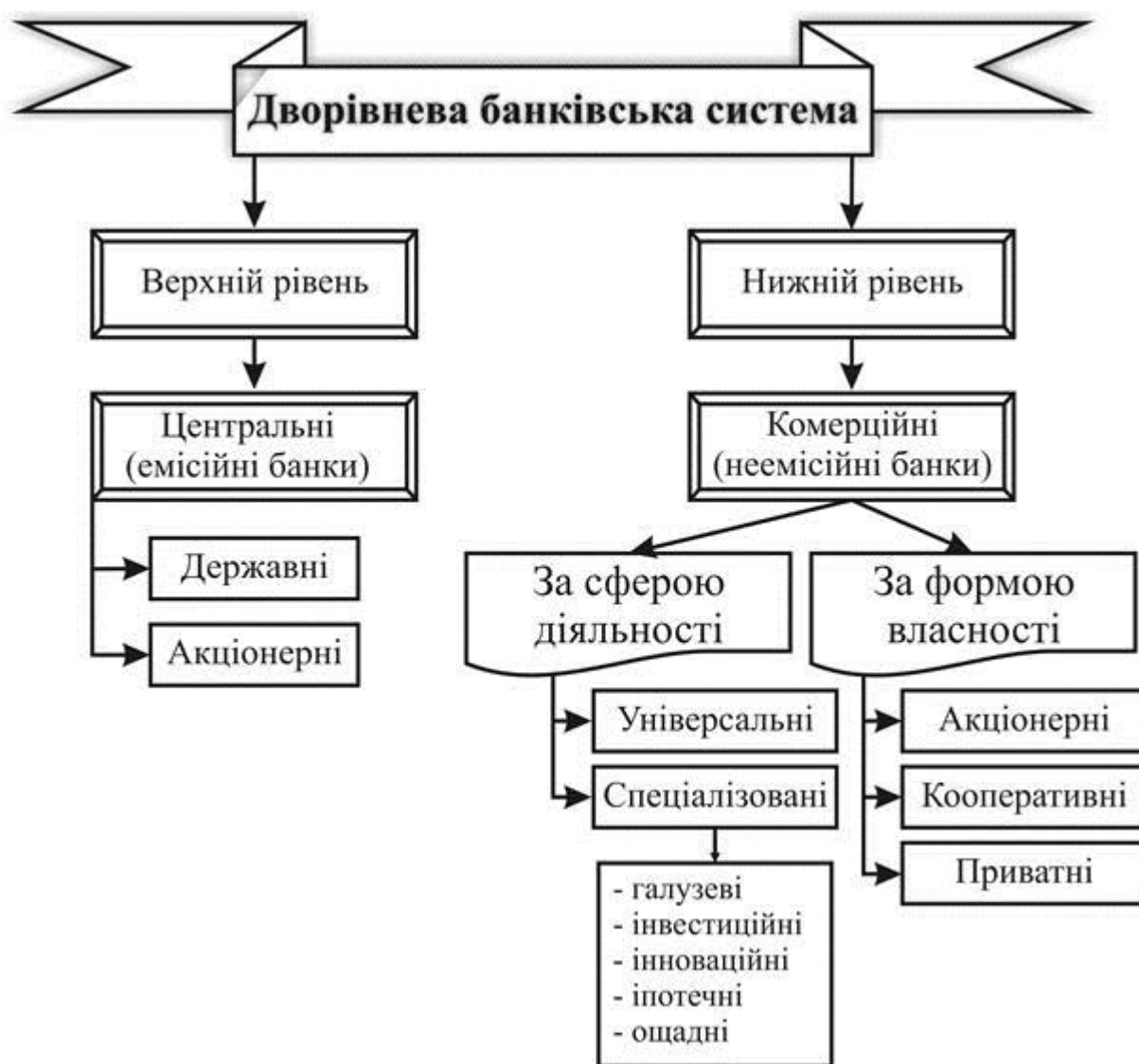

Рис. 2.1. Дворівнева банківська система. Джерело: модифіковано за Григор'євим Є. С. [42]

Серед них можна виділити, центральний банк – основний банк країни, що є емісійним центром, здійснює грошово-кредитну політику, регулює кредитні та валютні відносини, контролює діяльність комерційних банків, зберігає валютно-грошові резерви країни. Комерційні банки – це банки з різною формою власності, що виконують практично всі види банківських операцій. Усі банківські системи можна поділити на два основних види: спеціалізовані та універсальні. Особливостями спеціалізованих банківських систем є чітке правове обмеження фінансових і кредитних операцій між банківськими установами та повне розмежування депозитно-кредитної діяльності від інвестиційної.

У банківських системах цього виду банкам заборонено поповнювати свій портфель корпоративними цінними паперами і здійснювати з ними операції. З цією метою створюються спеціальні інвестиційні банки. Спеціалізовані банківські системи існують у США, Канаді, Японії. Універсальні банківські системи характерні для західних країн. Тут домінують банки універсального профілю, що здійснюють депозитно-кредитні операції та операції з приватними цінними паперами; через універсальні банки в цих країнах проходить значний потік цінних паперів [316].

Ще один розподіл банківських систем здійснюється за ступенем централізованості. За цією ознакою у світі виділяють дві моделі банківських систем: централізовані та децентралізовані. Економічними засадами формування сучасних банківських систем країн із перехідною економікою стало реформування політичних та соціально-економічних підвалин національного суспільства, впровадження у національній економіці товарно-грошових відносин, що ґрунтуються на ринкових засадах, ліквідація державної монополії в галузі фінансів, зростання ролі приватних фінансів у грошово-кредитній сфері тощо.

Центральні банки у різних країнах мають різні назви: народний, центральний, національний, державний, резервний або за назвою країни-Банк Франції, Банк Італії, але сутність їх єдина – це установа першого рівня системи

держави, яка виконує притаманні тільки їй функції та завдання. Залежно від джерел формування капіталу центральні банки поділяються на: державні, капітал яких належить державі (Великобританія, ФРН, Франція, Канада, Україна); акціонерні (наприклад, у США 100% капіталу федеральних резервних банків належить банкам - членам ФРС): змішані, частина капіталу яких належить акціонерам, а частина - державі (Бельгія. Японія) [308].

Однак, незалежно від форми власності на капітал центрального банку між урядом країни та її центральним банком завжди існують взаєморозуміння й тісна співпраця. Уряд завжди зацікавлений у надійності й стабільності діяльності центрального банку, оскільки останній відіграє ключову роль у реалізації не тільки грошово-кредитної політики держави, а й економічної політики уряду. Організаційно-правові засади діяльності центральних банків та характер їх взаємозв'язків з урядом сформували дві моделі взаємовідносин [332]:

1) центральний банк є агентом міністерства фінансів і реалізує розроблену ним грошово-кредитну політику;

2) центральний банк є незалежним від уряду, самостійно розробляє та реалізує відповідну грошово-кредитну політику.

Однак, на практиці використовуються різні варіанти змішаних стратегій розроблення та реалізації грошово-кредитної політики, оскільки остання є складовою загальної державної політики в галузі економіки та соціального розвитку країни. Статус центрального банку – не лише найважливіший елемент становлення даного інституту в економіці, а й фактор, що має велике політичне та економічне значення для розвитку ринкової інфраструктури. Положення центрального банку є відображенням тих процесів, що відбуваються в економіці, рівня розвитку її політичних інститутів, демократичних традицій суспільства, його економічної культури тощо [319].

Так, в епоху кейнсіанства позиції центральних банків зміцнюються, застосування адміністративних методів регулювання розширюється і, навпаки, з посиленням впливу монетарних теорій і зменшення державного втручання в

економіку центральні банки переходять переважно до ринкових методів економічного регулювання. Загальновизнаним є факт, що центральні банки – це юридичні особи, які мають особливий статус, відмітна ознака якого – відособленість майна банку від майна держави. Хоч формально це майно перебуває, як правило, у державній власності, центральний банк наділений правом розпоряджатися ним як власник. Цим центральний банк відрізняється від державного банку, майно якого повністю контролюється державою.

В усіх країнах діє, як правило, декілька законів, в яких сформульовані і закріплені завдання і функції центрального банку, а також визначені інструменти і методи їх реалізації. У деяких державах головна мета діяльності центрального банку викладена у конституції. Разом із законом про центральний банк його взаємовідносини з іншими установами банківської системи регулюються, як правило, законом про банківську діяльність, який визначає основні права і обов'язки кредитних інститутів щодо центрального банку. Правовий статус центральних банків розвинених країн закріплений у правових актах: законах про центральні банки та їхніх статутах, законах про банківську й кредитну діяльність, у валютному законодавстві.

Як правило, основним правовим актом, що регулює діяльність центрального банку, є закон про центральний банк, у якому визначаються його організаційно-правовий статус, функції, процедура призначення вищого керівного складу, взаємовідносини з державою і національною банківською системою. Цей закон установлює повноваження центрального банку як емісійного інституту країни. В Україні – це Закон «Про Національний банк України» [198], у Німеччині - Закон «Про Німецький федеральний банк» та ін.

Специфікою центрального банку є те, що він поєднує в собі окремі риси комерційної банківської установи й державного відомства, а також наділений деякими владними повноваженнями у сфері регулювання грошово-кредитної та банківської систем. Організаційно-правові форми центральних банків розвинених країн різні. Найбільш типовою організаційно-правовою формою центрального банку є акціонерне товариство. Як правило, його капітал

належить державі (Франція, Великобританія, Німеччина, Нідерланди та Іспанія). Якщо держава володіє лише частиною капіталу (Бельгія, Японія) або акціонерами центрального банку є комерційні банки (наприклад, у США) та інші фінансові установи (Італія), вона все ж відіграє провідну роль у формуванні органів управління центрального банку [128, с. 45-47].

За характером власності центральні банки можна поділити на три види [283; 234]:

1) державні - 100% капіталу центрального банку цих країн належить державі (Франція, Великобританія, Німеччина, Іспанія, Україна);

2) акціонерні - весь капітал цих банків може належати комерційним банкам (СІЛА) чи іншим фінансовим установам;

3) змішані - держава володіє лише частиною капіталу центрального банку (наприклад, у Японії 55% капіталу перебуває у власності держави і 45% - у приватних осіб, у Швеції - 57% є власністю кантонів і 43% - власністю приватних осіб).

Характер, зміст і форма взаємозв'язків центральних банків з органами державної влади істотно відрізняються в різних країнах. Взаємодії такого роду можуть бути умовно зображені у вигляді двох моделей: центральний банк є агентом міністерства фінансів і провідником його грошово-кредитної політики; центральний банк незалежний від уряду, що забезпечує йому самостійність у проведенні грошово-кредитної політики без втручання урядових органів.

Однак, слід зазначити, що на практиці ці моделі в чистому вигляді бувають рідко. У більшості країн функціонує проміжна модель, у рамках якої використовуються принципи взаємодії виконавчої влади з центральним банком за певного ступеня його незалежності. У законодавстві лише кількох країн (США, Німеччини, Швейцарії, Швеції та Голландії) передбачено пряме підпорядкування центральних банків парламентам. У більшості держав центральні банки підзвітні казначейству або міністерству фінансів [325].

У Великобританії, Франції, Італії, Японії та деяких інших розвинених країнах міністерства фінансів уповноважені давати ін

струкції центральним банкам, однак на практиці такі випадки трапляються досить рідко [332]. Як правило, консенсус досягається на засіданнях уряду, союзів підприємців і банкірів і знаходить відображення в підписанні представниками міністерства фінансів і центрального банку спільних заяв і рішень.

У разі виникнення розбіжностей у позиціях міністерства фінансів і центрального банку можливий адміністративний шлях їх вирішення у формі резолюції парламенту або рішення уряду. У країнах, де центральні банки безпосередньо підпорядковані парламентам, за допомогою проведення законодавчих процедур можливе прийняття рішень, що зобов'язують виконавчі органи сприяти центральним банкам у досягненні тієї чи іншої мети грошово-кредитної політики. У деяких країнах передбачена звітність центральних банків перед парламентами.

Таким чином, Центральні банки можуть бути на практиці незалежними більшою чи меншою мірою, ніж це закріплено законом, і над ними (в сенсі владного управління) потенційно може стояти уряд. Важливо, щоб влада уряду над центральним банком здійснювалася гласно, на законних підставах. Центральний банк, як і держава в цілому, повинен бути наділений такими повноваженнями, які зробили б можливим досягнення тих специфічних завдань, що стоять перед головним банком держави. Питання незалежності центрального банку набуває останнім часом важливого політичного звучання. Країни-члени ЄС прийняли рішення, згідно з яким країна, що не забезпечила на законодавчому рівні і в реальності високого ступеня незалежності свого центрального банку, не може бути членом Об'єднаної Європи [353].

Організаційно-правові форми діяльності центральних банків різних країн можуть бути дуже різноманітними, проте принципово важливим питанням залишається визначення їх місця у системі державного управління, ступінь їх незалежності, що дозволяє їм діяти перш за все в інтересах усього суспільства. У практиці зарубіжних країн центральні банки відрізняються не тільки правовим статусом та їх роллю в кредитній системі держави, а й дуже різноманітні за

правовими формами, власністю на їх капітал, ступенем незалежності від виконавчої влади тощо.

Здебільшого центральні банки є державними, капітал яких належить державі (Велика Британія, Франція, Німеччина, Канада, Росія тощо); акціонерними (США, Італія); деякі центральні банки мають змішану форму власності (Австрія, Бельгія, Японія), коли частина капіталу належить державі, а частина перебуває в руках юридичних і фізичних осіб. Так, 50% статутного капіталу Австрійського національного банку належить державі, а решта — комерційним банкам, страховим компаніям та іншим організаціям [354].

Велике значення для забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку держави має ступінь незалежності центрального банку від виконавчої влади, який у різних країнах різний. Найбільш незалежні від державних органів центральні банки Австрії, Німеччини та Швейцарії. В законодавстві цих країн відсутні норми, що дають змогу уряду втручатися в грошово-кредитну політику, здійснювану центральним банком. Певною самостійністю користуються банки, які за законом підзвітні законодавчим органам (Канада, США, Нідерланди, Японія). В законодавстві Японії чітко передбачено право державних органів скасувати рішення центрального банку [354].

Найбільш залежним від виконавчих органів є центральний банк Італії, де в законодавстві закріплено право уряду на втручання в діяльність цього банку. Під правовим статусом центрального банку розуміють його роль і місце у системі інших державних органів, закріплених на конституційному і законодавчому рівнях. Статус центрального банку визначають такі основні положення: порядок визначення основних завдань центрального банку, характер взаємовідносин центрального банку з органами державної влади, рівень економічної незалежності центрального банку, порядок призначення керівництва центрального банку [358].

Основні завдання центрального банку у більшості країн визначаються у спеціальному законі, що регламентує його діяльність. До них відносять забезпечення стабільності національної грошової одиниці (цінової стабільності

у державі) і сприяння утриманню стійких темпів економічного зростання; сприяння ефективному розвитку банківської системи та її надійності, забезпечення безперебійного та ефективного функціонування платіжної системи країни. Взаємовідносини центральних банків із органами державної влади характеризуються певними відмінностями у різних країнах. Існує дві моделі таких взаємовідносин: Центральний банк виступає агентом уряду (Міністерства фінансів) і провідником його грошово-кредитної політики; Центральний банк є незалежним від уряду, що забезпечує йому самостійність у проведенні грошово-кредитної політики без впливу з боку урядових органів.

Напрями діяльності центральних банків визначаються їхнім статусом, призначенням та основними завданнями. В узагальненому вигляді центральний банк є емісійним центром держави, банком банків, органом банківського регулювання, банкіром і фінансовим агентом уряду, провідником грошово-кредитної політики, органом валютного регулювання і контролю, інформаційно-статистичним та аналітичним центром грошової і банківської систем. Як емісійний центр держави центральний банк на монопольних засадах здійснює емісію банкнот і монет. Готівка, що емітується центральним банком, є єдиним законним платіжним засобом на території країни, обов'язковим до прийняття за всі види платежів.

Крім готівкової емісії, центральні банки здійснюють також безготівкову емісію, у результаті якої збільшується обсяг резервів комерційних банків, що є базою для зростання грошової маси в обороті. Центральні банки регулюють готівковий грошовий оборот. Крім того, вилучають непридатні до обігу та неплатіжні грошові знаки і здійснюють їх утилізацію. Центральний банк на монопольних засадах емітує та вилучає з обороту готівкові гроші, а також бере участь в емісії безготівкових грошей. Перевищення випуску над вилученням означає емісію безготівкових грошей центральним банком, на суму якої зростає загальна маса грошей в обороті. Комерційні банки можуть створювати тільки безготівкові гроші [212; 284].

Механізм створення грошей комерційними банками полягає у грошовокредитній мультиплікації їх вільних резервів та депозитних вкладів. Грошово-кредитна мультиплікація – це процес створення нових банківських депозитів (безготівкових грошей) при кредитуванні банками. Центральний банк забезпечує касове і розрахункове обслуговування комерційних банків. У процесі касового обслуговування банків він забезпечує їх готівкою в обмін на їхні резерви, що зберігаються на рахунках у центральному банку [227, с. 78-79]. У процесі розрахункового обслуговування центральний банк виступає посередником при проведенні міжбанківських розрахунків.

Центральний банк відіграє провідну роль у функціонуванні платіжної системи держави. Він створює електронні системи міжбанківських розрахунків, розробляє нормативно-правові документи, що визначають правила роботи платіжних систем, стандарти платіжних документів, права та обов'язки сторін. У процесі кредитного обслуговування комерційних банків центральний банк забезпечує їх додатковими коштами з метою підтримання їхньої ліквідності [203]. Крім того, будучи провідником грошово-кредитної політики, центральний банк використовує кредитування (рефінансування) комерційних банків як інструмент грошово-кредитної політики.

Центральний банк – це емісійний, розрахунковий і касовий центр, що здійснює нагляд за усією кредитною системою і використовується як найважливіший інструмент кредитно-грошової політики держави. В ринковій економіці він не націлений на комерційну діяльність і отримання прибутку, є юридично незалежним від виконавчих органів влади, в практичній діяльності керується лише державними інтересами й чинним законодавством. Він самостійно виробляє заходи щодо реалізації визначених урядом пріоритетів грошово-кредитної політики, бере безпосередню участь у формуванні пропозиції грошей, здійснює емісію готівки [284, с. 136-137].

Як емісійний центр банківської системи центральний (національний) банк забезпечує професійний нагляд над усією кредитною системою і є провідним інструментом реалізації кредитно-грошової політики держави. Емісія банкнот –

найдавніша функція центрального банку, його монопольне право на організацію і регулювання готівкового грошового обігу. У цілому емісійна діяльність центрального банку поступово зменшується у зв'язку з тим, що готівкові розрахунки в народному господарстві скорочуються. Що стосується монет, то їх карбування здійснює Міністерство фінансів на замовлення центрального банку, який і викупує у міністерства цей вид готівки за фактичними витратами на їх виготовлення [179].

Центральний банк як банк забезпечує касове, розрахункове та кредитне обслуговування комерційних банків. Враховуючи монопольне право центрального банку на забезпечення платіжного обороту готівкою, комерційні банки зберігають частку своїх резервів у безготівковій формі на рахунках у центральному банку [198]. Держава зазвичай надає центральному банку повноваження не тільки стосовно емісії готівки в обіг, а, й щодо організації та регулювання готівкового обігу на території країни.

Коли у комерційних банків виникає потреба у підкріпленні каси готівкою, вони звертаються до центрального банку, який видає їм готівку в обмін на їх безготівкові резерви. Надлишки готівки комерційні банки здають до центрального банку для зарахування на їхні рахунки. Операції центрального банку щодо касового обслуговування комерційних банків не приводять до зміни обсягів грошової бази, але вони змінюють її структуру, зокрема частку готівкового компонента грошової бази.

Участь центрального банку у розрахунковому обслуговуванні комерційних банків може мати різні форми, що залежить передусім від характерного для даної банківської системи поєднання централізованої платіжної системи і децентралізованої [203]. Централізована система передбачає здійснення міжбанківських розрахунків через рахунки комерційних банків, відкриті в центральному банку. Децентралізована система передбачає два варіанти розрахунків: через приватні розрахунково-клірингові центри з проведенням остаточних розрахунків через центральний банк та через кореспондентські рахунки, які комерційні банки відкривають один у одного.

2.2. Імплементация новітніх технологій розвитку цифрової інфраструктури банківського сектору зарубіжних країн у контексті інформаційної безпеки

У своїй стратегії кібербезпеки зарубіжні країни виділяють основні напрями тісної співпраці приватного та публічного секторів із забезпечення кібербезпеки такі як, побудова стійкої інфраструктури, створення безпечного кіберпростору із залученням громадянського суспільства та розвиток динамічної екосистеми кібербезпеки внаслідок збільшення кількості фахівців у результаті співпраці з освітніми закладами. Вони будуть стимулювати ширше впровадження цифрових технологій в економіці та суспільстві що зараз ефективно запроваджується в Україні.

Цифрові інфраструктури забезпечують сумісність рішень та безперебійність послуг, що дозволяє охопити більше людей та підприємств при менших витратах та більшій зручності. Державні фундаментальні цифрові інфраструктури мають вирішальне значення для комплексного економічного та соціального розвитку. Подібно до того, як фізична інфраструктура стимулювала появу промислової економіки, фундаментальні державні цифрові інфраструктури прискорюють зростання цифрової економіки та покращення діяльності банківського сектора.

Фінансово-банківський сектор одним із перших перейшов у цифрове середовище, цифрова інфраструктура фінансових інститутів забезпечує безперервність торговельно-економічних процесів, тому її безпека – запорука стабільності кредитно-фінансових та товарно-грошових відносин, є важливою безпека фінансово-банківського сектору має інформаційну природу, оскільки за своєю суттю він є сукупністю даних, що відображають рух капіталів та роботу інструментів [2, с. 14-15]. А дані існують у цифровому форматі, вони обробляються в інформаційних системах, вразливих до фізичного (технічного) та людського впливу.

Протидіяти інформаційним загрозам можна за умови їхньої визначеності, тобто популярності тих показників, які визначають саму сутність існування

об'єкта. У зв'язку з цим необхідність визначення таких факторів є насущним питанням, що стоять перед регулятором. Захищеність цифрової фінансової інфраструктури інститутів від загроз впливає на ступінь довіри до цих інститутів як із боку контрагентів, і з боку інвесторів, які довіряють їм свої капітали. Висока активність цифрових активів приваблює велику кількість непрофесійних інвесторів, які бажають примножити свої капітали.

Тому, перед збереженням припливу інвестицій фінансові інститути змушені підвищувати витрати на забезпечення безпеки цифрових інфраструктур ринку банківських послуг [175, с. 43]. На рівень безпеки цих основних компонентів впливає можливість здійснення цифрових операцій, у своїй сукупності вони забезпечують фундамент цифрової економіки. Отже, і цифрові інфраструктури, будучи комплексними інформаційними об'єктами, можуть бути піддані впливу процесів та явищ, негативно впливають на їх функціональність. За своєю суттю цифрова інфраструктура – це комплекс технологій та побудованих на їх основі цифрових продуктів, що забезпечують обчислювальні, телекомунікаційні та мережеві потужності, що працюють на цифровій основі [147].

Ключовим елементом цифрової інфраструктури фінансової безпеки є надійна цифрова ідентичність, що дозволяє окремим особам, підприємствам та державним установам представляти себе та діяти від імені інших у цифровому просторі. Банківську цифрову ідентичність особистості розуміють як «сукупність унікальних персональних даних особи, представлених у банківсько цифровій формі, що дозволяють ідентифікувати цю особу від інших суб'єктів цифрової взаємодії». Цифрова ідентичність дозволяє автоматизувати доступ до служб, комп'ютерами, що надаються, і дозволяють самим комп'ютерам опосередковувати відносини. Вона виступає як спільне, надійне і повторно використовується способу передачі [352; 356].

Цифрова ідентичність дозволяє користувачам використовувати один засіб аутентифікації через кілька цифрових сервісів (включаючи веб-сайти, програми, пристрої). Зазначені дані в сукупності визначають і можуть

використовуватися для ідентифікації окремої особи, підприємства, або державної установи. Ціль цифрової ідентичності ширша, ніж загальна ідентифікація кінцевого користувача, вона може підтвердити його здатність отримати доступ до послуг або виконати конкретне завдання. З цифровою ідентичністю пов'язані механізми, які забезпечують належне використання персональних даних необхідні для забезпечення належної безпеки, запобігання фінансовому шахрайству та іншим заходам контролю, а також інших цілей, які мають на увазі в силу характеру використання даних.

Зазначене використання персональних даних законно та всі види використання повинні повідомлятися та доводитися до відома користувачів належним чином. В результаті користувачі повинні розуміти, як використовуються їх дані та для яких цілей, а обсяг даних має бути достатнім для досягнення конкретної мети. Оператори інформаційних систем повинні використовувати повідомлення та форми згоди, щоб користувачі цифрових інфраструктур розуміли порядок їх використання персональних даних [37, с. 29-30].

Необхідність використання декількох паролів і процедур перевірки особистості, цифрова ідентичність дозволяє клієнтам використовувати один засіб ідентифікації себе в декількох цифрових сервісах, включаючи веб-сайти, програми, пристрої та інше що полегшує використання цифровізації в банківському секторі та забезпечення високого рівня захисту [341]. Це дозволяє користувачеві визначити себе як кінцевого адресата послуги чи товару. Цифрова ідентичність належить, керується та контролюється індивідом, що означає, що він має право на доступ до своїх персональних даних, їх зміну та видалення, а також має право на захист у разі порушення його прав.

Зважаючи на складність валютно-фінансових та торговельно-економічних відносин, кількох суб'єктів, що залучають у правову площину одночасно, виникає об'єктивна необхідність створення так званої «екосистеми», складної цифрової інфраструктури, що забезпечує безпечний обмін даними між кінцевими користувачами, інформаційними посередниками, постачальниками

послуги та провайдерами послуг з верифікації даних, а також операторами персональних даних разом з технічними пристроями зберігання таких даних. Авторизація визначається як процес надання користувачеві, групі користувачів певних дозволів, прав доступу та привілеїв у комп'ютерній системі.

Для того, щоб інформаційні системи працювали ефективно, більшість країн і регіонів запровадили комплекс правових та інших вимог, гарантують розуміння користувачів про процеси використання інформації в кожному цифровому контексті [57]. Мета цих вимог полягає у забезпеченні транспарентності інформації для окремих осіб, а також більшої підзвітності всіх операторів як державних, так і приватних осіб, які можуть використати персональні та конфіденційні дані для здійснення угоди або надання послуг.

Один з найбільш поширених методів забезпечення прозорості та отримання згоди від фізичної особи полягає в тому, щоб направити фізичній особі будь-яке повідомлення, а потім запросити згоду на використання, зазначене в повідомленні. Існують різні моделі повідомлення та згоди, які були розгорнуті поряд систем [39, с. 65]. Найбільш поширеним є механізм явного повідомлення та згоди, який дозволяє кінцевим користувачам вибирати, як їх дані використовуються, коли вони в цифровому вигляді взаємодіють та здійснюють транзакції з обраними постачальниками.

Зазначене дає користувачам можливість контролювати свої дані, давати згоду на обмін даними чи ініціювання платежів. Цей метод є моделлю високого довіри, що дозволяє користувачам здійснювати певний контроль за своїми діями та транзакціями в цифровій економіці та спрощує операції у банківському просторі держави. Усі механізми авторизації та згоди вимагають чіткого та прозорого розкриття інформації про те, як і яка інформація збиратиметься, використовуватиметься та передаватись.

Щоб цифрове середовище функціонувало і викликало довіру в користувачів, прозорість є ключем до забезпечення розуміння сторонами своїх обов'язків один перед одним. Залежно від конфіденційного характеру ідентифікаційних та персональних даних, а також того, як ця інформація буде

використовуватись і наскільки широко вона буде поширюватися чи публікуватися, важливо, щоб усі сторони розуміли необхідність забезпечення безпеки інформації та принципу мінімізації даних, збір, використання та зберігання тільки тих даних, які необхідні для створення та надання даної послуги, усі сторони повинні розкривати, або спочатку, або на запит, всі види використання даних.

Для подальшого досягнення довіри та контролю користувачів слід за можливості впроваджувати технології підвищення конфіденційності та безпеки, щоб звести до мінімуму обмін персональними та конфіденційними даними у відкритому вигляді, щоб забезпечити необхідний всім сторонам захист. Служби згоди зазвичай представлені у вигляді інформаційної панелі чи сховища даних, які надають користувачам інформацію про те, які дані будуть використовувати, для яких цілей та з якими постачальниками послуг. Після авторизації користувач працює зі службою згоди, вибираючи низку сервісів, для яких він дозволяє використовувати свої дані, і дає дозвіл чи згоду на використання своїх даних для низки транзакцій чи сервісів [218].

Цей тип дозволу може бути виданий на необмежений період або мати певну дату дії. Він, як і раніше, дозволяє користувачеві встановлювати рівень і тип обміну інформацією та типи використання. Користувач може у будь-який час знову увійти до сховища даних або на панель інструментів, щоб змінити свої налаштування або дозволи або вибрати нові сервіси, з якими можна поділитись своїми даними. Перевага цього методу полягає в тому, що він усуває тертя, пов'язані з повторним перериванням потоків даних для отримання згоди від людини. У нього також є недолік, який полягає в тому, що користувачі не обов'язково регулярно переглядають свої особисті кабінети, щоб переконатися, що вони пам'ятають або повністю розуміють наслідки своєї згоди та пов'язаної з цим обміну даними.

Для забезпечення безперешкодних платежів як між цифровими, так і між цифровими та фізичними середовищами необхідна функціональна сумісність платіжних систем. Управління може бути встановлено локальним актом

фінансового інституту або закону, а технічні компоненти є інфраструктурою, за допомогою якої здійснюється обмін платіжними або пов'язаними з ними повідомленнями, а також формати, мережі, протоколи безпеки та механізми, що забезпечують безризикове та своєчасне виконання функцій клірингу та розрахунків. Функціональна сумісність платіжних систем залежить від таких факторів [87; 99, с. 70-71; 129; 194]:

1) суб'єкти доступу – доступ до схеми оплати часто не обмежується банками. Компанії та сторонні постачальники рішень, постачальники платіжних шлюзів, також можуть мати доступ відповідно до правил та структури схеми;

2) недискримінаційний та простий характер доступу означає прості та обґрунтовані параметри приєднання до платіжної схеми, вони включають адаптацію і постійна участь. Невеликі банки чи нові учасники галузі не повинні стикатися з невикористано високими чи неадекватними вхідними бар'єрами;

3) інновативність – дизайн схеми та її інфраструктура мають заохочувати інновації. Простота доступу та загальні стандарти повідомлень є ключовими. Практичним шляхом необхідно виявляти та реалізовувати нові варіанти використання платіжних систем (незалежно від платіжних схем, що лежать в їх основі);

4) захист користувачів - мають бути передбачені заходи щодо захисту прав користувачів, зокрема, захист даних та виявлення шахрайства;

5) час проведення операцій – обробка платежів може здійснюватися за розкладом, в тому числі пакетна обробка або в режимі реального часу. Останнім часом у всьому світі спостерігається зрушення на користь останнього. Тим не менш, пакетна обробка як і раніше має значні переваги там, де не потрібний режим реального часу, наприклад, щомісячні виплати заробітної плати;

б) управління ризиками є ключовою проблемою для платіжних схем. Потрібні механізми усунення розрахункового ризику, управління репутаційним ризиком та надання банкам можливості керувати кредитним ризиком;

7) можливість заміни є важливим фактором зниження ризику та забезпечення можливості вибору для користувача. Можливість заміни однієї платіжної схеми іншою (наприклад, здійснення платежів у режимі реального часу та пакетних платежів) допомагає знизити ризик технічного збою банку чи платіжної схеми. Заміна також дозволяє покупцям та продавцям вибрати найбільш підходящий варіант здійснення платежів;

8) стандарти зв'язку, що базуються на ISO 20022, є спільними відкритими стандартами. Вони допомагають банкам та іншим установам оптимізувати свої системи та дозволяють постачальникам розробляти послуги та продукти. Допускається заміна загальних стандартів повідомлень;

9) безпека – стандарти безпеки безпосередньо підтримують цілісність та договірний характер платіжної схеми. Стандарти мають бути досить сильними, щоб протистояти новітнім загрозам, та мають забезпечувати автентифікацію, конфіденційність, цілісність даних та невідновність роботи. Невідновність є ключем до підтримки договірного характеру платіжної схеми та системи відповідальності для неї.

Платежі здійснюються простою вказівкою проксі бенефіціара, зберігаючи його персональні чи конфіденційні дані в таємниці від платника. Проксі – це альтернативний відомий та зручний ідентифікатор, що забезпечує безпеку даних банківського рахунку. Він також працює незалежно від поточного рахунку та пов'язаного з ним банку (іншими словами, власник рахунку може перемістити свій рахунок в інший банк, і платежі будуть йти доти, поки оновлюється інформація про єдиний проксі/рахунок) [203].

Request-to-Pay дослівно перекладається як «запит на оплату» і означає, що одержувач платежу ініціює запит на конкретну операцію платника. Система надає цифровий запит, який платник може отримати на свій мобільний пристрій. Він може з'явитися в мобільному банківському додатку або через сторонній додаток. Після цього платник може прийняти чи відхилити платіжний запит. Залежно від регіону, запит може також включати докладну інформацію про правочин, дату платежу або інші реквізити рахунку-фактури.

Якщо платник затверджує платежі, одержувачу платежу ініціюється переказ у режимі реального часу цей сервіс забезпечує швидкий спосіб здійснення операцій між двома сторонами без необхідності запам'ятовування чи пошуку повної інформації про рахунок. Обмін даними дозволяє кінцевим користувачам зробити свої дані доступними та доступними для своїх постачальників послуг протягом встановленого періоду часу та певною метою. Можна обмінюватися даними, щоб забезпечити фінансове планування через програми та фінансові консультанти, що спрощує збір інформації для подання податків або подання заявок на кредити на основі перевіреної інформації.

Обмін даними також може підтримувати платежі, інтенсифікуючи облікові записи їх власників та забезпечуючи цифрову ідентифікацію, надаючи інформацію для автентифікації людини. Дані, що підлягають обміну, можуть включати деталі кредиту, дані про транзакції, демографічні дані та активи. Як та інші елементи, що підтримують цифрову інфраструктуру, для обміну даними потрібні технічні компоненти та компоненти управління.

Щоб обмін даними здійснювалися належним чином у контексті конкретної цифрової інфраструктури, необхідно враховувати цілі, для яких буде використовуватися обмін даними, та такі критерії проектування. Це вимоги безпеки, які гарантують, що обмін даними є безпечним, але у своїй досить гнучким реалізації нових технологій. Також, це вимоги конфіденційності, що забезпечують прозорість та зрозумілість процесів, у яких використовуються дані, для користувачів, а також згода на передачу та використання своїх даних та можливість відкликати цю згоду.

Програмні інтерфейси програми повинні надавати дані необхідної якості в тому самому форматі для певних варіантів використання, це стандарти автентифікації фізичних або юридичних осіб у їх облікових записах та даних для обмеження шахрайського доступу та обмеження обміну або зберігання банківських облікових даних [218]. І нарешті, це паритет доступу до даних для приватних осіб та малого бізнесу для отримання повної економічної вигоди всім учасників екосистеми, і навіть рівні режими діяльності всім учасників

екосистеми. Зазначене дозволить забезпечити конкуренцію між постачальниками даних (наприклад, фінансовими установами), агрегаторами даних (тобто технічними посередниками та постачальниками послуг) та користувачами даних (такими як постачальник платіжних функцій).

Безпека обміну даними залежить від кількох факторів. Це, перш за все, функціональна безпека API та аналогічні механізми передачі даних для забезпечення поточного обміну даними між постачальниками даних, будь-якими посередниками та кінцевим користувачем даних [218]. Аутентифікація користувачів у них облікові записи повинні здійснюватися безпечним і надійним способом, що знижує ризики шахрайства. Повинні бути передбачені можливості управління та управління даними для перетворення наданих даних у необхідну інформацію для конкретних варіантів використання, наприклад, для здійснення аналізу з метою запобігання шахрайства.

Менеджмент даними включає процеси від створення даних до їх видалення. Управління даними полягає у створенні правил і рішень для операційних процесів, що виконуються в рамках цих процесів тому управління даними не є окремим процесом. І, нарешті, важливим фактором є розробка, коригування, оновленість та коригування управлінських та технічних стандартів уповноваженими державними органами та саморегулюючими організаціями. На відміну від інтернет-інфраструктури, створення цифрової інфраструктури банку чи фінансової структури потребує не лише дотримання технічних стандартів. При здійсненні цифрових транзакцій внутрішні та зовнішні обміни фінансовою інформацією будуються на довірчих мережах, що регулюються правовими, діловими та технічними стандартами [122, с. 117-118].

Під час того, як дані стають все більш цінними в цифровій економіці, є вагома основа для застосування механізмів «управління цифровими платежами» для забезпечення довіри у цифрових інфраструктурах. Це в зрештою, призводить до створення цифрової інфраструктури, яка дозволяє кінцевим користувачам контролювати як свої гроші, так і дані надійним чином, поміщаючи людину в центр цифрової екосистеми. Фінансовий регулятор

розкритикував схильність державного апарату за надмірне регулювання впровадження інновацій.

Технологічні нововведення регулярно впроваджуються компаніями, які шукають ринкові ніші, якими є незадоволені потреби кінцевих користувачі (споживачі, компанії чи уряди). Інновації мають приносити бажані та необхідні результати. Уряд має взяти на себе роль творця сприятливого клімату для інвестицій у інновації [114, с. 155]. Сьогодні висуваються однакові вимоги до безпеки цифрових інфраструктур як у державному, так і приватному секторі, в будь-якій цифровій інфраструктурі має бути забезпечена безпека чотирьох ключових компонентів: цифрової ідентичності; авторизації та згоди; функціональної сумісності платіжних систем та обміну даними.

Цифрова ідентичність визначає впевненість із двох сторін цифрової взаємодії, тому мають бути розроблені механізми для забезпечення аутентифікації та підтвердження особи користувача при одночасному забезпеченні конфіденційності та безпеки інформації. Цифрова взаємодія має бути прозорою, безпечною та ефективною. Дані повинні використовуватися в відповідно до цілей, для яких вони надані, і таким чином, який очікується та розуміється користувачами. У цифрову банківсько-економічну інфраструктуру повинні бути вбудовані інструменти та механізми, які пояснюють користувачам, яким чином здійснюється збір, використання та обмін їх інформацією, а також такі, що дають можливість володіти, керувати та контролювати свої персональні та конфіденційні дані.

Забезпечення функціональної сумісності платіжних систем включає управлінські та технічні фактори, облік яких впливає на безпека транзакцій. Аналогічними мають бути підходи до обміну даними: постачальники даних, фінансові інститути мають забезпечувати використання даних на користь конкретної особи. Обмін даними дозволяє проводити платежі, здійснювати фінансове планування, створювати цифрову ідентичність, створювати кредитні файли та здійснювати інші дії, зумовлені природою цифрової інфраструктури.

Крім того, важливо пам'ятати, що технічна сторона є лише одним із елементів цифрової інфраструктури: необхідно збалансувати нормативні, технічні та ділові стандарти [170, с. 633]. Увага має бути сфокусовано на зміцненні довіри користувача. Захищеність цифрової інфраструктури фінансових інститутів від загроз підвищує ступінь довіри до цих інститутам із боку інвесторів. Фінансово-банківський сектор є невід'ємним елементом усіх економічних відносин, від його безперебійного функціонування залежить весь ланцюжок поставок і саме існування суб'єктів економіки. Це визначає його особливу важливість та наділяє статусом об'єкта критичної інформаційної інфраструктури.

Проблеми у функціонуванні можуть виникнути як у звичайній обстановці так і у випадку кібератак, оскільки саме фінансово-банківський сектор стає першочерговою мішенню зловмисників. Відповідальність за безпеку об'єктів поділяють як спеціалізовані державні інститути, які виконують функції забезпечення національної безпеки, так і інститути, безпосередньо ці об'єкти, що використовують [147]. Як правило, перші забезпечують загальну недоторканність та безперебійне функціонування комп'ютерних систем, а другі конфіденційність та безпеку інформації.

Ймовірні ризики у фінансово-банківському секторі здатні призвести до негативних наслідків для всього світу. Усвідомлення цієї відповідальності є одним із факторів, які пояснюють рішучість і повно масштабність влади у забезпеченні інформаційної безпеки фінансово-банківського сектору незважаючи на те, що державні механізми забезпечення інформаційної безпеки у фінансово-банківському секторі поступається провідним світовим стандартам. Вивчення досвіду Китаю необхідно для подальшого вдосконалення цього механізму, а також для гармонізації фінансово-банківських систем та забезпечення інформації на транснаціональному рівні [355].

Історично система фінансового регулювання Китаю була об'єктивним виразом формули «один банк і три комісії» і включала Народний банк Китаю, далі – (НБК), що діє як національний банк, Комісію з регулювання банківської

діяльності, Комісію з регулювання страхової діяльності та Комісію з регулювання цінних паперів. Кожен із елементів цієї системою виконував функції регуляторів відповідних галузей. Згодом в Китаї почалося зростання так званого «тіньового» банківського сектору, представленого установами, які займалися одночасно банківською діяльністю, страхуванням та цінними паперами, тому державі стало важко регулювати діяльність цих «гібридних» установ [334, с. 12-14].

На той момент повноваження НБК як національний банк не дозволяли координувати діяльність трьох комісій з регулювання та управління постійно змінним фінансово-банківським сектором. Також, було важко використовувати системний підхід до регулювання, який зазвичай вимагає обліку різних особливостей елементів фінансової системи та їх взаємозв'язку. Тому, в 2017 році було створено Комітет з фінансової стабільності та розвитку, який є супер фінансовим регулятором безпосередньо при Державній раді КНР і очолюється віце-прем'єром, який має більше високий статус, ніж голови інших регулюючих комісій та НБК [340, с. 67-69].

Його роль полягає в тому, щоб координувати загальну стратегію управління фінансовим сектором та формулювати політику на високому державному рівні, включаючи нагляд за валютно-фінансовою політикою та фінансовим регулюванням, розробку політики з управління системними фінансовими ризиками та підтримання фінансової безпеки Китаю, а також надання рекомендацій місцевим органам влади щодо фінансового розвитку провінцій. Іншим ключовим кроком китайського уряду стало злиття банківських та страхових регуляторів Китаю, Комісії з регулювання банківської діяльності та Комісії з регулювання страхової діяльності, один регулятор – комісію з регулювання банківського страхування в Китаї у 2018 році [308].

Проте, новостворена Комісія втратила деякі повноваження, властиві своїм попередницям, а саме: функцію щодо визначення загальної політики регулювання, яка була передана НБК. Комісія реалізує політику, сформульовану Комітетом і НБК, а також здійснює моніторинг відповідності,

приділяючи особливу увагу зменшенню частки позикових коштів та пом'якшенню систематичних ризиків, що накопичилися на китайському фінансовому ринку за останнє десятиліття. Слід зазначити, що НБК не несе прямої відповідальності за розробку та впровадження правил, що належать до управління ризиками для фінансових організацій. Однак, він уповноважений створювати системи внутрішнього аудиту та інспекції центральної банківської системи, регулярно проводить внутрішні аудити та оцінки ризиків для інформаційних систем у головному офісі та дочірніх установах [337].

В Україні Національний Банк України є єдиним фінансовим регулятором, який має особливий конституційно-правовий статус та визначає такі функції у сфері забезпечення інформаційної безпеки як встановлення правил проведення банківських операцій та здійснення розрахунків, здійснення валютного контролю та банківського нагляду, а також валютного регулювання [198]. Основні інструменти забезпечення інформаційної безпеки, розроблених фінансовими регуляторами України та Китаю дещо відрізняються.

Нормативно-правова база регулювання фінансово-банківської сфери Китаю є трирівневою. В її основі лежать три закони, ухвалені все китайськими зборами народних представників, вищим законодавчим органом Китаю. Другий рівень складається з адміністративних норм і правил, прийнятих Державною радою, вищим адміністративним органом Китаю. Вони уповноважують Комісію на регулювання певного аспекту фінансово-банківської системи, а вона видає відповідні керівництва та стандарти, які фінансові установи зобов'язані виконувати. Такі документи Комісії та документи Народного банку Китаю становлять третій рівень найбільш численних нормативних актів: керівництва, приписи та правила.

Оскільки особливістю китайської правової системи є перевага конкретних правових розпоряджень загальним, то саме підзаконні нормативні акти виступають як основні джерела права. Тому, саме третій рівень нормативних актів є основою для фінансово-банківського регулювання у Китаї. Комісія уповноважена видавати обов'язкові для виконання всіма банківськими та

фінансовими установами акти, що визначають заходи безпеки та практики управління ризиками. Першим інструментом, розробленим фінансовим регулятором у сфері кібербезпеки, вважається видане Комісією з регулювання банківської діяльності з управління ризиками у сфері інформаційних технологій комерційного банку. У ньому докладно викладено політики, стратегії та засоби контролю у сфері інформаційної безпеки, від розробки та тестування інформаційних систем до планування безперервності бізнесу та управління ризиками у разі ІТ-аутсорсингу.

У посібнику зі здійснення внутрішнього контролю інформаційних систем підприємства були викладені вимоги щодо процесів забезпечення інформаційної безпеки банків, включаючи встановлення програмного забезпечення для забезпечення безпеки, створення системи управління користувачами та правами доступу та використання бренд мауерів, сканування вразливостей та виявлення вторгнень для захисту від атак. У цьому посібнику зі здійснення динамічного моніторингу показників ІТ-ризиків комерційних банків були визначені в сім показників, орієнтуючись на які банкам рекомендується здійснювати моніторинг, щоб покращити свій стан інформаційної безпеки, включаючи доступність системи, частоту успішних оновлень системи, частоту блокування фішингових веб-сайтів та кількість подій безпеки.

Третім документом стало Керівництво з проведення експертизи з управління ризиками у сфері інформаційних технологій, який містить опис 300 ключових факторів ризику для інформаційних систем, а також методів та процедур забезпечення відповідності правилам регулятора. Розроблено також конкретні рекомендації щодо забезпечення безпеки центрів обробки даних. На додаток до вищевказаних заходів контролю банки повинні розробляти та реалізовувати стратегії та політики управління ризиками на системному рівні з метою підвищення здатності виявляти, керувати та знижувати інституційні ризики, такі, як загрози інформаційній безпеці [158, с. 38-39].

Посібники зобов'язують усі фінансові організації створювати механізми моніторингу ІТ-ризиків для захисту інформаційних систем та даних клієнтів,

розробляти плани аварійного відновлення у разі збою системи та проводити щорічні внутрішні аудити систем управління ризиками. Безпосередньо щодо інформаційної безпеки стандарти управління з реагування на надзвичайні ситуації важливих інформаційних систем банків та про посилення безпеки важливих інформаційних систем зобов'язують банки посилити захист ключових інформаційних систем від таких ризиків, як засоби зв'язку та підтримка електроживлення. З нагляду за безперервністю бізнесу банки зобов'язані представляти щорічні звіти аудитів та звіти оцінювання системи управління безперервністю операцій, а регулятор має включити критерій оцінки ризиків безперервності операцій до стандарту перевірки фінансових організацій.

Для здійснення своїх повноважень та регулювання відносин у своїй сфері Центральний Банк видає нормативні акти, обов'язкові для державних органів державної влади, органів державної влади суб'єктів держави та органів місцевого самоврядування, всіх юридичних осіб та фізичних осіб. Зазначені акти мають форму інструкцій, положень та вказівок. Першим становищем у сфері інформаційної безпеки є положення державного регулятора, що визначає порядок обміну електронними спілкуваннями між фінансовим регулятором та іншими суб'єктами з метою здійснення банківських операцій та інших видів діяльності, передбачених законодавством. Зазначена система включає в себе обчислювальні і технічні центри, які оперують всілякою інформацією адміністративною, економічною, обліковою, звітною, операційно розрахункових операціях.

Забезпечення інформаційної безпеки цієї системи поряд з усією банківською системою держави здійснюється відповідно до Стандарту, який охоплює такі аспекти інформаційної безпеки, як моделі загроз та порушників інформаційної безпеки, система інформаційної безпеки, система менеджменту інформаційної безпеки та перевірка, оцінка інформаційної безпеки [41]. Ще одним важливим інструментом забезпечення інформаційної безпеки є положення про вимоги до забезпечення захисту інформації при здійсненні переказів коштів та порядок здійснення контролю за дотриманням вимог до

забезпечення захисту інформації при здійсненні переказів грошових коштів. Цей документ встановлює обов'язок фінансових операторів інформувати про хакерські атаки, розкривати розмір фінансових збитків від кібератак, сертифікувати технічні заходи захисту інформації.

Фінансовий регулятор затвердив положення про вимоги до захисту інформації в платіжній системі, яке поширюється на об'єкти інформаційної інфраструктури, що застосовуються для обробки інформації, що захищається. Фінансовий регулятор визначив операції, які можна передавати на аутсорсинг, зокрема, ті, які пов'язані із застосуванням інформаційних технологій, обслуговуванням та адмініструванням засобів обчислювальної техніки, серверного та телекомунікаційного обладнання, пристроїв самообслуговування з розробкою програмного забезпечення [41]. Операції з зберігання та обробки інформації, у тому числі на зовнішніх центрах про роботу даних та хмарні сервіси (хмарні служби), операції із забезпечення інформаційної безпеки організації банківської системи держави.

Безпосереднє оперативне управління інформаційною безпекою здійснюється через центр моніторингу та реагування на комп'ютерні атаки кредитно-фінансовій сфері – один із структурних підрозділів Департаменту інформаційної безпеки що здійснює інформаційну взаємодію не лише між суб'єктами фінансової системи, а й розробниками антивірусного програмного забезпечення, провайдерами та операторами зв'язку, а також правоохоронними та іншими державними органами, коригуючими інформаційну безпеку галузі [37, с. 55-56]. Крім того він готує аналітичні матеріали про факти кібератак та встановлює рекомендації у сфері забезпечення захисту інформації при здійсненні переказів коштів на підставі положень спеціального стандарту про управління інцидентами інформаційної безпеки.

Участь фінансових регуляторів у загальнодержавному механізмі забезпечення кібербезпеки у Китаї забезпечення кібербезпеки у фінансово-банківському секторі відповідає Комісія здійснює у тісній взаємодії з Адміністрацією кібербезпеки Китаю, на яку покладено широкі повноваження

щодо реалізації Закону про кібербезпеку. Адміністрація кіберпростору Китаю та Міністерство громадської безпеки визначають порядок реалізації режиму інформаційної безпеки. Фінансовий регулятор тісно співпрацює через свій структурний підрозділ та здійснює інформаційне взаємодія не тільки між суб'єктами фінансової системи, а й розробниками антивірусного програмного забезпечення, провайдерами та операторами зв'язку, а також правоохоронними та іншими державними органами, що займаються інформаційною безпекою галузі та службою з технічного та експортного контролю.

Комітет приймає ключові макроекономічні рішення, банк розробляє та реалізує валютно-фінансову політику, а комісія здійснює регулювання відносин у рамках політик та принципів, розроблених першими двома. Подібність у статусі фінансових регуляторів полягає у наділенні їх широкими нормотворчими повноваженнями, у тому числі у сфері інформаційної безпеки, а також у охопленні розробленими ними інструментами ключових питань, безпека інформаційних систем, персональні дані, система управління ризиками, аутсорсинг, аудит та моніторинг. Перевагою нашого фінансового регулятора є наявність у його структурі спеціального підрозділу, що оперативно реагує на комп'ютерні атаки в кредитно-фінансову сферу.

2.3. Організаційно-нормативна платформа функціонування інтернет-банкінгу зарубіжних країн в контексті дотримання безпекового фактору

Банківські системи різних країн здаються несхожими, для сучасної практики характерне використання різних моделей організації і функціонування банківських систем зарубіжних країн. Банківські системи різних країн, їх організаційна структура та правове регулювання залежать від багатьох факторів, до яких поряд з історичними, політичними та національними традиціями, має значення загальний економічний розвиток, засоби регулювання грошового обігу. Масове впровадження цифрових технологій – інтернету, мобільних телефонів, смартфонів – поряд з зростанням обчислювальних ресурсів та цифрове

зберігання даних при менших витратах радикально перетворює світ, глибоко змінюючи особисті відносини, ділові зв'язки, загалом, спосіб створення економічних цінностей.

Цифровий банкінг чи інтернет-банкінг – це головна складова сектору фінансових технологій, що охоплює банки, які використовують технологічні системи або для безпосереднього надання фінансових послуг та продуктів, або підвищення ефективності фінансової системи. Даний сегмент, що стрімко розвивається на перетині секторів фінансових послуг та технологій, якому технологічні стартапи та нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів та послуг, в даний час наданим традиційним сектором фінансових послуг [121, с. 99]. Цифровий банкінг надання банківських послуг за допомогою Інтернету – привертає все більшу увагу як постачальників, так і споживачів фінансових послуг, а також регуляторів фінансової галузі та законодавців.

З точки зору банківських продуктів та послуг, що пропонуються через Інтернет, інтернет банкінг, – це не що інше, як традиційні банківські послуги, що надаються через магістральну мережу електронних комунікацій, а саме Інтернет. Традиційний банк з фізичними офісами може створити веб-сайт та запропонувати своїм клієнтам інтернет банкінг на додаток до традиційних каналів доставки. Комп'ютерний сервер, який лежить в основі віртуального банку, може бути розміщений в офісі, який є юридичною адресою такого банку, або у якомусь іншому місці [129, с. 114]. Віртуальні банки можуть пропонувати своїм клієнтам можливість вносити депозити та знімати кошти через банкомати або інші віддалені канали доставки, що належать іншим установам.

До видів послуг, що надаються за допомогою інтернет-банкінгу, можна віднести послуги з оплати рахунків, з переказу грошових коштів, отримання кредитів за кредитними картками, інвестування через інтернет-банкінг, покупки в Інтернеті, страхування та ін. Сервіс оплати рахунків через Інтернет допомагає полегшити оплату рахунків за електрику та телефон, рахунки за мобільні телефони, кредитні картки та страхові внески, оскільки банки мають зв'язки з

різними комунальними компаніями, за постачальниками послуг та страховими компаніями.

Сервіс переказу коштів дозволяє майже миттєво перевести будь-яку грошову суму з одного рахунку на інший того ж або будь-якого іншого банку, тоді як у традиційному банку це займає близько трьох робочих днів. За допомогою інтернет-банкінгу клієнти можуть не тільки оплачувати рахунки за кредитними картками онлайн, але й отримувати кредит на карти. Інвестування через інтернет банкінг показує що інвестори можуть легко торгувати на фондовому ринку, і сума буде автоматично списано з їх відповідних банківських рахунків, а акції будуть зараховані на їх рахунок. Можна здійснювати покупки в Інтернеті, а платіж здійснювати у вигляді інтернет-банкінгу, також можна купити залізничні та авіа квитки через інтернет-банкінг.

Однак, інтеграція традиційних фінансів та фінтех-технологій породжує значні проблеми у сфері правового регулювання, вони мають безперечні технологічні та фінансові переваги, але ризики неконтрольованої складності, витоку даних та загроз для прав споживачів вимагають жорсткого регулювання [147]. Питання про потенційні небезпеки застосування таких систем та необхідність суворо законодавчого регулювання інтернет-банкінгу ставлять усі без винятку як азіатські, і європейські дослідники. Можна повністю погодитися з висновками європейських авторів про те, що розвиток технологій приносить як позитивні моменти, так і несе за собою проблеми. До проблем розвитку технологій слід віднести:

- 1) проблеми захисту даних;
- 2) захист прав споживачів фінансових продуктів та послуг;
- 3) ризик посилення фінансової нестабільності;
- 4) ризик збільшення кіберзлочинності.

Рішення перелічених проблем уряду країн-членів Європейського союзу та США знаходять у посиленні нагляду за розвитком технологій, що виражається як у прийнятті нових нормативних актів, так і в нових повноваженнях органів, що здійснюють фінансовий нагляд фінансових регуляторів, тоді як уряд Китаю

до останнього часу займав позицію невтручання у розвиток фінансових технологій. Зрештою, ці проблеми безпосередньо пов'язані з появою такого феномена, як крипто валюта. Поява біткоїна була першопричиною, початковою силою, що призвела до масових інновацій в області, яка раніше невідома людству. Успіх крипто валюти був таким, що сьогодні загальна ринкова капіталізація складає 740 млрд доларів, з більш ніж 1400 різними крипто валютами і токенами, а також створенням десятків тисяч, можливо, навіть мільйонів нових робочих місць [326].

На цей момент можна з упевненістю сказати, що крипто валюти нікуди не подінуться, а ставлять перед законодавцями ряд правових проблем, починаючи з загрози відмивання грошей, оподаткування, регулювання торгівлі іноземною валютою та закінчуючи їх правовим статусом цінних паперів, товарів, цифрової власності чи будь-якої іншої нової форми активів. Тривалий час лідером інтернет-банкінгу вважалися США, у Китаї стався стрибок мобільних платежів та Китай значно випередив США. У 2019 р., за оцінками економістів, обсяг операцій онлайн-банкінгу в Китаї повинен скласти рекордну суму в 4,622 квадрильйона юанів. Китай є безперечним центром глобальних інновацій та впровадження фінансових технологій [326].

Фінансові наглядові органи Європейського союзу в останнє десятиліття звертають найпильнішу увагу на розвиток цифрового банкінгу. Європейська комісія представила свій план дій у галузі фінансових технологій що передбачає 19 кроків щодо просування інноваційних бізнес-моделей, впровадження нових технологій, підвищення кібербезпеки та цілісності фінансової системи, а також подальшого посилення захисту інвесторів, споживачів та даних. Європейське банківське управління опублікувало свій останній звіт щодо споживчих тенденцій, в якому наголошується, що онлайн банкінг вже використовується більше ніж половиною населення [353].

Законодавство ЄС не містить уніфікованих актів, які охоплювали б усі аспекти інтернет-банкінгу. Компанії, котрі надають фінансові послуги такі як, кредитування, фінансові консультації, страхування, платежі, повинні

дотримуватися тих самих законів, що й будь-які інші фірми, що пропонують ці послуги. Залежно від виду діяльності застосовуються різні закони, що регулюють платіжні послуги, страхування, кібербезпека та інші основних нормативних актів ЄС у сфері інтернет-банкінгу можна назвати такі [29]:

1) Директива 2000/31/ЄС «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг на внутрішньому ринку, зокрема, про електронну комерцію (Директива про електронну комерцію)»;

2) Директива 2002/65/ЄС про дистанційний маркетинг з фінансових послуг споживачів;

3) Директива 2009/110/ЄС про заснування, діяльність та нагляд за діяльністю організацій, що займаються електронними грошима (Директива про електронні гроші);

4) Директива 2015/2366/ЄС, друга директива про платіжні послуги оскільки вона замінила першу директиву 2007/64/ЄС – директива ЄС, спрямована на розширення конкуренції на ринку платіжних послуг та гармонізацію законодавства про захист прав споживачів та про права та обов'язки представників платіжних послуг та їх користувачів;

5) Загальний регламент про захист даних (ЄС) 2016/679 (GDPR);

6) Директива 2014/65/EU про ринки фінансових інструментів (MiFID II);

7) Закон про кібербезпеку, який посилює мандат Агентства ЄС з кібербезпеки;

8) Директива ЄС 2015/849/EU «Про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей чи фінансування тероризму» (Директива про відмивання грошей).

Перераховані нормативні акти були розроблено фінансовими наглядовими органами Європейського союзу, до яких відносять: Європейську службу банківського нагляду, Європейське управління з нагляду за ринком цінних паперів та Європейське управління зі страхування та пенсійного забезпечення. Ці органи оцінюють просування фінансової безпеки в країнах ЄС

та готують проекти нормативних актів щодо регулювання інтернет-банкінгу, кібербезпеці, захисту прав споживачів фінансових послуг та ін.

Правове регулювання платіжних послуг систематизує директива про платіжні послуги, що встановила єдину європейську зону платежів. Незважаючи на те, що цій директиві вдалося врегулювати платежі банківськими картками та міжбанківські платежі, регулювання онлайн платежів залишилося фрагментованим. Дещо пізніше Європейська комісія оголосила про новий пакет фінансового регулювання, що включає: 1) Директиву PSD II, оновлену Директиву про платіжні послуги ; 2) Регламент ЄС №2015/ «Про міжбанківські збори з платіжних операцій з використанням банківських карток» [353]. В контексті реагування на технологічні зміни у платіжній галузі визначення платіжних послуг було розширено, і різноманітність традиційних постачальників платіжних послуг збільшилися.

Директива класифікує два типи постачальників, тобто постачальників інформаційних послуг з облікових записів, та постачальників послуг з ініціювання платежів, як сторонніх постачальників послуг. Відповідно до положень нової директиви, до постачальників платіжних послуг застосовуються ті ж правила, що й до інших платіжних установ. У свою чергу, банки зобов'язані надавати третім сторонам доступ до інтерфейсу прикладного програмування. Банки матимуть право доступу до даних клієнтів за умови, що у них є дозвіл клієнта [353]. Один конкретний набір нормативно-технічних стандартів, що стосуються процесів і структур даних для обміну даними між сторонами, є ключем до досягнення цілей Директиви PSD II.

Європейська служба банківського нагляду розробила нормативно-технічні стандарти у співпраці з Європейським Центральним Банком. Європейська комісія прийняла остаточну пропозицію щодо стандартів РТС, що набули чинності у вересні 2019 р. Доступ до інформації про банківські рахунки порушує питання про те, хто має оплачувати інфраструктуру, необхідну для такої взаємопов'язаності. Крім того, обмін та використання ідентифікаційних даних клієнтів можуть посилити загрозу кібератак [218]. З цією метою банки

закликають до посилення правил безпеки і висловлюють стурбованість з приводу використовуваних систем аутентифікації.

Захист персональних даних та захист прав споживачів фінансових послуг відзначений першою директивою ЄС щодо захисту особистих даних що була описана в Директиві 95/46/ЄС про захист фізичних осіб щодо обробки особистих даних та про вільне переміщення таких даних. Ця директива була скасована «Спільним Регламентом про захист даних (ЄС) 2016/679» (GDPR). У чинному законодавстві ЄС щодо захисту даних, конкуренції та захисту споживачів відсутнє визначення «великих даних», що створює сліпу зону, яка потребує усунення. Тому європейські органи нагляду – Європейська служба банківського нагляду, Європейське управління з нагляду за ринком цінних паперів та Європейське управління зі страхування та пенсійного забезпечення – підготували низку проектів доповнень до GDPR та інших загальних правил захисту споживачів.

Ухвалення Регламенту має велике значення для захисту прав споживачів фінансових послуг, у Китаї, порівняно з Європою та США, правила конфіденційності особистих даних не такі суворі, що дає китайським компаніям достатньо можливостей для збору, моніторингу та аналізу даних для власного зростання. Останнім часом китайська громадськість дедалі частіше обговорює цю проблему. Криптоактив – це цифровий похідний фінансовий інструмент, що має всі властивості крипто валюти, що емітується компанією, або групою осіб з метою залучення фінансових ресурсів для реалізації перспективних проектів. На вартість кожного криптоактиву безпосередньо впливають ефективність та методика управління [349]. Європейська служба банківського нагляду та Європейське управління з нагляду за ринком цінних паперів опублікували Звіт про поточному та майбутньому регулюванні ринку крипто активів.

Більшість криптоактивів кваліфікуються як фінансові інструменти відповідно до Директиви про ринки фінансових інструментів, однак національні органи влади стикаються з проблемами при інтерпретації та адаптації існуючих вимог до конкретних характеристик криптоактивів. Тим

часом низка крипто активів виходять за рамки чинної нормативно-правової бази. У звіті Європейської служби банківського нагляду основна увага приділяється застосовності Директиви про електронні гроші та Директиви PSD II, а також розглядаються питання, що виникають у контексті постачальників гарантів крипто активів та платформ для торгівлі крипто активами [308].

Перший найвідоміший приклад криптоактивів – це криптовалюти, особливий тип віртуальних валют. У цій галузі ЄС ще не прийняв жодних конкретних правил. Однак, згідно з звітом Комісії за червень 2017 р., у грудні 2017 р. європейські законодавці погодилися поширити сферу дії Директиви боротьби з відмиванням грошей на біржі віртуальних валют та постачальників гарантів. План має сприяти інноваціям та підвищенню нормативної визначеності, цей план передбачає запровадження «регульованих пісочниць», які можна розглядати як «безпечні простори», в яких національні органи виконавчої влади застосовують правила до фірм, що спеціалізуються на технологіях, більш гнучким способом, щоб підприємства могли тестувати свої моделі, продукти та послуги протягом обмеженого часу [308].

Європейська лабораторія була створена для нарощування потенціалу та знань регуляторних та наглядових органів. У контексті Комісія висунула нові правила, щоб допомогти розширенню краудфандингових платформ ЄС. Комісія внесла пропозицію щодо регламенту, спрямованого на введення обов'язкового режиму ЄС, щоб забезпечити можливість легкого функціонування краудфандингових платформ на всій території ЄС. Замість того, щоб стикатися з різними режимами платформи повинні дотримуватись лише одного набору правил, як на своєму внутрішньому ринку, так і в інших державах-членах ЄС. Пропозиція, що додається, доповнює сферу застосування директив, додаючи постачальників різноманітних послуг, авторизованих відповідно до запропонованого регламенту, до списку звільнених організацій, на які сфера дії директиви не поширюється.

У світі розрізняють кілька організаційних систем створення фінансових мега регуляторів. Для регулювання фінансової системи США була застосована

система регулювання «гірський ланцюг», що означає секторне регулювання фінансової системи безліччю регуляторів. До федеральних фінансових регуляторів США, орієнтованим на традиційне банківське регулювання, належать федеральна резервна система, федеральна корпорація страхування депозитів, офіс контролера валюти та національна адміністрація кредитних спілок. Захист споживачів фінансових послуг у США здійснюється бюро фінансового захисту споживачів. Усі 50 штатів США, округ Колумбія та федеральні території також мають банківські регулятори, які контролюють близько 5000 депозитних установ із великою часткою активів США [338, с. 74].

До проблем банківського регулювання законодавець США відносить питання конфіденційності банківської діяльності, розкриття інформації, запобігання шахрайству, боротьби з відмиванням грошей, боротьби з тероризмом, справедливе кредитування. Цифровий банкінг у США регулюється, насамперед, нормативними актами та прецедентним правом, що належать до сфери традиційної банківської діяльності. Законом, що визначив основи фінансової системи США, був Закон про Федеральну резервну систему, на підставі якого була створена Федеральна резервна система як центральна банківська система США. Основними федеральними законами США у сфері банківської діяльності є:

- 1) Закон про банківську холдингову компанію;
- 2) Закон про міжнародні банки;
- 3) Федеральний закон про страхування вкладів.

У низку законів США, що регулюють банківську діяльність, було внесено зміни. Найбільш значними з них є Закон Голосу Сігала, Закон про посилення нагляду за іноземними банками, Закон який закріпив фінансові інструменти для захисту прав споживачів, фінансових установ та системних захистів, згідно із законом було започатковано Бюро фінансового захисту споживачів, та новий закон про економічному зростанні, нормативно-правовому регулювання та захист прав споживачів. Місія Бюро фінансового захисту споживачів США полягає в тому, щоб зробити фінансові ринки справедливими для споживачів,

забезпечити дотримання відповідних правил та надати споживачам можливість більше контролювати своє економічне життя. Воно відповідає за нагляд за всіма міжнародними переказами в США.

Служба внутрішніх доходів Міністерства фінансів США насамперед збирає звітність про міжнародні банківські перекази на суму 10 000 дол. або більше. Звітність зазвичай створюється банком або службою грошових переказів, щоб гарантувати, що перекази не пов'язані з незаконною діяльністю, такою як відмивання грошей або фінансування злочинів. Аналітики фірми зазначають, що після проміжних виборів керівництво демократичної партії США повідомило, що Комітет з фінансових послуг Палати представників США зосередить свою законодавчу програму на захисті споживачів та інвесторів, збереженні стабільності фінансового сектора та заохоченні відповідальних інновацій у фінансових технологіях [142, с. 309-310].

Тим часом, контрольований республіканцями Банківський комітет Сенату, ймовірно, продовжить концентрувати свій законодавчий порядок денний на питаннях, які не були враховані в Законі про економічне зростання, нормативно-правове регулювання та захист прав споживачів. Нагадаємо, що Закон EGRRCPA зобов'язує федеральні банківські агенції сприяти економічного зростання шляхом подальшої адаптації регулювання різних банківських фірм, які контролюються урядовими агентствами. За останні кілька років криптовалюти стали максимально успішними у світі, рівень їх прийняття зростає геометричної прогресії без будь-яких ознак зупинки. Поява Біткоїна була лише першопричиною, початковою силою, яка призвела до масових інновацій в області, раніше невідомих людству [322].

Успіх крипто валюти був такий високий, а також створенням десятків тисяч, можливо, навіть мільйонів нових робочих місць. Сьогодні можна з упевненістю сказати, що крипто валюти нікуди не подінуться. Проте крипто валюти ставлять перед законодавцями ряд правових проблем, починаючи з загрози відмивання грошей, оподаткування, регулювання торгівлі іноземною валютою та закінчуючи їх правовим статусом цінних паперів, товарів, цифрової

власності або будь-якої іншої нової форми активів. Псевдо анонімний та анонімний характер цих віртуальних валют робить їх привабливими для злочинців, а їх децентралізований характер робить їх справжнім головним болем для будь-якої форми державного контролю.

У Сполучених Штатах федеральний уряд має єдину владу надавати статус законного платіжного засобу грошовим об'єктам. Конституція США наділяє Конгрес виключною владою карбувати гроші та регулювати їхню вартість. На даний момент жоден національний закон, крім Японії, не наділяє крипто валюти статусом законного платіжного засобу. Таким чином, з юридичної точки зору їх не можна вважати валютами – принаймні у США. Проте, невелика кількість прецедентного права у США, а саме ухвала Округового суду Нью-Йорка та постанова Апеляційного Федерального суду США Другого округу припускає, що суди розглядають крипто валюти як «гроші» та «кошти» для певних цілей відповідно до федерального права [321].

До цього часу уряд Сполучених Штатів не використав своїх конституційних повноважень, як це зазвичай відбувається з фінансовим регулюванням, для регулювання технології та крипто валют, виключаючи штати. Це означає, що штати можуть вільно застосовувати своє власне законодавство - і деякі вже зробили це. Єдиний Закон США про регулювання бізнесу віртуальних валют останньою подією на федеральному рівні стала розробка Єдиного Закону про регулювання бізнесу у віртуальній валюті. Це створило б нормативно-правову базу для регулювання осіб, які займаються бізнес-діяльністю щодо віртуальної валюти, які приймають або підтримують контроль над віртуальною валютою клієнта, тобто компанії, які мають повноваження виконувати в односторонньому рядку або запобігати транзакціям у віртуальній валюті.

Відповідно до положень, діяльність у віртуальній валюті по суті означає: обмін, переказ або зберігання віртуальної валюти, зберігання електронних дорогоцінних металів або сертифікатів електронних дорогоцінних металів, або обмін цифрові уявлення вартості, що використовуються в онлайн-іграх, на

віртуальну валюту, законний платіжний засіб або банківський кредит поза грою від імені резидента держави, що приймає [321]. «Віртуальна валюта» є одним з добре відомих типів, визначається як цифрове уявлення вартості, яке використовується як засіб обміну, одиниці рахунку або сховища вартості, але не є законним платіжним засобом.

Нормативні акти Китайської Народної Республіки у сфері інтернет-банкінгу в останні роки спостерігається безпрецедентний бум у сфері інтернет-банкінгу та фінансів, що охоплює широкий спектр фінансових послуг, що надаються через Інтернет, таких як онлайн-переказ грошей, рівноправне кредитування, краудфандинг та онлайн-управління капіталом [351]:

- 1) платежі та електронні гаманці;
- 2) ланцюжки поставок та споживче фінансування;
- 3) однорангові кредитні платформи;
- 4) онлайн-фонди;
- 5) онлайн страхування;
- 6) управління особистими фінансами;
- 7) онлайн-брокерство.

Нормативне регулювання не відповідає цим змінам, що відзначають багато китайських та зарубіжних дослідники. Згідно з останніми статистичними даними 40 % населення Китаю користуються виключно мобільними платежами, маючи при собі менше 100 юанів готівкою. На відміну від США, де кредитні картки, випущені традиційним банком, що стоять за більшістю безготівкових транзакцій, у мобільних платіжних послугах Китаї переважають інтернет-гіганти, такі як Tencent та Ant Financial, що підтримуються Alibaba, які займають відповідно 40% і 54% ринку мобільних платежів за даних iResearch [351].

Державні фінансові регулятори Китаю намагаються надолужити втрачене, щоб впоратися з цією безпрецедентною індустрією. Китайська індустрія інтернет-фінансів, що швидко розвивається, характеризується різноманітністю та інноваціями, коли величезна кількість провайдерів виходять

на ринок у спробі отримати вигоду з раптової лібералізації надання фінансових послуг у країні [351; 355]. Це призвело до розробки широкого спектру кредитних та інвестиційних продуктів, призначених для різноманітної клієнтської бази – від бідного та маргіналізованого сільського населення до великих міських підприємств у пошуках інвестиційного капіталу.

Цифрові кредити в основному надаються двома типами інтернет-фінансових установ: онлайн-банки та P2P-платформи. Онлайн-банки призначаються для тих, хто бере участь у платформах електронної торгівлі, включаючи власників та клієнтів, використовуючи свої онлайн-транз акції для визначення кредитоспроможності. Цифровий банкінг у Китаї регулюється, насамперед, загальними нормативними актами, що відносяться до сфери банківської діяльності. Серед таких актів слід назвати: закон «Про банківське регулювання та нагляд», закон «Про комерційні банки», закон «Про компанії», закон «Про рідний банк Китаю», Закон про кібербезпеку. Крім того, до норм загального характеру необхідно віднести статтю «Загальних правил цивільного законодавства Китаю», яка говорить: «Якщо в законах містяться положення про захист даних та віртуальної власності, такі закони повинні дотримуватися».

У Китаї діє ціла низка фінансових регуляторів у сфері інтернет-банкінгу, що випускають різні види підзаконних актів. До основних фінансових регуляторів належать: Комісія з регулювання банківської діяльності Китаю, Комісія з регулювання цінних паперів Китаю, Адміністрація Китаю з кіберпроїзду, Міністерство промисловості та інформаційних технологій, Народний банк Китаю. Комісія з регулювання банківської діяльності Китаю була створена та реорганізовано у рамках здійснення інспекції або нагляду, має право в будь-який момент вимагати подати потрібну фінансову, бухгалтерську, правову документацію, протоколи переговорів або будь-які інші матеріали, або інформацію, що відноситься до діяльності банку або його управління.

Комісія з регулювання цінних паперів Китаю регулює китайську індустрію цінних паперів і ф'ючерсів, у тому числі іноземні інвестиції у компанії, займаються цінними паперами. Комісія веде публічний список

компаній у Китаї та за кордоном. Комісія створила 36 регіональних бюро біля країни [355]. Адміністрація Китаю з кіберпромисловості відповідає за безпеку кіберпростору та регулювання інтернет контенту, основні функції – керівництво, координація та нагляд за управлінням онлайн контентом, а також адміністративне схвалення підприємств, пов'язаних з онлайн-новинами. САС є правоохоронним органом для сектору надання інтернет контенту.

Міністерство промисловості та інформаційних технологій здійснює нагляд за такими сферами, як Інтернет, телекомунікації, радіомовлення, доставка пошти, керування комп'ютерами та програмним забезпеченням [334, с. 21]. Міністерство відповідає за такі питання, як керівництво побудовою інформаційної системи, сприяння розвитку основного технологічного обладнання та місцевих інновацій, захист інформаційного безпеки. Народний банк Китаю є центральний банк країни. У його функції входять: формування та реалізація грошово-кредитної політики та підтримка національної фінансової стабільності; випуск юаня, регулювання обмінного курсу юаня та управління зверненням у юанях; регулювання фінансових ринків, включаючи міжбанківське кредитування та ринки облігацій; адміністрування законодавства про боротьбі з відмиванням грошей.

Діяльність банку Китаю регламентується законом «Про Народний банк Китаю», у статті 1 Закону встановлюється, що Народний банк Китаю створюється з метою забезпечення розробки та реалізації національної грошово-кредитної політики, покращення макроконтролю центральної банківської системи, посилення контролю та поліпшення управління фінансового сектора. Фінансові регулятори Китаю випустили низку нормативних актів, покликаних посилити контроль над інтернет фінансами.

У нашій державі фінансові технології стають серйозною альтернативою традиційному банку як суб'єкта ринку банківських послуг. Однак трансформація банківської системи у розрізі фінансових екосистем, подібні до китайських корпорацій, тільки почалася. На сьогоднішній день визначені кроки в цьому напрямку зробив Ощадбанк, у цей же бік рухаються і інші банки, які

крім власних банківських та страхових продуктів надають партнерські туристичні, іпотечні та брокерські послуги. Водночас, розвиток нових фінансових технологій викликає багато правових проблем, пов'язаних з неготовністю до кардинальним змінам, відсутністю правового забезпечення нових технологічних процесів банківської сфери.

Можна підтримати думку про те, що наше законодавство має слабкий превентивний вплив на генезу банківських інновацій та фінансову безпеку держави в цілому. У національному праві відсутня система регулювання процесу створення та впровадження нових банківських технологій. Банки визначають інтернет-банкінг як спосіб дистанційного банківського обслуговування клієнтів, що здійснюється кредитними організаціями в мережі Інтернет та що включає інформаційну та операційну взаємодію з ними. Це визначення дуже широко тлумачиться Національним Банком, таким чином, до поняття "інтернет-банкінг" можливо підвести здійснення будь-яких операцій та контактів клієнта з банком через мережу Інтернет. На сьогоднішній день норми, що регулюють дистанційні банківські технології, носять розрізнений характер і представлені в нормативних правових актах різного рівня.

Серед нормативних актів, що стосуються регулювання онлайн-банкінгу можна назвати закони «Про банки та банківську діяльність», «Про національну платіжну систему»; «Про інформацію, інформаційні технології та про захист інформації», а також «Про персональні дані» [186; 190; 203]. Однак, наявність великої кількості нормативних правових актів, що регулюють дистанційне банківське обслуговування, призводить до протиріч у чинному законодавстві, а отже, до проблем забезпечення безпеки, захисту інтересів клієнтів банку та самої кредитної організації. Крім того, чинне законодавство не містить самого поняття дистанційного банківського обслуговування.

Можна погодитися з висновками європейських та азіатських аналітиків про те, що розвиток цифрового банкінгу приносить як вигоди інновації та створення нових робочих місць, і проблеми. Вирішення проблем уряду країн-членів Європейського Союзу та США знаходять у посиленні нагляду за

розвитком цифрового банкінгу, що виражається як у прийнятті нових нормативних актів, так і в нових повноваженнях органів, що здійснюють фінансовий нагляд фінансових регуляторів, тоді як уряд Китаю до останнього часу займало позицію невтручання.

Оскільки в Китаї уряд не поспішав видавати правила надання цифрових фінансових послуг, постачальники інтернет фінансів у цій країні отримали набагато більше свободи для роботи, ніж традиційні фінансові установи, це призвело до значного розширення охоплення населення [355]. Сьогодні в Китаї все, що потрібно для отримання доступу до заощаджень і кредиту – це смартфон. Слід також підкреслити, що всупереч забороні щодо приватних крипто валют у Китаї Народний банк Китаю публічно заохочує державне використання технології блокчейну.

У США цифровий банкінг регулюється, насамперед, нормативними актами та прецедентним правом, що належать до сфери традиційної банківської діяльності. На федеральному рівні відсутнє регулювання нових галузей FinTech, наприклад крипто валюти. Однак на рівні штатів ситуація інша. Так Комісія Міністерства фінансів США з уніфікації права розробила Єдиний Закон про регулювання бізнесу у віртуальній валюті. У штатах Арізона, Делавер і Вермонт існують нормативні акти, що містять згадки про криптовалюту, суди США вже визнали криптовалюту грошовим коштом.

У Європейському Союзі, залежно від виду діяльності застосовуються різні нормативні акти, регламенти та директиви, що регулюють платіжні послуги, краудфандинг, страхування, кібербезпека та інші. У галузі правового регулювання криптовалюти ЄС ще не ухвалив будь-яких конкретних правил. Однак, згідно з звітом Комісії ЄС європейські законодавці погодилися поширити сферу дії Директиви боротьби з відмиванням грошей на біржі віртуальних валют. Україна сьогодні відстає від світових гігантів інтернет-банкінгу як за обсягом грошових операцій у цифровій формі, так і за якості правового регулювання галузі FinTech, особливо у сфері захисту прав споживачів цифрових фінансових послуг.

Висновки до розділу 2

Охарактеризовано регуляторну діяльність Національного банку України з реалізації превентивних заходів щодо впливу на фінансову безпеку держави, вивчено оцінку національних ризиків при зберіганні та перевезенні цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи. За своєю суттю ринкова економіка віддає перевагу невтручанням органів державної влади у діяльність суб'єктів фінансового ринку, тому сьогодні часто виникають циклічні кризи і змушують регуляторні інституції втручатися в їх діяльність з метою спільного вирішення та локалізації різних загроз і ризиків у банківському секторі.

В останні роки спостерігається посилююча координуюча роль Національного банку в аспекті оптимізації банківського сектору та підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору. Найчастіше банківській системі необхідно надавати час підрозділу безпеки в аспекті виконання функції інформаційно-аналітичної роботи. Фінансова безпека банківського сектору уособлює досягнення максимального рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, формуванні сприятливих умов для здійснення своєї діяльності банківськими інституціями, запобігання виникненню внутрішніх та зовнішніх загроз, формуванню умов для стабільного та ефективного функціонування банківської системи.

Про фінансову безпеку держави свідчить позитивне сальдо платіжного балансу, здатність виконувати міжнародні зобов'язання, наявність необхідного обсягу валютних резервів, стабільність національної грошової одиниці, що захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках, створення оптимальних умов для розвитку вітчизняного експорту. Фінансова безпека банківського сектору характеризується високим рівнем інвестицій, при якому виникає можливість оптимального задоволення поточних потреб економіки в обсязі та структурі капітальних вкладень, при оцінці ефективного використання та повернення коштів, що інвестуються.

Фінансова безпека банківського сектору проектує такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, при якому гарантується можливість ефективного державного управління в галузі економіки, збереження від надмірного знецінення та збільшення фінансових ресурсів, а також раціональне їх використання для забезпечення соціального та економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань. Рівень фінансової безпеки банківського сектору зумовлений також ступенем матеріального стану та розвитку ринку капіталів, що обслуговують оборот великої кількості акцій реально функціонуючих суб'єктів господарювання. Сьогодні необхідно відзначити, що першочергове значення у забезпеченні фінансової безпеки загалом мають ефективність проведеної бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики, де ключовим фактором виступає ступінь державної участі в кожній із сфер фінансової та кредитної систем.

Держава зобов'язана створювати умови для стабільного фінансового стану фінансових систем реального сектора економіки на ринку і міжнародних фінансах. Аналізуючи поточний стан сучасної банківської системи необхідно звернутися до рівня активів вітчизняних банків, якими вони володіють сьогодні. Завдяки комерційним банкам створюється фінансова інфраструктура, яка забезпечує населення споживчими кредитами на підтримку розміру сукупного попиту, а підприємницькі структури комерційними кредитами, які дозволяють фінансувати виробничу діяльність організацій та збільшувати їх обсяги виробництва. В основу визначення рівня впливу фінансових загроз покладено розрахунок і моніторинг системи індикаторів та подальше їх співставлення з пороговими значеннями, індикатором є елемент, що відображає процес, або кількісні та якісні властивості досліджуваного об'єкта.

Забезпечення нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз банківському сектору на базисі моніторингу, регуляції та контролю дозволяє оцінити рівень національних ризиків на ранніх стадіях їх розвитку в умовах макроекономічної нестабільності з реалізацією антикризових заходів щодо мінімізації негативного впливу на фінансову безпеку банківського сектору. Сьогодні існує зворотній

зв'язок між фінансовою безпекою банківського сектору і національною безпекою в цілому, адже загострення загроз щодо інших аспектів економічної безпеки впливає на рівень загроз фінансовій безпеці. Чітко визначена межа між внутрішніми і зовнішніми загрозами фінансової безпеки банківського сектору не завжди може бути чітко визначена, тому що вони взаємозалежні одна від іншої. Однак, очевидно, що тривале збереження внутрішніх загроз у національній економіці країни робить її вразливою й у зовнішньому вимірі, оскільки, не досягнувши стабілізації органи державної влади позбавлені можливості формувати та реалізувати ефективну зовнішньоекономічну політику та захищати інтереси вітчизняного банківського сектору.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

3.1. Трансформація державної політики фінансової безпеки банківського сектору в контексті забезпечення соціально-економічного зростання

Сучасний банківський сектор держави служить фундаментальною основою досягнення національних інтересів держави у сфері регулювання фінансових ринків, забезпечення позитивного впливу на реальний сектор економіки, стійкості національної валюти, збалансованості грошових потоків від надання банківських послуг населенню та організаціям, раціонального перерозподілу фінансових ресурсів на користь бюджетної системи, бізнесу та соціальної сфери. Реалії такі, що сучасна державна банківська система не завжди здатна забезпечити необхідні стратегічні та тактичні рішення, вироблені на урядовому рівні при розробці бюджетів, прогнозів та в умовах конкретного реформування галузей народного господарства.

Система заходів, що вживаються, знижують сукупний рівень ризику банківської системи держави, підвищують її стабільність і надійність, а також сприяють розвитку сумлінної конкуренції. Встановлення вищих вимог до комерційних банків загалом та до системотворчих банків зокрема веде до оздоровлення банківської системи та очищення її від несумлінних учасників, що в кінцевому рахунку підвищить довіру до банківської системи, у тому числі і до малих та середніх банків. Підвищення довіри до менших банків дозволить останнім наростити пасиви за рахунок залучення вкладів та розширити можливості кредитування, що призведе до збільшення обсягів фінансування реальних інвестиційних проектів.

Посилення регулятивних заходів скоротить ризики для банківської системи, зробить її стійкішою до зовнішніх впливів. Так, Національний банк на основі агентно-орієнтованого моделювання досліджував вплив посиленого

банківського нагляду за структурою банківської системи. Було виявлено, що у довгостроковій перспективі воно більш позитивне для економіки, ніж збереження щодо низьких нормативних вимог. Від проведення політики більш жорсткого регулювання виграють сумлінні банки, що розвивається здорова конкуренція, підвищується фінансова стійкість банківської системи, розвивається кредитування інвестиційних проектів, що сприяє соціально-економічному зростанню [151].

Сьогодні стабільна та розвинута банківська система – це основна складова економічної системи будь-якої держави з сучасною ринковою економікою, саме вона виконує функції щодо акумулювання та перерозподілу капіталу, забезпечуючи рух коштів між всіма економічними суб'єктами та підтримання процесів відтворення. Міжнародний досвід свідчить про те, що постійне економічне зростання і забезпечення ефективних умов для розвитку приватного сектору, покращання соціального захисту та добробуту населення можливі лише за умов ефективного та стабільного розвитку банківської системи, як одного з головних елементів ринкової економіки (рис. 3.1).

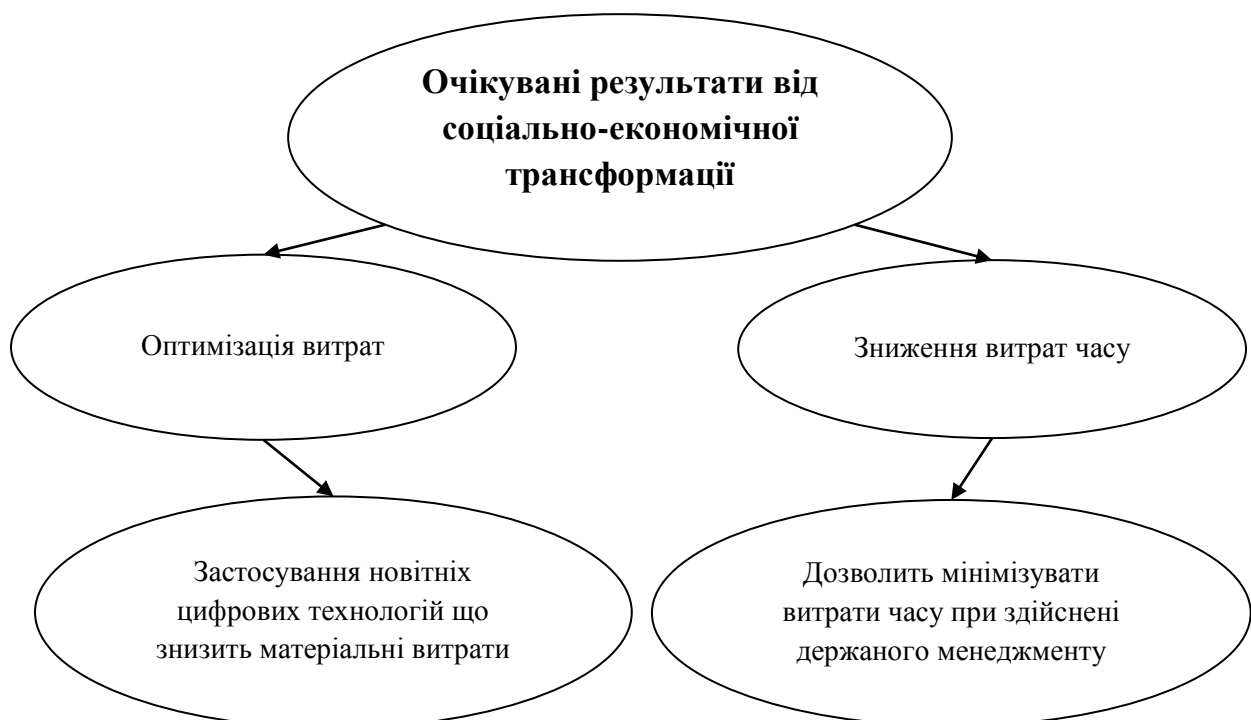

Рис.3.1. Напрями соціально-економічної трансформації функціонування банківського сектору. Джерело: модифіковано за Пронюком Ю.-В.. Н.[212]

У свою чергу, фінансово-кредитні ринки розвинених країн є своєрідними індикаторами стабільного стану економіки. Всі макроекономічні фактори – структурна та інвестиційна політика держави, розвиток окремих галузей, демографічна ситуація, світова торгівля, сучасні інформаційні продукти та технології мають значний вплив на стійкість та тенденції розвитку фінансово-кредитних систем [294, с. 106]. Забезпечення стабільності банківської системи здійснюється шляхом державного регулювання банківської діяльності та нагляду за діяльністю банків центральним банком країни шляхом прийняття законів, що регламентують їх діяльність.

Банківський сектор уособлює чітко структуровану та субординовану сукупність фінансових посередників, які здійснюють банківську діяльність на постійній професійній основі та функціонально взаємопов'язані у самостійну економічну структуру. Ключовою функцією банківської системи є її здатність впливати на кількість грошей в обігу відповідно до потреб економіки. Міжнародна практика знає кілька типів банківських систем: розподільна, централізована банківська система, ринкова банківська система, банківська система перехідного типу.

Банківська система централізованого типу має наступні особливості [93]:

- держава є єдиним власником.
- монополія держави на формування банків.
- однорівнева банківська система.
- дворівнева банківська система.
- відповідальність держави за зобов'язаннями банків.
- банки підкоряються уряду і залежать від його оперативної діяльності.
- кредитні і емісійні операції зосереджені в одному банку.
- вищий управлінський склад банку призначається центральною владою, державними органами управління.

На противагу розподільної (планово-адміністративної) системі банківська система ринкового типу має такі відмінності:

- відсутністю монополії держави на банківську діяльність.

- емісійні і кредитні функції розділені між собою. Емісія готівки зосереджена в центральному банку, кредитування підприємств та населення здійснюють різні банки – комерційні, інвестиційні, інноваційні, іпотечні, ощадні і т. д.

Комерційні банки не відповідають по зобов'язаннях держави, так само як і держава не відповідає по зобов'язаннях комерційних банків. Банківські системи розвинених країн мають багато спільного, що обумовлено однотипністю існуючої в цих країнах ринкової економіки. Ринковий характер економіки визначається тією обставиною, що кредитно-банківська система діє через ринок капіталів. Держави здійснюють регулюючий вплив на цей ринок за допомогою певного набору інструментів грошово-кредитної політики, у тому числі шляхом проведення грошово-валютних інтервенцій та протекціоністських заходів [120]. Економічна природа функціонування банківських систем полягає у задоволенні постійно еволюціонуючих потреб економічних агентів у фінансово-грошових послугах, зокрема у здійсненні платежів, акумулюванні грошових ресурсів, наданні кредитів, збереженні накопичених багатств.

Усе це обумовлено наявністю об'єктивних умов міжнародного політичного втручання в економіку та появою внутрішніх деструктивних сил на банківському ринку країни. Водночас, на думку експертів та дослідників, у державі банківська система поки що не сформована, доказом цього є те, що кредит, виданий банками, коштує 20–30% річних [176]. Набір послуг, які банки фактично пропонують клієнтам обмежений. Необхідна умова розвитку банківської системи – конкуренція, діюча або потенційна. Поява нових банків підвищує ризики, але це краще, ніж припинення розвитку банківського сектору.

В умовах виниклого в банківському секторі структурного профіциту ліквідності потреба в кредитних інструментах постійної дії і операцій на відкритому ринку починає різко знижуватись. І навпаки, потреба в інструментах абсорбування ліквідності (наприклад, через депозитні аукціони) починає зростати. Статистика така, що ліквідність у банківському секторі розподілена нерівномірно – низці банків ліквідності не вистачає, а в інших її

надлишок. Для врегулювання ситуації банки, які не знайшли протягом дня партнерів на ринку, звертаються до операціям постійної дії Національного Банку України, які проводяться з ініціативи кредитних організацій. Фактично Національний Банк щодня проводить такі операції, як надання, і по абсорбуванню ліквідності.

Тому, рівнем структурного дефіциту та профіциту природно вважати різницю між заборгованістю кредитних організацій за операціями рефінансування перед Національним Банком та заборгованістю державного фінансового регулятора перед ними за операціями абсорбування ліквідності [135, с. 63-64]. В умовах автономії пропозиції ліквідності від політики Національного Банку динаміка формується в режимі регульовано плаваючого валютного курсу, що підтримується в певних межах. Підвищення ризиків – це стимул для організації додаткових резервів фінансових ресурсів, які в банківській системі акумулюються під впливом валютних спекуляцій, оскільки стійкість національної валюти підпорядкована законам ринкової поведінки кредитних організацій, їх реагуванню на валютну політику міжнародних учасників бізнесу та валютні відносини.

Останні, у свою чергу останнім часом динамічно розширюються через підвищення їм порту товарів та послуг, попри реалізовану в нашій країні політику євроінтеграції. Загальновідомо, що зростання цін, яке спостерігається в останні 20–25 років, автоматично призводить до збільшення імпорту. Зростання зовнішньоторговельного обороту за рахунок активізації ввезення товарів, робіт, послуг та продукції на територію нашої держави неминуче призводить до посилення потоку валютних зобов'язань, що виникають по факту оплати споживаних товарів та послуг у іноземних контрагентів.

У зв'язку з цим очевидним для банківської системи стає валютний ризик, він є найбільш яскравим прикладом спекулятивних ризиків, які мають у своїй сутнісній основі потенціал або виграшу, або програшу для гравця банківського (фінансового) ринку [221, с. 35]. Можливий також безпрограшний варіант, але теоретично. На практиці завжди факт щодо валютних комбінацій відхиляється

від плану чи прогнозу. Банківська система держави не може тривалий час жити на валютних спекуляціях, сьогодні їх сфера вкрай скоротилася після відмови від абсплавного курсу гривні до долара і на торгових оборотах. Це одно небезпечно і для виробництва і для банків. Корисних результатів можна було б очікувати від з'єднання промислового та банківського капіталу до міжгалузевих фінансово-промислових груп, оскільки вони націлюють на загальний і зростання виробництва, і зростання доходу результат діяльності таких фінансових.

Ключовим індикатором ефективності національної банківської системи є частка грошової маси в обсязі ВВП. Якщо розширена грошова маса дорівнює 100% ВВП – економіка працює ідеально, попит стабільний чи зростає. У нас на сьогодні грошова маса дорівнює 40% ВВП, у цьому випадку відбувається або падіння ВВП, або зростання інфляції [43]. Вартість гривні мало залежить від вартості національного продукту - це доводить і світовий досвід, і становище України. Для великих біржовиків саме головне, щоб Національний Банк України не з'являвся як регулятор, і тоді вони починають робити гроші, рухаючи курс гривні куди хочуть, що відбувається останні два роки.

Національний банк це може зупинити досить швидко шляхом валютного регулювання, але він продовжує боротися із реальним сектором економіки монетарними методами. Основною метою нагляду та спостереження у національній платіжній системі є забезпечення стабільності національної платіжної системи та її розвиток. Діяльність по нагляду за дотриманням операторами платіжних систем, що не є кредитними організаціями, операторами послуг платіжної інфраструктури вимог закону та прийнятих відповідно до них нормативних актів Національного Банку України здійснюється Головним управлінням на підставі вимог закону і включає дистанційний нагляд; проведення інспекційних перевірок; здійснення дій та примусових заходів відповідно закону.

Проблема розвитку національної платіжної системи не єдина, поряд із нею вельми значущою ланкою в ланцюзі національного регулювання

банківської системи є механізм створення, реорганізації та розширення філійної мережі банків. У цьому зв'язку торкнемося проблеми науково обґрунтованої класифікації банківських організацій. З позицій національної ефективності з погляду стратегічного розвитку вітчизняної фінансово-банківської системи доцільним видається розмежування банків на дві групи. Перша група банків – це банки, стратегічні напрямом розвитку яких має бути найбільше та ефективно задоволення потреб внутрішнього ринку банківських послуг. Це більшою мірою повинно ставитися до банків регіональних, що володіють вже налагодженими технологіями організації бізнесу.

Друга група – найбільші вітчизняні фінансово-банківські інститути, стратегічним напрямком розвитку яких має стати рух у міжнародний фінансово-банківський простір. Саме вони можуть ефективніше функціонувати на світовому фінансовому ринку. У зв'язку з цим визначають тренди розвитку одного з перерахованих видів комерційних банків. Важливо дослідити як практику функціонування банківських організацій держави, а й їх аналогів у зарубіжних банківських системах. В даний час невідомий інтерес виникає щодо стабільності розрахунків з іпотечного кредитування, яке в нашій практиці сформувалося у двох аспектах видачі кредитів: на загальних умовах та з державною підтримкою.

Зазначені відмінності у структурі та складових елементах грошових потоків по іпотечному кредитуванню свідчать про те, що вибір банку та конкретної моделі кредитування, з одного боку, дозволяє контрагенту здійснити найбільш раціональний вибір і досягти економії платежів за іпотекою. З іншого боку, відбувається дестабілізація розвитку кредитно-фінансової системи країни, оскільки пріоритетний вибір формату іпотеки переказує грошові потоки у фонди конкретного банку, погіршуючи фінансові позиції більшості інших аналогів [61, с. 55]. Говорячи про кредитний ринок банківської системи, не можна не сказати про участь його контрагентів у фінансовому забезпеченні інфраструктурних проєктів, що реалізуються закордонними партнерами. До кола потенційних клієнтів внутрішнього

кредитного ринку можуть увійти країни та інші інтеграційні об'єднання. Стабільність національної банківської системи неможливо розглядати у відриві від фінансової стійкості її розвитку.

Оскільки Україна має намір вступити в інтеграційні відносини з державами Євразійського економічного союзу, важливо враховувати, які індикатори фінансової стабільності її банківської системи як частини банківського сектора єдиного економічного простору. Таким чином, залежність банківської системи нашої держави від внутрішніх національних особливостей кредитування, поліпшення платіжних систем, фінансового благополуччя грошового, кредитного та валютного ринків інших держав, що беруть участь в інтеграційних об'єднаннях, може призвести як до позитивного вектора розвитку національної валютно-фінансової системи, так і створення умов стимулювання банківських організацій до високих критеріїв конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Подальше вирішення проблеми стійкості функціонування банківської системи крізь призму трансформації законодавчого механізму забезпечення економічної та фінансової безпеки держави у систему гарантій стабільності банківських організацій дозволить посилити концентрацію ліквідних активів у зоні оперативного реагування на зростаючі кредитні ризики, покращити макроекономічні індикатори національної фінансової системи та підвищити ефективність вітчизняного фінансового ринку в цілому. Перебудова, реформи та глобальна нестабільність ознаменувалися численними трансформаціями, які не тільки докорінно змінили організацію господарського життя суспільства, а й сформували особливу модель комерційного характеру та договірних відносин.

У сучасних умовах для кожної держави важливими є питання вибору та ефективного налаштування інструментів та механізмів монетарної політики, спрямованої на регулювання та забезпечення стійкості фінансово-кредитної системи країни. Саме адекватна та цілеспрямована банківська стратегія Національного Банку визначить ту спрямованість та траєкторію, яка зможе сприяти створенню підвищеної стійкості економічної безпеки банківської

системи. Загальновідомо, що для вирішення подібних завдань використовуються такі інструменти, як: ліцензійна діяльність Національного Банку, санація та докапіталізація, операції на відкритому ринку цінних паперів, регулювання ставки рефінансування та встановлення норми обов'язкових резервів для комерційних банків. Довгострокові цілі кредитно-банківської політики в державі реалізуються за допомогою Стратегії економічної безпеки України на період до 2030 року, Стратегії розвитку банківського сектора [77; 93; 243].

На практиці Стратегія розвитку банківського сектора є середньостроковою стратегією та передбачає набір інструментів грошово-кредитної політики, встановлює основні завдання щодо реалізації напряму, що стосується сталого розвитку національної банківської системи, визначає правове забезпечення, встановлює організаційну структуру, виявляє індикатори економічної безпеки банківської системи, виявляє загрози та способи мінімізації наслідків загроз економічній безпеці банківської системи. Але, іноді традиційні механізми не повною мірою призводять до стабільного розвитку економіки. Відправною точкою у створенні власної банківської системи вважаються закони, усі вони визначили правову базу розвитку національної банківської системи в умовах ринкових відносин.

Відповідно до цих законів у сучасних умовах на базі регіонів можна сформувати відділення, філії та представництва комерційних банків, а також розширити розмір статутного капіталу, проводити сучасні банківські операції та встановлювати новітні банківські технології. В умовах якісно нового етапу інтернаціоналізації світового фінансового ринку та космічного зростання інноваційних технологій глобалізаційний процес охоплює всі сфери грошово-кредитних відносин, чинить тиск на всі аспекти функціонування будь-якої держави, наводячи їх у відповідність до зовнішніх умов діяльності всіх структур та інститутів.

На сьогоднішній день проблеми забезпечення фінансової безпеки та адаптації національної банківської системи стоять на високому рівні політики

кожної держави. Вирішення цих проблем вимагає від національної банківської системи якнайшвидшої модернізації, вирішення питання забезпеченості національного господарства відповідною ринковою інфраструктурою, зміцнення національної валюти, а також оптимізації відносин, що склалися на національному ринку, адекватного і своєчасного реагування на зовнішні виклики та загрози, що забезпечує стійкі економічні темпи розвитку. Усі ці заходи можуть проводитися як спільно з державними програмами з підтримки вітчизняних банків, так і самостійно керівництвом банків як основних економічних агентів банківської системи.

В умовах циклічного розвитку криз та виникнення проблем з ліквідністю в банківському секторі відбувається обмеження розміщення коштів на активи, відтік капіталу, недоступність фінансових ресурсів у господарській діяльності, що згодом призводять до надмірних інвестиційних потреб та деформацій у банківському секторі. Поміж вищеназваних проблем, також існують такі проблеми в самих господарюючих суб'єктах, які знижують їх потреби в банківських інвестиціях: низький рівень платоспроможності підприємств та фізичних осіб, відсутність адекватно опрацьованих проектів, втрата ринків сировини, нестабільне функціонування реального сектора економіки у зв'язку з глобальними диспропорціями.

Тому, інвестиційна діяльність банків сьогодні залежить повною мірою не лише від ініціативи самих банків, а й від можливостей суб'єктів господарювання, що мають грошово-кредитні відносини з банківським сектором. Сьогодні настав той момент, коли необхідно ретельно розробити та вдосконалювати механізми щодо забезпечення економічної безпеки банківської системи в аспекті інвестування в реальному та банківському секторах економіки, які стануть стрижнем усієї економіки країни. Все це обумовлюється тим, що банківська система сьогодні не зможе самостійно подолати негативні наслідки кризи, тому їй необхідно разом із державними органами влади розробляти та реалізовувати антикризові механізми, причому антикризові механізми повинні працювати за умови збереження діяльності банківської

системи з опорою переважно на внутрішній потенціал та моніторинг індикаторів економічної безпеки [267, с. 60].

Аналіз факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки комерційних банків, дає можливість для розробки та реалізації основних механізмів та інструментів, що сприяють зміцненню їх економічної безпеки, які дозволили сформулювати концептуальну модель забезпечення економічної безпеки банківської системи на перспективу. Головним суб'єктом забезпечення економічної безпеки банківської системи є адміністративно-економічні органи, особливо Національного Банку. Державне регулювання діяльності комерційних банків має ґрунтуватися на об'єктивній оцінці власної сумісності з ринком банківських послуг та конкуренцією, а також знаходити шляхи досягнення ефективної взаємодії між елементами банківської системи.

Тому, найбільше поширення мають отримати такі механізми та інструменти, як: пільгове оподаткування комерційних банків, що надають інвестиційні кредити, докапіталізація та фондування банків, державні витрати на банківську інфраструктуру. У сучасних умовах розробляються та використовуються різні методи та механізми забезпечення фінансової безпеки банківського сектору [297, с. 205-206]. Однак на цьому шляху часто зустрічаються певні перешкоди, спричинені особливостями та тенденціями розвитку національної банківської системи, основних суб'єктів та об'єктів банківської безпеки. Підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору пов'язане із подальшими методичними дослідженнями, захисними механізмами, які залежать від адекватної організації та наявності залучення грамотних працівників, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки комерційного банку, сучасних інформаційних банківських технологій пошуково-пізнавальної та запобіжно-профілактичної діяльності.

За своєю суттю ринкова економіка віддає перевагу невтручанням державних органів влади в діяльність суб'єктів господарювання, але в даному випадку часто виникають циклічні кризи в державі, що змушують державні органи влади втручатися в їх діяльність з метою спільного вирішення та

локалізації різних загроз і ризиків у банківській системі [191]. Тому в останні роки спостерігається посилююча роль Національного Банку в аспекті реструктуризації банківської системи та підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору. Досягненню позитивних зрушень сприяли певні заходи зміцнення довіри до банківської системи спільно з державними структурами.

Найчастіше банківській системі необхідно надавати час підрозділу безпеки в аспекті виконання функції інформаційно-аналітичної роботи. Основними завданнями цього підрозділу є обробка та збір інформації про клієнтів, інвесторів, конкурентів, наглядових та контролюючих органах, аналіз та оцінка зовнішньої середовища діяльності банку, розробка власної бази даних з метою прийняття скоординованих рішень, всебічне застосування її в аспекті зниження загроз безпеки банківської діяльності та отримання конкурентних переваг. Надаємо особливе значення тому, що економічна безпека забезпечується задоволенням усієї гами економічних потреб клієнтів банку за допомогою наступних видів організації системи управління банківською системою.

Національний Банк України разом із урядом держави може реалізувати механізм фінансової безпеки банківського сектору за допомогою наступних видів організації системи управління банківською системою. Для реалізації системи державного управління використовуються два варіанти організації процесу управління, тобто відкрита та закрита. При відкритій системі державного управління в частині забезпечення фінансової безпеки банківського сектору залучаються додаткові зовнішні джерела або ресурси, на кшталт аутсорсингу. Для реалізації даного механізму необхідно покрити поточні витрати, пов'язані із залученням додаткових послуг з розробки механізмів та виявлення слабких сторін банківського сектору [34; 73].

Однак, через залучення зовнішніх помічників у процесі економічного співпраці банківська таємниця не гарантується. Тому даний механізм можливий при проведенні спорадичної економічної безпеки банківської системи. Закрита система державного управління керується лише внутрішніми, найчастіше

власними, механізмами забезпечення захищеності фінансової безпеки банківського сектору, які в основному вирішують локальні завдання в частині мінімізації та локалізації загроз і небезпек. Також, одночасно вимірюється рівень реальності загроз за допомогою роботи фінансових прогнозних аналітиків окремої організації в рамках як державного, так і регіонального рівня фінансової безпеки банківського сектору.

Без додаткових витрат неможливо реалізувати цей механізм у повному обсязі, оскільки витрати на підготовку висококваліфікованих кадрів вимагають додаткових витрат. Цей механізм рекомендується використовувати при проведенні поточної та стратегічної фінансової безпеки банківського сектору. Крім цих механізмів пропонуємо використовувати два підходи, які були наведені у роботі вітчизняного вченого: реагуючий та превентивний. Роль превентивного підходу полягає в тому, що він використовується в розробці та проведенні комплексу організаційно-управлінських заходів, що мають запобіжний характер і спрямованих на усунення можливої шкоди банківській системі або зниження негативних наслідків до мінімуму. Реагуючий підхід полягає у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на виявлення джерел впливу загроз та ризиків, а також зниження негативних наслідків до мінімуму.

Для запобігання різним загрозам і мінімізації ризиків існує достатня кількість механізмів, але питання полягає в тому, чи зможуть вони адаптувати банківську систему до умов, що склалися поглиблення ринкових відносин. Сьогодні у світі налічується досить багато різновидів безпеки, але ті, що відносяться саме до банківської діяльності, вважаються як економічна, яка пов'язана з депозитно-кредитними операціями та грошовими ресурсами банків. Інформаційна безпека із системою збору та обробки банківських інформацій, колективна взаємопов'язана з доброзичливою, мотиваційною обстановкою колективу банку та конструктивної взаємодії з клієнтами банку.

До основних рівнів захищеності банків відносяться економічна, колективна, особиста та інформаційна, які мають різну спрямованість, але пріоритетною залишається економічна безпека, яка є основою колективної та

особистої безпеки в банківському секторі [242; 245]. Найчастіше прагнення банків до максимізації прибутку та функціонування в режимі розширеного відтворення капіталу призводить до загострення конкурентної боротьби, високих ризиків, що підвищують ймовірність зниження рівня економічної безпеки. Склалася така ситуація, що низка найбільших банків зіткнулися з гострою проблемою нестачі ліквідності та платоспроможності. Тому, в сьогоднішніх умовах ніхто не застрахований від таких змін. Національним Банком досі вживаються заходи щодо полегшення стресового стану банківського сектора.

В контексті виходу зі стресового стану керівництвом було складено стратегічний план оздоровлення та забезпечення економічної безпеки банківської системи, який охоплював такі питання, як: стабільність банківської системи; підвищення якості її активів шляхом моніторингу ризиків; корпоративне управління та ліквідність банків, у тому числі вдосконалення інституційної та нормативно-правової бази, платіжної системи, автоматизацію та модернізацію структури та діяльності НБУ загалом [255]. Забезпечити фінансової безпеки банківського сектору можна в умовах, коли у світі не відбуватимуться кризи різної глибини та тривалості, з'являться позитивні взаємодії із зовнішнім середовищем, з різними секторами економіки, буде забезпечена стійка циркуляція капіталу, позитивна тенденція та збереження сталості економіки при вплив зовнішніх загроз та викликів.

У дійсності в кожній банківській системі досі існують ті чи інші проблеми, що вимагають адекватного вирішення та усунення. В умовах поглиблення ринкових відносин та процесу глобалізації антикризові механізми будуть спрямовані на вирішення корінних проблем банківської системи та формування життєздатного банківського сектора. Вкрай важливо провести всеосяжний аналіз фінансового стану основних лідерів ринку банківських послуг, забезпечити їх рекапіталізацію, відновити та підтримати ліквідність активів та підвищити якість менеджменту. Також слід удосконалити режим регулювання банківської діяльності, включаючи введення більш ефективних

процедур реорганізації банків. Роль НБУ в цьому аспекті велика, і сьогодні він повинен володіти значними матеріальними та фінансовими ресурсами, які створюють у банківській системі певну економічну мотивацію, заохочуючи та розвиваючи одні банки та обмежуючи діяльність інших банків, що не відповідають параметрам вимог НБУ. Вкрай важливе для всіх комерційних банків створення Ради безпеки, яка повністю відповідатиме за майнову, інформаційну, фінансову, економічну складову у банках.

Додатково на легальних методах та інструментах, інформаційно-аналітичних джерелах необхідно встановити економічну розвідку в комерційних банках, завдання якої складаються з наступних аспектів: збір інформації та аналіз поточного стану партнерів, клієнтів, конкурентів, особливо сегментів банківського ринку, що ґрунтуються на принципі «прозорості» інформаційних джерел, які можуть сприяти розробці механізмів антикризового управління, що призводять до високих тенденцій розвитку комерційного банку.

У сучасному світі кризи стають частими явищами та глобальною проблемою, глобальні фінансово-економічні кризи, що відбуваються, що охопили економіки розвинених країн, що розвиваються, негативно відбиваються на стані економіки, у тому числі на рівні інфляції, доходах та видатках державного бюджету, рівні державного боргу, рівні добробуту громадян [111, с. 761]. З цього приводу хочемо відзначити, що зовнішні та внутрішні причини, пов'язані з величезними потоками капіталу та ризикованими операціями, здатними підірвати фінансове становище країни у зв'язку з ослабленням державного регулювання та управлінських рішень.

Процес глобалізації, руху капіталу, розвиток офшорних операцій, корумпованість у банківському секторі збільшили можливість проведення часто спекулятивних дій у світової фінансової системи, що потребує розробки та ретельного вдосконалення механізмів підвищення фінансової безпеки банківського сектору. Для забезпечення підвищеного рівня фінансової безпеки реалізація зважених підходів державних органів влади та господарюючих суб'єктів дозволить досягти ефективного балансу між державою та банківською

системою аспекті сталого розвитку. У банківську систему держави вбудовано велику кількість індикаторів, що дозволяють контролювати всі ключові показники роботи.

В останні роки в умовах різноманітних впливів внутрішніх та зовнішніх загроз досягти забезпечення фінансової безпеки банківського сектору стає складніше та важче. Адекватна і цілеспрямована банківська стратегія Національного Банку визначить ту спрямованість і траєкторію, яка зможе забезпечити банківській системі підвищену стійку фінансову безпеку. Індикатори фінансової безпеки банківського сектору розраховуються автоматично, на основі первинних облікових даних, і в результаті виявляються коефіцієнти, що визначають ступінь захищеності або незахищеності основних параметрів національної банківської системи.

3.2. Удосконалення управлінських принципів у комплексі механізмів державної політики фінансової безпеки банківського сектору в Україні

Сьогодні вкрай важливо для банків дотримання симетричності між прибутковістю та ризиками, оскільки дисбаланс цих показників найчастіше призводить до руйнування функцій банку. Тому в аспекті забезпечення повної фінансової безпеки та адаптації до нинішніх умов комерційним банкам необхідно розробити маркетингову стратегію розширення спектра інвестиційних кредитів, у тому числі іпотечне кредитування; використання та впровадження стимулюючих заходів щодо залучення довгострокових та ощадних депозитів населення; збільшення середнього терміну за терміновими та ощадними депозитами; скорочення процесів оформлення та надання лізингових операцій; атестація та підвищення фінансової грамотності в банку.

В останні роки політичні та економічні події, що відбуваються у світі, значно загострили питання збереження економічної та, зокрема, фінансової безпеки держави. Значення фінансової безпеки в умовах кризи та загроз важко переоцінити. Як правило, фінансову безпеку держави розглядають щодо

наступних позицій стабільності, коли становище всіх складових фінансової системи держави такого як банківською, грошово-кредитною, валютною, на податковій забезпечує збалансоване функціонування національної економічної системи країни, здатне ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні негативні сигнали та забезпечувати економічне зростання.

Важливою також є функціональність, коли всі економічні суб'єкти країни від домогосподарств до регіонів та галузей економіки забезпечені фінансовими ресурсами, достатніми як для виконання ними зобов'язань, так і для задоволення потреб та нормативно-правове регулювання, коли фінансова система країни функціонує у таких умовах, що відсікаються можливості використання потоків фінансових ресурсів у сферах, які не закріплені законодавчо. Таким чином, фінансову безпеку держави можна визначити, як захищеність державних інтересів на всіх рівнях фінансових відносин і здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економіки, її зростання [266, с. 81].

Отже, фінансова система країни повинна мати певний запас фінансової міцності з метою відображення негативних факторів і загроз, що виникають. До таких факторів у державі відносять недосконалість бюджетної політики та нецільову використання коштів бюджету, неефективність податкової системи, значні коливання рівня цін та курсу національної валюти, низький рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та високі відсоткові ставки за кредитами та залежність реформування економіки країни від отримання іноземних кредитів.

Базисом, що забезпечує стабільність економічної та фінансової системи держави, що блокує зовнішні та внутрішні загрози фінансовій безпеці утворюючи умови для економічного зростання, є банківська система країни. Сутність фінансової безпеки банківського сектору полягає у забезпеченні найбільш ефективного використання ресурсного потенціалу, створення сприятливих умов для реалізації економічних інтересів банківських установ,

попередження внутрішніх та зовнішніх загроз у банківській системі, створенні умов її стабільного та ефективного функціонування.

Не можна не відзначити, що введені проти банківського сектору обмеження націлені на створення кризової ситуації, пов'язаної з недостатністю банківських фінансових ресурсів. Саме фінансові ресурси банків генерують ліквідність банківської системи країни. Обмеження доступу до найбільших банків з державою до довгострокових і дешевих грошей та позбавлення українських комерційних банків можливостей здійснювати позики на міжнародних ринках капіталу за низькими процентним ставкам підривають ліквідність та стійкість банківської системи та фінансову безпеку держави. Накладені обмеження загострили і оголили наявні в банківській системі проблеми та протиріччя.

Сучасній банківській системі притаманні певні особливості, які виражаються в концентрації капіталу та активів у великих банків, нерівномірності територіального розподілу кредитних організацій, низької капіталізації банківської системи, дефіцит середньострокових та довгострокових фінансових ресурсів та її високої собівартості [74, с. 232]. Для комерційних банків актуальні проблеми прийняття відповідальних рішень власниками та органами управління при визначенні кредитної та інвестиційної політики, управління ліквідністю. У багатьох комерційних банках необхідно удосконалювати систему управління ризиками, що дозволить підвищити фінансову стійкість кредитної організації.

Стратегічні завдання розвитку фінансового ринку та банківського сектора визначені в Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку на період до 2030 р., де цільовими орієнтирами є: підвищення рівня банківського кредитування економіки, підвищення вкладу банківського сектора на фінансування інвестицій в основний капітал, підвищення відносного рівня капіталізації національних підприємств та ін. У Стратегії розвитку банківського сектора були визначені основні сукупні показники розвитку банківського сектора і, за даними Національного Банку, було досягнуто двох із трьох

цільових показників – це величина відношення активів до ВВП та кредитів нефінансовим організаціям та фізичних осіб до ВВП [166].

Варто зазначити, що рівень за показником співвідношення капіталу та ВВП поки що не досягнуто та цей показник становив незначний відсоток. Якщо враховувати рівень рентабельності, то й короткостроковий кредит є не завжди доступним джерелом фінансування оборотних коштів організацій. Недостатній рівень кредитоспроможності організацій визначається і нестачею довгострокових інвестицій у основні засоби, що підтверджується високим коефіцієнтом зносу основних засобів організацій. У вітчизняних банків недостатньо довгострокових фінансових ресурсів для інвестування, що виявляє одну із проблем комерційних банків.

Так, кредити банків у інвестиціях організацій усіх форм власності в основний капітал, частка кредитів банків в інвестиціях організацій в основний капітал щодо активів банківського сектора становила незначну частину. Отже, одним з найважливіших завдань у сучасній економіці є забезпечення доступу організацій до банківських кредитів, що дозволить оптимізувати структурні пропорції в економіці країни. Фінансова криза вплинула і на структуру формування банківських ресурсів кредитних організацій країни. Залучені ресурси кредитних організацій формувалися за рахунок коштів клієнтів – це вклади фізичних осіб та ресурси організацій-резидентів [75; 176].

Отже, кредитні організації ефективно почали використовувати внутрішні ресурси. Так, кошти клієнтів зросли порівняно з попереднім періодом. Вклади фізичних осіб за аналізований період зросли, а темпи зростання вкладів фізичних осіб залишились незмінними, а темп зростання пасивів кредитних організацій дещо зросли [176]. Створення ефективного ринкового механізму передбачає забезпечення умов для конкуренції у всіх сегментах економіки, та насамперед на ринку банківських послуг – найважливішому елементі ринкової інфраструктури, важливою характеристикою банківського ринку є активність конкуренції. Удосконалення конкуренції в банківському секторі – одна з найважливіших економічних проблем, від вирішення якої залежить не лише

результативність функціонування кредитних організацій, а й ефективність всієї економіки нашої країни. Діюча система державного регулювання не створює необхідних умов для розвитку сумлінної конкуренції між банками, оскільки вона більшою мірою орієнтована на контроль за дотриманням банками норм законодавства та не містить достатніх стимулів для формування сучасних банківських продуктів та послуг.

У зв'язку з цим можна відзначити, що концентрація банківської діяльності в державі знаходиться на середньому рівні, а фінансова безпека банківського сектору безпосередньо пов'язана з фінансовою безпекою країни. Вважаємо, що фінансову безпеку банківського сектору необхідно аналізувати як на рівні кредитної організації, і на макрорівні, оскільки Національний Банк регулює діяльність кредитних організацій, встановлює обов'язкові економічні нормативи, формує фонди обов'язкових резервів, здійснює страхування вкладів та ін. У сучасних реаліях банківська система є одним з першорядних інститутів ринкової економіки, так як рівень її розвитку та конкурентоспроможності має безпосередній вплив в розвитку нашої країни.

Фінансова безпека банківського сектора, як правило, має комплексну і багатофункціональну спрямованість, розглядаючи фінансову безпеку, як економічну категорію, можна стверджувати, що фінансова стійкість є однією з важливих умов забезпечення такої безпеки. Запорукою реалізації стійкості банківської системи виступає попереднє виявлення загроз і реалізація комплексу заходів, спрямованих на їх ліквідацію. Негативний вплив на фінансовий стан банківської системи надає загальна економічна нестабільність [252, с. 32]. Найбільшу небезпеку несуть у собі зовнішні загрози, оскільки в силу своєї специфіки вони практично не залежать від діяльності якогось конкретного банку і, відповідно, практично не піддаються управлінню всередині кредитної організації. У цій ситуації необхідно враховувати таку дію та намагатися мінімізувати його наслідки у разі негативного впливу на банківську діяльність. Диференціація механзмів на внутрішні та зовнішні містить у своїй основі дві передумови, одна з яких базується на економічній

самостійності комерційного банку, як будь-якого господарюючого суб'єкта, що дає йому можливість самостійно приймати рішення у розрізі забезпечення фінансової безпеки. У свою чергу друга, розглядаючи діяльність комерційного банку ззовні, говорить про контроль з боку держави, що має свої інструменти зовнішнього регулювання, так чи інакше впливає на його стан. Зазначене означає, що рівень фінансової стійкості банків також є одним із найважливіших критеріїв, що забезпечують фінансову безпеку банківського сектору, яка, у свою чергу, обумовлена низкою загальноекономічних причин. Вони надають важливий вплив на фінансовий стан банківської системи, який схильний впливу таких зовнішніх параметрів, як темп інфляції та процентна ставка.

Комерційні банки, встановлюючи відсоток ставок, також залежить і від Національного Банку України. Конкурентоспроможність кредитних організацій країни безпосередньо залежить від рівня інфляції яка в реаліях нашого сьогоднішнього зв'язку з війною з РФ є значним негативним чинником її зростання. Наступним показником, що впливає на фінансовий стан банківської системи є ключовою ставкою, це рівень відсотка, під який Національний Банк видає кошти комерційним банкам. Від розміру ставки залежить відсоток, під який видаватимуться кредити і прийматимуться депозити користувачів комерційних банків.

Показники інфляції та ключової ставки мають прямий взаємозв'язок як зростання рівня інфляції провокує зростання ключової ставки та навпаки. Змінюючи ключову ставку, Національний Банк впливає на стан банківської системи. Збільшення цієї ставки провокує комерційні банки підвищувати вартість кредитних ресурсів, що, у свою чергу, веде до зниження виданих кредитів та відтоку грошових коштів із реальної економіки та навпаки. При помірному зниженні цей процес протікає плавно, але різке зниження ключової ставки може спровокувати у населення високий попит на кредитування.

На даний момент спостерігається помірне зниження ставки по банківських кредитах, споживче та іпотечне кредитування, що веде до зниження доходів за депозитами у населення, а також призводить до зниження

вартості залучених банківських ресурсів. Розглянемо фінансові результати діяльності кредитних організацій, які впливають на інфляційні процеси та інструменти монетарної політики Національного Банку Держави. З 2018 року ми спостерігаємо зростання обсягу прибутку діючих кредитних організацій, а у 2020 році, порівняно з 2019 р., цей показник збільшився у декілька раз [176]. Ця позитивна тенденція свідчить про стабілізацію та поліпшення значень фінансових результатів за досліджуваний період. Національний Банк України здійснює процедуру оздоровлення банківського сектору.

За період його становлення та розвитку загальна кількість кредитів організацій скоротилася майже втричі, а на початку 2021 року в державі налічувалася значна кількість комерційних банків [Додаток В]. За рахунок збиткових кредитних установ і відбувається загальний приріст обсягів прибутку. Статистичні дані за минулі роки наочно дають уявлення про динаміку показників рівня капіталу, а також ризику, прийняті кредитними організаціями при здійсненні банківських операцій. Фінансові показники звітних періодів наглядно демонструють позитивну динаміку за дослідженням в продовж минулих років.

Також зрозуміло, що всі розглянуті нормативи Національним Банком у банківському секторі нашої країни дотримані і не перевищують порогові значення. Необхідно також відзначити показники рентабельності активів та банківського капіталу за останні звітні періоди до війни. Спираючись на дані НБУ ці показники демонструють позитивну динаміку: рентабельність активів за вказаний період збільшилася у 2 рази, а рентабельність капіталу показала зростання у 2,3 рази [176]. Усе це свідчить про достатню величину клієнтської бази та ефективну політику, що проводиться Національним Банком.

Фінансова безпека банківського сектора зумовлена не лише показниками стійкості галузі, вона також сприйнятлива до зовнішніх факторів, таких як рівень інфляції та динаміка ключової ставки. Ці показники безпосередньо впливають на обсяг прибутку, отриманого кредитними організаціями, на показники рентабельності активів та банківського капіталу, а також на рівень

фінансової стійкості банківського сектора в цілому Отже, в умовах кризової загальноекономічної ситуації буде складніше забезпечувати фінансову безпеку як банківського сектора в цілому, а також окремого комерційного банку зокрема, що можна побачити в умовах сьогодення.

Глобальні фінансові кризи охопили економіки розвинених країн та таких, що розвиваються і негативно відображаються на соціально-економічному розвитку, в тому числі й на інфляції, доходах та видатках державного бюджету, рівні державного боргу. Отже, вже сьогодні необхідні управлінські принципи формування комплексу механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на основі нормативних, організаційних, фінансових та комунікативних механізмів, що в сутнісному наповненні уособлюють виконання органами державної влади регламентних норм із забезпеченням умов для стабілізації національної економіки та її сучасної ефективної адаптивності (рис. 3.2).

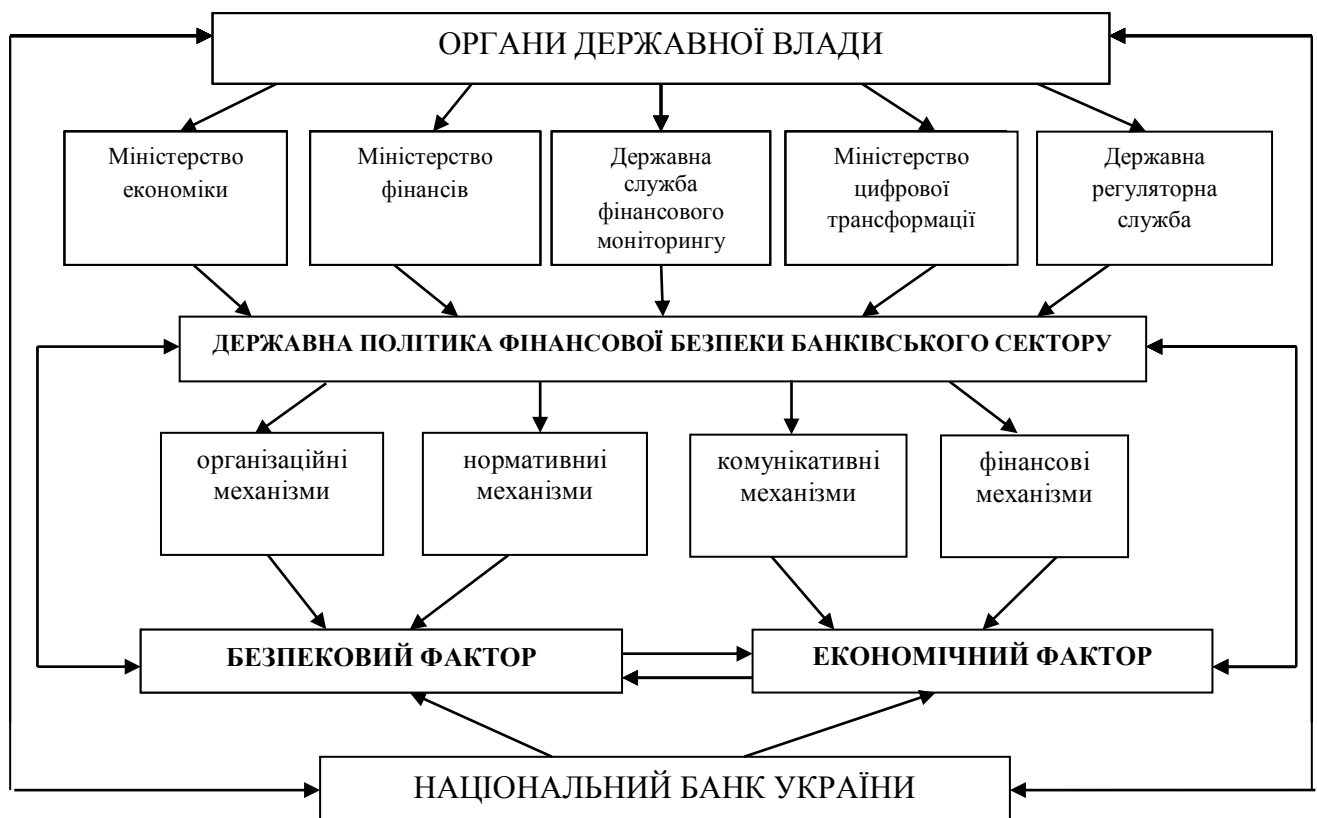

Рис. 3.2. Комплекс механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору. Джерело: авторська розробка.

Реформи та глобальна нестабільність ознаменувалися численними трансформаціями, які не тільки докорінно змінили організацію життя суспільства, а й сформували особливу модель комерційного характеру та договірних відносин. У сучасних умовах для кожної держави важливими є питання вибору та ефективного налаштування інструментів та механізмів монетарної політики, спрямованої на регулювання та забезпечення фінансово-безпеки країни. Адекватна і цілеспрямована банківська стратегія Національного банку України визначить ту спрямованість та траєкторію, яка зможе сприяти створенню підвищеної стійкості фінансової безпеки банківського сектору.

Нормативні механізми регламентують реалізацію сучасної державної політики фінансової безпеки банківського сектору внаслідок регуляторної та координаційної діяльності Національного банку України шляхом створення організаційного базису стратегічного прогнозування соціально-економічних трансформацій, системного навчання та підвищення кваліфікації управлінського персоналу комерційних банків і комплексності протидії перманентним фінансовим загрозам з метою ефективного функціонування інфраструктури банківського сектору України [66].

Організаційні механізми регламентують забезпечення алгоритму попередження та нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці банківського сектору на основі фінансового моніторингу, фінансової регуляції та фінансового контролю, що дозволяє оцінити рівень національних ризиків та загроз на ранніх стадіях їх розвитку в умовах макроекономічної нестабільності з реалізацією антикризових заходів щодо мінімізації негативного впливу на фінансову безпеку банківського сектору України.

Фінансові механізми регламентують оцінювання національних ризиків при зберіганні й перевезенні цінностей та інкасації коштів у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи для формування компонент системного моніторингу з подолання кризових явищ і напрацювання векторів трансформації системи безпеки в умовах соціально-економічної нестабільності

з обґрунтуванням ефективної реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі в Україні [85; 86].

Комунікативні механізми регламентують гарантування вільного доступу населення до інформації, надання обґрунтованої та доказової інформації, удосконалення управлінських підходів у державно-приватному партнерстві, забезпечення стабільного стану фінансової системи та передумови трансформаційних процесів, що на відміну від існуючих враховують суспільно-владні властивості фінансових відносин, процедури формування фінансової безпеки на сучасному етапі.

Для вирішення зазначених завдань використовуються такі механізми як, ліцензійна діяльність Національного банку, операції на відкритому ринку цінних паперів, регулювання ставки рефінансування та встановлення норми обов'язкових резервів для комерційних банків. Довгострокові цілі кредитно-банківської політики в державі реалізуються за допомогою Стратегії економічної безпеки держави на період до 2030 року, Стратегії розвитку банківського сектору. На практиці Стратегія розвитку банківського сектору є середньостроковою стратегією та передбачає набір інструментів грошово-кредитної політики, встановлює основні завдання щодо реалізації наряду, що стосується сталого розвитку національної банківської системи, визначає правове забезпечення, встановлює організаційну структуру, виявляє індикатори фінансової безпеки банківської системи.

В умовах якісно нового етапу інтернаціоналізації світового фінансового ринку та космічного зростання інноваційних технологій глобалізаційний процес охоплює всі сфери грошово-кредитних відносин, чинить тиск на всі аспекти функціонування будь-якої держави, наводячи їх у відповідність до зовнішніх умов діяльності всіх структур та інститутів. На сьогоднішній день проблеми забезпечення фінансової безпеки та адаптації національної банківської системи стоять на чільному рівні політики кожної держави. Вирішення цих проблем вимагає від національної банківської системи якнайшвидшої модернізації, вирішення питання забезпеченості національного

господарства відповідною ринковою інфраструктурою, зміцнення національної валюти, а також оптимізації відносин, що склалися на національному ринку, адекватного і своєчасного реагування на зовнішні виклики та загрози, що забезпечує стійкі економічні темпи розвитку.

Усі ці заходи можуть проводитися як спільно з державними програмами з підтримки вітчизняних банків, так і самостійно керівництвом банків як основних економічних агентів банківської системи. Відповідно до цих законів у сучасних умовах на базі держави та регіонів країни можна сформувати відділення, філії та представництва комерційних банків, а також розширити розмір статутного капіталу, проводити сучасні банківські операції та встановлювати новітні банківські технології. В умовах якісно нового етапу інтернаціоналізації світового фінансового ринку та космічного зростання інноваційних технологій глобалізаційний процес охоплює всі сфери грошово-кредитних відносин, чинить тиск на всі аспекти функціонування будь-якої держави, наводячи їх у відповідність до зовнішніх умов діяльності всіх структур та інститутів [62, с. 73-74].

На сьогоднішній день проблеми забезпечення фінансової безпеки та адаптації національної економіки стоять на чільному рівні політики кожної держави. Вирішення цих проблем вимагає від національної економіки якнайшвидшої модернізації, вирішення питання забезпеченості національного господарства відповідною ринковою інфраструктурою, зміцнення національної валюти, а також оптимізації відносин, що склалися на національному ринку, адекватного і своєчасного реагування на зовнішні виклики та загрози, що забезпечує стійкі економічні темпи розвитку. Концептуальна модель забезпечення фінансової безпеки банківського сектору в умовах циклічного розвитку криз відбувається обмеження розміщення коштів на активи, відтік капіталу, недоступність фінансових ресурсів у господарській діяльності, що згодом призводять до надмірних інвестиційних потреб та деформацій у банківському секторі.

Сьогодні необхідно вдосконалювати механізми щодо забезпечення фінансової безпеки банківського сектору в аспекті інвестування в реальному секторі економіки, які стануть стрижнем усієї економіки держави. Банківський сектор сьогодні не зможе самостійно подолати негативні наслідки кризи, тому їй необхідно разом із органами публічної влади розробляти та реалізовувати механізми, які повинні працювати за умови збереження діяльності банківської системи та моніторингу індикаторів фінансової безпеки.

Поміж вищеназваних проблем, також існують такі проблеми в самих господарюючих суб'єктах, які знижують їх потреби в банківських інвестиціях: низький рівень платоспроможності підприємств та фізичних осіб, відсутність адекватно опрацьованих проектів, втрата ринків сировини, нестабільне функціонування реального сектора економіки у зв'язку з глобальними диспропорціями. Інвестиційна діяльність сьогодні залежить повною мірою не лише від ініціативи банків, а й від можливостей суб'єктів господарювання, що мають грошово-кредитні відносини з банківським сектором [68, с. 58-59].

До основних інструментів забезпечення фінансової безпеки банківського сектору відносяться нормативно-правові акти, закони, постанови, норми та дозволи. Регулювання діяльності комерційних банків має ґрунтуватися на об'єктивній оцінці власної сумісності з ринком банківських послуг та конкуренцією, а також знаходити шляхи досягнення ефективної взаємодії між елементами банківського сектору. Аналіз факторів, що впливають на рівень фінансової безпеки комерційних банків, дає можливість для розробки та реалізації основних механізмів та інструментів, що сприяють зміцненню їх економічної безпеки, які дозволили сформувати концептуальну модель забезпечення фінансової безпеки банківського сектору на перспективу.

Однак, на цьому шляху часто зустрічаються певні перешкоди, спричинені особливостями та тенденціями розвитку національної банківської системи, основних суб'єктів та об'єктів банківського сектору. Підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору пов'язане із подальшими методичними дослідженнями, захисними механізмами, які залежать від адекватної організації

та наявності залучення грамотних працівників, які беруть участь у забезпеченні фінансової безпеки комерційного банку, сучасних інформаційних банківських технологій пошуково-пізнавальної та запобіжно-профілактичної діяльності.

За своєю суттю ринкова економіка віддає перевагу невтручанню органів влади в діяльність суб'єктів господарювання, але в даному випадку часто виникають циклічні кризи в державі змушують органи державної влади втручатися в них діяльність з метою спільного вирішення та локалізації різних загроз і ризиків у банківському секторі. Тому, в останні роки спостерігається посилююча роль Національного банку України в аспекті реструктуризації банківського сектору та підвищення рівня фінансової безпеки банківської системи [49]. Найчастіше банківській системі необхідно надавати час підрозділу безпеки в аспекті виконання функції інформаційно-аналітичної роботи.

Основними завданнями сьогодні є обробка та збір інформації про клієнтів, інвесторів, конкурентів, наглядових та контролюючих органах, аналіз та оцінка зовнішньої середовища діяльності банку, розробка власної бази даних з метою прийняття скоординованих рішень, всебічне застосування її в аспекті зниження загроз безпеки банківської діяльності та отримання конкурентних переваг. Реалізацію комплексного підходу до забезпечення фінансової безпеки на рівні банку необхідно починати з етапу розробки концепції економічної безпеки банківської діяльності, а також своєчасного виявлення загроз, пов'язаних із втратою позицій на ринку банківських послуг, основі вибору тих напрямів, які зможуть забезпечити їхній сталий розвиток.

Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору керується лише власними механізмами забезпечення захищеності та збереження банківської системи, вирішує локальні завдання з локалізацією загроз та небезпек. Одночасно визначається ступінь реальності загроз за допомогою фінансових прогнозних аналітиків окремої організації у межах територіальної банківської системи. Забезпечення цієї функції доручається територіальне управління за Національний банк і рекомендується при реалізації поточної та стратегічної

економічної безпеки національної банківської системи. Також, в частині забезпечення фінансової безпеки банківського сектору залучаються додаткові зовнішні джерела або ресурси, на кшталт аутсорсингу.

Для реалізації даного механізму необхідно покрити поточні витрати, пов'язані із залученням додаткових послуг з розробки механізмів та виявлення слабких сторін банківського сектору. Система фінансової безпеки керується лише внутрішніми, найчастіше власними, механізмами забезпечення захищеності та збереження банківського сектору, які в основному вирішують локальні завдання в частині мінімізації та локалізації загроз і небезпек. Також, одночасно вимірюється рівень реальності загроз за допомогою роботи фінансових прогнозних аналітиків окремої організації в рамках як державного, так і територіального рівня елементів банківського сектору.

Забезпечення цієї функції покладається на територіальні управління, без додаткових витрат неможливо реалізувати цей механізм у повному обсязі, оскільки витрати на підготовку висококваліфікованих кадрів вимагають додаткових витрат [216, с. 48-50]. Цей механізм рекомендується використовувати при проведенні поточної та стратегічної фінансової безпеки банківського сектору. Роль превентивного підходу полягає в тому, що він використовується в розробці та проведенні комплексу організаційно-управлінських заходів, що мають запобіжний характер і спрямованих на усунення можливої шкоди фінансовій безпеці, або зниження негативних наслідків до мінімуму. Реагуючий підхід полягає у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на виявлення джерел впливу загроз та ризиків, а також зниження негативних наслідків до мінімуму. Для запобігання різним загрозам і мінімізації ризиків існує достатня кількість механізмів, але питання полягає в тому, чи зможуть вони адаптувати банківський сектор до умов, що склалися поглиблення ринкових відносин.

Очевидно, що до основних рівнів захищеності банків відносяться економічна, колективна, особиста та інформаційна, які мають різну спрямованість, але пріоритетною залишається фінансової безпека, яка є

основою колективної та особистої безпеки в банківському секторі. Найчастіше прагнення банків до максимізації прибутку та функціонування в режимі розширеного відтворення капіталу призводить до загострення конкурентної боротьби, високих ризиків, що підвищують ймовірність зниження рівня фінансової безпеки. Склалася така ситуація, що низка найбільших банків зіткнулися з гострою проблемою нестачі ліквідності та платоспроможності.

Тому, в сьогоденнішніх умовах ніхто не застрахований від таких змін, а Національним банком досі вживаються заходи щодо полегшення стресового стану банківського сектора. В аспекті виходу зі стресового стану керівництвом банку держави було складено стратегічний план оздоровлення та забезпечення фінансової безпеки банківської системи. Безумовно, забезпечити фінансову безпеку банківського сектору можна в умовах, коли у світі не відбуватимуться кризи різної глибини та тривалості, з'являться позитивні взаємодії із зовнішнім середовищем, з різними секторами економіки, буде забезпечена стійка циркуляція капіталу, позитивна тенденція та збереження сталості економіки при вплив зовнішніх загроз та викликів.

В дійсності в кожній банківській системі досі існують ті чи інші проблеми, що вимагають адекватного вирішення та усунення, в умовах поглиблення ринкових відносин та процесу глобалізації антикризові механізми будуть спрямовані на вирішення корінних проблем фінансової безпеки держави та формування життєздатного банківського сектора. Вкрай важливо провести всеосяжний аналіз фінансового стану основних лідерів ринку банківських послуг, забезпечити їх рекапіталізацію, відновити та підтримати ліквідність активів та підвищити якість менеджменту [89, с. 15]. Також, слід удосконалити режим регулювання банківської діяльності, включаючи введення більш ефективних процедур реорганізації банків.

Вкрай важливе для всіх комерційних банків функціонування структури фінансової безпеки, яка повністю відповідатиме за майнову, інформаційну, фінансову, економічну складову в банках. Вона має бути організована при відповідальному керівнику системи безпеки, оскільки даний керівник буде

вправі консультувати всі підрозділи банків, і його пропозиції будуть носити рекомендаційний характер. У сучасному світі економічні кризи стають частими явищами та глобальною проблемою, глобальні фінансово-економічні кризи, що відбуваються, що охопили економіки розвинених країн, що розвиваються, негативно відбиваються на стані економіки, у тому числі на рівні інфляції, доходах та видатках державного бюджету, рівні державного боргу.

Зовнішні та внутрішні причини, пов'язані з величезними потоками капіталу та ризикованими операціями, здатними підірвати фінансове становище країни у зв'язку з ослабленням державного регулювання та управлінських рішень. Крім того, процес глобалізації, руху капіталу, розвиток офшорних операцій, корумпованість у банківському секторі збільшили можливість проведення часто незаконних дій у світовій фінансовій системі, що потребує розробки та ретельного вдосконалення механізмів підвищення фінансової безпеки банківського сектору. Діяльність комерційних банків була в основному прибутковою, однак наслідки валютної кризи виявили негативні загрози, і сьогодні національна банківська система не в повному обсязі вийшла із зони соціально-економічних загроз [257, с. 89].

Для забезпечення підвищеного рівня фінансової безпеки реалізація зважених підходів органів публічної влади та банківських суб'єктів дозволить досягти ефективного балансу між державою та банківським сектором для розвитку національної економіки. В останні роки в умовах різноманітних впливів внутрішніх та зовнішніх загроз досягти забезпечення фінансової безпеки банківського сектору стає складніше. Цілеспрямована стратегія Національного банку України визначить ту спрямованість і траєкторію, яка зможе забезпечити банківському сектору підвищену стійку фінансову безпеку. Індикатори фінансової безпеки розраховуються автоматично на основі первинних облікових даних, і в результаті виявляються коефіцієнти, що визначають ступінь захищеності, або незахищеності основних параметрів банківського сектору. Основна роль банківських інститутів виражається через формування та розподіл сукупних грошових фондів, що забезпечують гарантію

повернення коштів індивідуальних вкладників від ринкових кон'юктур, володіння набором фінансових ресурсів, що характеризуються рентабельністю і ступенем ризику. Сьогодні вкрай важливо для банків дотримання симетричності між прибутковістю та ризиками, оскільки дисбаланс цих показників найчастіше призводить до руйнування функцій фінансової безпеки банківського сектору в контексті зростання рівня національної економіки. Сучасна економіка держави розвивається в умовах крайньої невизначеності макросередовища, політичних та військових загроз, прискореного поширення цифрових технологій, тому підтримка економічної безпеки країни стає одним із найважливіших завдань [297; 300].

У рамках даного напрямку виділено основні завдання, число яких входить до зниження критичної залежності національної грошово-кредитної системи від коливань кон'юнктури на міжнародних фінансових ринках, враховуючи, що ядром фінансової системи є банківський сектор, досягнення поставленого завдання в першу чергу залежатиме від ефективної діяльності кредитних організацій та стійкості банківської системи в цілому. Кредитні організації, що входять безпосередньо до національної банківської системи, що контролюють суттєвий обсяг руху коштів, як посередники та учасники платіжних систем забезпечують розподіл фінансових потоків між окремими економічними суб'єктами, несуть відповідальність за безпеку залучених коштів на рахунках клієнтів, трансформуючи дані ресурси на активні операції, кредитуючи при цьому реальний сектор економіки, населення та здійснюючи інвестиції.

Частка банківських активів у ВВП в нашій державі одна з найзначніших, кредитні організації є найбільшими платниками податків, отже, ефективне функціонування банківського сектора багато в чому впливатиме на стійкість національної фінансової системи, а значить і на економічну безпеку країни в загалом [176]. Для досягнення вказаної у стратегії економічної безпеки держави завдання необхідно забезпечити стійкість банківської системи, під якою розумітимемо здатність банківського сектора до безперебійного та ефективного функціонування в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз.

У контексті визначається стійкість банківського сектору як стан, коли система може протистояти негативного впливу різних факторів, а також вміти відновлюватися у випадках відхилення від будь-яких параметрів, динамічно розвиватися та виконувати поставлені перед нею завдання з урахуванням особливостей соціально-економічної кон'юнктури. Також, не слід забувати про стійкість зі стабільністю системи, що визначається через здатність зберігати стійку рівновагу та надійність при зовнішніх і внутрішніх загрозах.

Виконуючи функцію забезпечення фінансової стабільності грошово-кредитної сфери, Національний банк України виділяє ризики фінансової стабільності – зовнішні та внутрішні, до останніх відносить втрату стійкості великими фінансовими інституціями, зокрема банками. Акумулюючи всі розглянуті поняття стійкості банківської системи можна визначити її як стан, при якому досягається максимальний рівень ефективності використання ресурсного потенціалу банків, формування сприятливих умов для здійснення їх діяльності, запобігання виникненню внутрішніх та зовнішніх загроз, уникнення впливу банківських криз, формування умов для стабільного та ефективного функціонування банківської системи.

3.3. Стратегічні підходи у трансформації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на сучасному етапі

Пріоритети державної соціально-економічної політики сьогодні повинні приділяється сутності фінансової безпеки держави, представленої як здатність системи зберігати захищеність, стабільність і стійкість своїх фінансових інтересів при негативному впливі зовнішніх і внутрішніх факторів, що становлять загрозу фінансовій безпеці. Також важливим є збереження здатності держави забезпечувати ефективне функціонування національної економіки та постійний соціально-економічний розвиток [Додаток А]. Будучи надзвичайно складною багаторівневою системою, фінансова безпека в контексті стабілізації утворена низкою підсистем, що відрізняються логікою розвитку.

Фактори суспільних викликів та загроз, що впливають на стабільність державних фінансів повинні злагоджено працювати та бути готовими до негативних впливів з боку різноманітних впливів. Першорядне значення у забезпеченні фінансової безпеки загалом мають ефективність проведеної бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики держави. Індикатори зазначених напрямів визначають рівень фінансової безпеки, в основі котрих лежать наявність дефіциту бюджету, розміри боргових зобов'язань держави, інфляція, ціна банківського кредитування, рівень монетизації економіки, обсяг резервів. Фінансова безпека уособлює захищеність національної фінансової системи країни від внутрішніх та зовнішніх несприятливих факторів, які порушують звичайні принципи функціонування її основних елементів, таких як, банківська система, ринок цінних паперів, страховий ринок та бюджетна система держави.

Варто зауважити, що за фінансову безпеку відповідає широкий спектр показників ринкової кон'юнктури, до якої належать той же обсяг ВВП, ринок праці, особисті фінанси, промислове виробництво та стан фінансових ринків. Фінансова безпека передбачає такий стан соціально-економічної системи, при якому досягається збалансованість та стійкість до негативного впливу будь-яких загроз, здатність забезпечувати своє стійке та ефективний розвиток, ґрунтуючись на власних економічних інтересах. Сьогодні вагому роль грає динаміка курсу гривні та загальний показник міжнародних золотовалютних резервів Національного банку [119, с. 389]. Під поняттям фінансової безпеки актуалізується певний рівень незалежності, стабільності фінансової системи держави в умовах впливу на неї зовнішніх та внутрішніх дестабілізуючих факторів, які складають загрозу.

Фінансова безпека ефективної державної політики полягає у створенні стійких умов соціально-економічного розвитку. Завдяки функціонування основних елементів політики забезпечення фінансової безпеки держави формуються макроекономічні та мікроекономічні процеси кругообігу фінансового капіталу, ресурсів та інструментів, що дозволяють забезпечувати

вирішення завдань держави, бізнес-суб'єктів та громадян. Фінансова безпека є здатністю зберігати захищеність, стабільність та стійкість своїх фінансових інтересів при негативному впливі зовнішніх і внутрішніх факторів, що становлять загрозу, а також збереження здатності держави забезпечувати ефективне функціонування національної економіки.

Основною функцією держави у соціально-економічному розвитку є забезпечення соціальних стандартів та гарантій, що дозволяють працездатним громадянам та пенсіонерам вести фінансово забезпечений гідний спосіб життя. Порушення прав споживачів, низький розмір пенсій та заробітної плати, високий рівень безробіття, знецінення заощаджень, падіння реальних доходів населення та зубожіння, збільшення диференціації доходів та майнового розшарування суспільства – основні загрози не тільки фінансової безпеки громадян, а й усієї держави в цілому [12, с. 75-77].

Фінансова безпека визначається загальним станом економіки та ефективною державною соціально-економічною політикою, що проводиться, будучи складною багаторівневою системою, фінансова безпека утворена низкою підсистем, що відрізняються своєю структурою та логікою розвитку. Таким чином, в основі фінансової безпеки лежить реалізація вільного вибору стратегії соціально-економічного розвитку держави у вирішенні національних, а також і глобальних проблем. Фінансова безпека характеризується комплексом інституційних структур, за допомогою яких існує можливість самостійно реалізувати стратегію соціального, економічного та фінансового розвитку, а також здійснення співробітництва з іншими державами.

Фінансова безпека визначає рівень розвитку реального сектора економіки та стан елементів та видів безпеки, вона визначає рівень захисту фінансових інтересів держави, стан таких важливих систем, як: фінансова, грошово-кредитна, бюджетна, податкова, валютна, банківська, інвестиційна, митно-тарифна, розрахункова та фондова. Фінансова безпека визначається збалансованістю, захистом від внутрішніх та зовнішніх негативних впливів, здатністю держави до ефективного формування та раціонального використання

фінансових ресурсів, необхідні задоволення її потреб, виконанням зобов'язань та забезпеченням соціально-економічного розвитку.

Усі складові соціально-економічного розвитку повинні відрізнятися надійністю, захищати всі форми власності, створювати гарантії для економічної стабільності, стримувати вплив факторів, що дестабілізують розвиток. Також фінансова безпека передбачає здатність до самостійної реалізації та захисту державних економічних інтересів, ефективної інвестиційної та інноваційної політики, розвитку інтелектуального потенціалу. Фінансова безпека передбачає стан, за якого забезпечується платоспроможність держави, досягається баланс доходів та видатків державного та місцевих бюджетів, підвищується раціональність та якість розподілу бюджетних коштів.

Визначаючи базові показники стійкості банківської системи, слід орієнтуватися і на індикатори, встановлені Міжнародним Валютним Фондом, що визначають поточний стан кредитних організацій та його стійкість. У сучасній міжнародній практиці багато центральних банків провідних країн враховують дані показники в оцінці стійкості банківської системи. На економічну безпеку країни суттєво впливає фінансова безпека банківської сфери, яку ми пропонуємо оцінити за такими показниками: норматив достатності капіталу банку; відношення зовнішньої заборгованості банківського сектора до його сумарних активів; частка кредитного портфеля в активах; залежність банків від міжбанківського ринку.

В індикаторах МВФ розглядаються показники фінансової стійкості за депозитними установами розріз капіталу, активів, а також за доходами та витрат. Наприклад, визначено базовий набір індикаторів: достатність капіталу, якість активів, прибуток та рентабельність, ліквідність, а також рекомендований набір індикаторів: ставлення капіталу до активів; серед максимальною та мінімальною міжбанківськими ставками; ставлення валютних зобов'язань до сукупним зобов'язанням та інші [58]. Які б показники дослідники не пропонували для оцінки стійкості банківської системи, всі вони повинні мати порогові значення об'єктивного аналізу.

Обсяг кредитування реального сектора економіки до ВВП має бути не меншим 50%, тим самим банки реалізовуватимуть одну зі своїх першорядних, історично та традиційно сформованих функцій, сприяючи розвитку виробництва, економіки, зростання ВВП [83]. Як можна помітити граничне значення не сягає потрібного оптимуму, що говорить про слабкий кредитний потенціал державного банківського сектора, про відсутність ефективних методів управління кредитними ризиками, про слабку доступність кредитних продуктів для реального сектора економіки.

Незважаючи на вказані проблеми спостерігався суттєвий приріст заборгованості з корпоративних кредитів, це пояснюється високою потребою корпоративного сектора у фінансових ресурсах в умовах нестабільності економічної обстановки, наростанням попиту на кредити у зв'язку з потребою компаній в інвестиціях, проведенням великих угод, і навіть прагненням підприємств зафіксувати ставки на кредити до їх підвищення.

Як впливає з даних статистики, рівень простроченої заборгованості в кредитному портфелі банків протягом останніх років зростає, що говорить про загрозу стійкості в силу як внутрішніх проблем самих банків, так і наростаючих зовнішніх загроз, що надають значний вплив на економіку [52]. Враховуючи ситуацію, пов'язану з політичними проблемами, що наростає соціально-економічною напруженістю, зростання простроченої заборгованості неминучий, що вимагатиме формування банками суттєвих обсягів резервів на можливі втрати з позик, що, як наслідок, надалі веде до зниження фінансових результатів діяльності банків.

Фактичні значення даного показника знаходяться на досить низькому рівні, що пояснюється наростаючою напруженою зовнішньою політичною ситуацією, періодичними фінансовими кризами, волатильністю курсу валют тощо. Усі ці фактори змушують населення витратити вільні кошти та не розраховувати на збереження фінансів у банківському секторі. Показники діяльності банківського сектора, інакше обов'язкові нормативи, виконання яких має здійснюватися кредитними організаціями на щоденній основі. Наведені

тільки ті нормативи, середньостатистичні дані щодо яким у розрізі всього банківського сектору можна відстежити в аналітичних матеріалах Національного Банку України.

Особлива увага приділяється нормативам достатності капіталу, ліквідності, оскільки вони відображають загалом надійність банківської системи, здатність кредитних організацій виконувати свої зобов'язання на протязі останніх років середньостатистичні показники перебувають у межах встановлених норм, а деякі з них виконуються із запасом. Норматив достатності власних коштів у системі знаходиться на стабільному рівні, хоча його фактичне значення бажано нарощувати для зміцнення захисту банків від ризиків та зовнішніх загроз [43]. Нормативи ліквідності підтверджують здатність системи за останні роки справлятися з впливом залучених коштів, мобілізуючи при цьому запаси високоліквідних коштів.

Аналізуючи поточний стан державної банківської системи необхідно звернутися до активів вітчизняних банків, якими вони володіють сьогодні. Завдяки комерційним банкам створюється фінансова інфраструктура, яка забезпечує населення споживчими кредитами на підтримку розміру сукупного попиту, а підприємницькі структури – комерційними кредитами, які дозволяють фінансувати виробничу діяльність організацій та збільшувати їх обсяги виробництва. Відповідно, банківська система виступає ключовим елементом, що сприяє забезпеченню фінансову безпеку сучасної держави. В основу визначення рівня впливу різних загроз покладено розрахунок та моніторинг системи індикаторів та подальше їх зіставлення з пороговими значеннями, індикатором є елемент, що відображає процес або кількісні та якісні властивості досліджуваного об'єкта.

Ефективна система індикаторів дозволяє у короткі терміни провести аналіз фінансової безпеки різних об'єктів, запобігти виникненню негативного впливу, внести потрібні корективи, як у щоденну діяльність, так і на перспективу, передбачуючи перебіг подій [83]. Моніторинг рівня індикаторів фінансової безпеки кожної зі сфер фінансових відносин і в цілому фінансової

системи держави, а також структури доходів і витрат по відношенню до ВВП, що відповідає обраній моделі фінансових відносин дозволить державі ефективно проводити фінансовий контроль, регулювати соціально-економічний розвиток країни, мінімізувати загрози фінансовій безпеці.

Фінансова безпека держави повинна включати комплекс методів, заходів та засобів захисту соціально-економічних інтересів, сучасні проблеми фінансової безпеки України формуються під впливом тенденції розвитку основних структурних елементів національної фінансової системи, таких, як бюджетна політика та банківський сектор. Найбільш суттєвими проблемами забезпечення фінансової безпеки держави є дефіцит бюджету, збільшення ризиків банківського кредитування. Для забезпечення фінансової безпеки держави важливим є прогнозування та запобігання, а також розробка та реалізація стратегії національної безпеки в цілому.

Існує зворотний зв'язок між фінансовою безпекою країни і національною безпекою в цілому, адже загострення загроз щодо інших аспектів національної безпеки впливає на рівень загроз фінансовій безпеці. Межа між внутрішніми і зовнішніми загрозами не завжди може бути чітко визначена, тому що вони взаємозалежні одна від іншої. Однак, очевидно, що тривале збереження внутрішніх загроз у національній економіці країни робить її вразливою й у зовнішньому вимірі, оскільки, не досягнувши стабілізації із внутрішніми загрозами, держава позбавлена можливості проводити активну зовнішню політику, захищати інтереси вітчизняних товаровиробників, стимулювати експорт конкурентоспроможної продукції.

Ефективність інноваційних технологій очевидна та зрозуміла, у ході четвертої наукової революції банки стали активно застосовувати їх у своїй діяльності цифрові елементи та програми. Кожен клієнт банку, маючи на руках сучасні технології, з легкістю оперує своїм особистим кабінетом та даними. На нашу думку подальший зріст цифровізації банківських відносин не уникнути, оскільки це глобальний тренд котрий полегшує роботу з засобами обігу.

Стратегічні банківські інновації орієнтовані на майбутнє і спрямовані на отримання результату в довгостроковій перспективі.

Банки вдається до них у тому випадку, коли бажає зайняти на ринку лідируючу позицію. В умовах зростаючої конкуренції цифровість сприяє розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, скорочення витрат, підвищення фінансової стійкості та безпеки банку, що дозволяє ринкові фінансових інновацій достатньо розвинений і свідчить про високий ступінь використання сучасних фінансових технологій. Рухаючись у цьому руслі, ми спостерігаємо фундаментальні зміни в суспільстві, державному управлінні, економіці, бізнесі, торгівлі та банківській діяльності (рис. 3.3.).

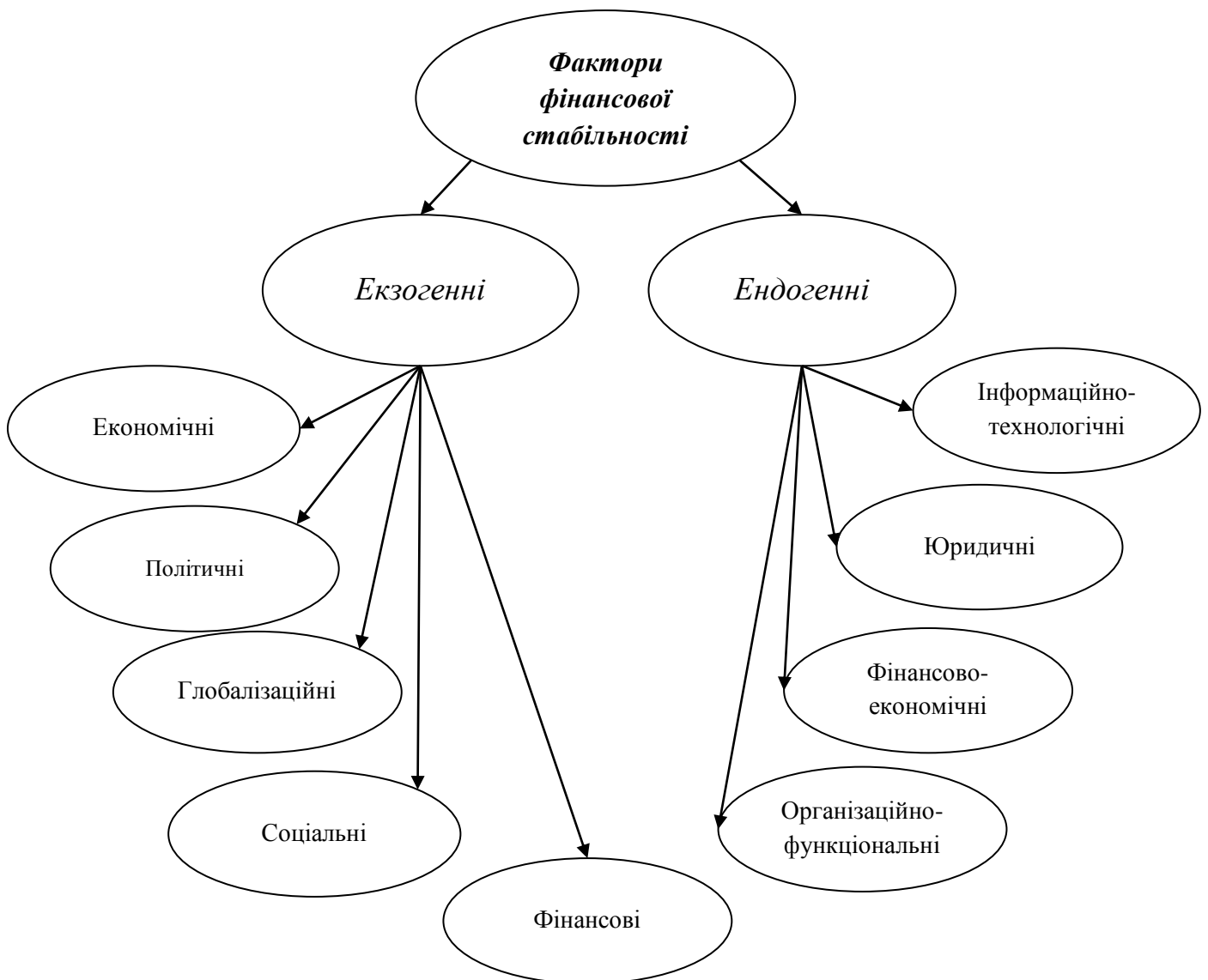

Рис. 3.3. Фактори фінансової стабільності. Джерело: модифіковано за Соловйом Д. А. [243].

Цьому активно сприяє Національний Банк України, розвиваючи та регулюючи процеси цифровізації. Наприклад, були сформовані «Департамент фінансових технологій», банківська асоціація до якої увійшли найбільші представники фінансового бізнесу держави. Національний Банк визначає пріоритетні напрямки цифровізації та ключові елементи фінансової інфраструктури: систему швидких платежів, Єдину систему ідентифікації та аутентифікації, у тому числі з використанням біометрії, фінансовий маркет-плейс та блокчейн-платформи. Національна система платіжних карток – організаційно-технічна структура, що відповідає за обробку операцій з банківських карт усередині країни без участі зарубіжних систем.

На даний момент Національний Банк України впроваджує мобільний додаток безконтактних платежів. Розгляд цифровізації банківського сектора неможливий без згадки технології блокчейн, що являє собою базу даних з транзакціями, що складається з послідовно збудованого ланцюжка блоків (зв'язкового списку), де кожен наступний блок зберігає в собі інформацію про попередній і наступний блоки. У процесі використання даної технології для здійснення будь-якої операції необхідно підтвердження, при цьому всі дані шифруються кодом, що захищає банки та їх клієнтів від дій кібершахраїв [147;149]. На цих платформах існують наступні фінансові сервіси як цифрова іпотека, цифрове торгове фінансування, цифрові фінансові активи [Додаток J].

Процеси цифровізації породжують нові види загроз глобального характеру та створюють можливості для негативного впливу на світові та внутрішні ринки, що провокує виникнення нових проблемних явищ. Від покупок до банківських операцій кожен аспект нашого життя є об'єктом збору даних. Інформація розглядається як новий каталізатор для механізмів бізнесу, торгівлі та економіки загалом. Саме тому шахраї націлені на крадіжку даних, оскільки інформація – найцінніше, що є в сучасному світі.

Кіберзлочинність та кібертероризм залишаються актуальними загрозами сучасних банківських комерційних банків та Національного Банку України. Кількість кіберзлочинів зростає з року в рік, тому що ця сфера злочинів, як і

раніше, є проблематичною для її попередження та оперативної боротьби з нею. Варто зазначити, що організації, що спеціалізуються на розробці захисту від кіберзлочинців, постійно створюють і вдосконалюють свої захисні системи, які пропонуються для встановлення у фінансових організаціях. Але головна проблема полягає вчасі виявлення та в умінні швидко усувати погрози, а також обчислювати злочинців.

Існує низка основних напрямів боротьби з кіберзлочинністю, міжнародне співробітництво що є важливим напрямом боротьби з кіберзлочинністю є діяльність міжнародних організацій, співдружність окремих держав, розробка заходів та укладання договорів. Методи боротьби лише на рівні окремої держави можуть включати удосконалення законодавства, створення державних центрів кібербезпеки, централізація управління кібербезпекою.

Методи боротьби на рівні окремої організації здебільшого банківської установи включає вдосконалення засобів захисту, розробка моделей оцінки кібер-ризиків, впровадження нових технологій, що дозволяють знизити ризик виникнення кібератак, страхування кібер-ризиків, підвищення кваліфікації працівників організації. Також процес впровадження банківського сектора у віртуальну сферу викликає побоювання у противників цифровізації.

Вони аргументують це перешкодою у захисті своїх прав у суді – органи державної влади для розгляду справи запитують матеріальні оригінали документів, труднощами у нотаріальному засвідченні документів – у такому разі електронний документ можна буде завірвати лише у нотаріусів, які застосовують електронний підпис, підвищення рівня безробіття – автоматизація банківського сектора призведе до скорочення робочих місць [2, с. 15]. Тим не менш, можна виділити такі перспективні напрямки цифрових технологій у банківському секторі: розширення сервісом із зовнішнім API-програмними посередниками. Відкриті API стають каналом, що дозволяє взаємодіяти між блокчейном та зовнішнім світом, монетизувати послуги банку шляхом прямої або непрямого продажу цих послуг стороннім партнерам. Розвиток мобільного банкінгу, споживачі все частіше вибирають мобільний банкінг, ніж

стандартний банкінг, тому що їх цифровий, користувальницький та клієнтський досвід стає більш просунутим.

Не менш важливим є штучний інтелект що сприяє автоматизації процесів та підвищенню якості обслуговування клієнтів з одного боку, а з іншого може виявитись загрозою. Використання біометричних систем банками постійно удосконалюється і впроваджується нові способи безпеки у свої сервіси. Біометрична система аутентифікації – саме одна з таких систем захисту. Включення до банківської практики Інтернет речей. Це наступний рівень розвитку пристроїв, які можуть об'єднуватися в мережу через інтернет або за допомогою бездротових технологій.

Значення цифрових технологій на сучасному етапі розвитку суспільства найбільш велике. Вони кардинально змінюють звичне життя і діяльність кожного, у тому числі банківську систему, виводячи її розвиток на зовсім новий рівень. Системи, платформи та технології, що виникають у ході цифровізації банківської сфери, значно спрощують процес здійснення різних банківських операцій як для самих банків, так і для їх клієнтів. Але, незважаючи на всі зручності, процес цифровізації має і негативні наслідки, тому зараз, як ніколи раніше, варто приділити особливу увагу безпеці своїх даних.

Загалом фінансова безпека полягає у досягненні максимального рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, формуванні сприятливих умов для здійснення своєї діяльності банківськими установами, запобігання виникненню внутрішніх та зовнішніх загроз, формуванню умов для стабільного та ефективного функціонування банківської системи. Про фінансову безпеку держави свідчить позитивне сальдо платіжного балансу, здатність виконувати міжнародні зобов'язання, наявність необхідного обсягу валютних резервів, стабільність національної грошової одиниці, захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках, створення оптимальних умов для розвитку вітчизняного експорту та припливу в країну іноземних інвестицій [34; 71].

Фінансова безпека уособлює стабільний стан грошово-кредитної системи, грошової одиниці, доступність кредитних ресурсів та рівень інфляції, що

забезпечує економічне зростання та збільшення реальних доходів населення. При цьому, розмір грошової маси повинен повністю покривати обслуговуються їй господарський обороти, а величина сукупного відсотка має бути оптимальною задоволення попиту гроші. Також фінансова безпека характеризується високим рівнем інвестицій, при якому виникає можливість оптимального задоволення поточних потреб економіки в обсязі та структурі капітальних вкладень, при оцінці ефективного використання та повернення коштів, що інвестуються. Фінансовій безпеці сприяє встановлення ефективного співвідношення обсягів іноземних інвестицій у країну і вітчизняних інвестицій в інші країни, підтримки позитивного національного платіжного балансу.

Фінансова безпека фондового ринку характеризується стійким фінансовим станом емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, посередників (брокерів), консультантів, реєстраторів, депозитаріїв та інших учасників ринку. Загалом безпека фондового ринку складається з оцінки рівня фінансової стабільності двох основних його складових таких як ринку державних цінних паперів, ринку корпоративних цінних паперів та його сегментів, ринок акцій, облігацій, векселів, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів, біржового та позабіржового ринків [83].

Фінансова безпека страхового ринку в цілому, і конкретного страхувальника зокрема, полягає у досягненні страховими компаніями такого обсягу формованих ними фінансових ресурсів, які могли б дати їм можливість відшкодувати втрати їхніх клієнтів внаслідок настання страхового випадку, а також забезпечення ефективного функціонування страхового сектору. Фінансова безпека ринку страхових послуг, яка залежить від великої кількості факторів як об'єктивних і суб'єктивних, так і внутрішніх і зовнішніх, визначається в першу чергу станом його розвитку.

Також вплив надає фінансова результативність та ефективність діяльності страхового ринку та суб'єктів господарювання. Фінансовою безпекою передбачає стан життєдіяльності громадянина, який забезпечує правовий та економічний захист його життєвих інтересів, підтримуються його конституційні права,

забезпечується гідний рівень життя людини незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [75]. Фінансова безпека уособлює такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, при якому гарантується можливість ефективного державного формування, збереження від надмірного знецінення та збільшення фінансових ресурсів країни, а також раціональне їх використання для забезпечення соціального та економічного розвитку країни та обслуговування його фінансових зобов'язань.

Зростання інфляції та її високі показники має як негативні наслідки для соціальної політики, так і для стійкості економічної кон'юнктури, що негативно позначається на фінансовій безпеці. Справа в тому, що через інфляцію відбувається знецінення національних грошових одиниць зокрема, через те, що інфляція призводить до втрати купівельної спроможності гривні, оскільки ціни зростають, а грошова маса в руках людей залишається тією самою. У результаті купівельна спроможність населення знижується, породжуючи спад обсягу сукупного попиту. У свою чергу, зниження виробничої активності компаній призводить і до необхідності скорочення потреб у людських ресурсів.

Формуються тенденції збільшення кількості вимушених звільнень працівників підприємств, що призводить до зростання безробіття, чисельність незайнятого економічно активного населення впливає на подальший цикл формування сукупного попиту та пропозиції на ринки. Фінансову безпеку держави можна розглядати у двох аспектах внутрішньому та зовнішньому, зовнішній план визначено фінансовою незалежністю та фінансовим суверенітетом. Також важливим є розмір зовнішньої фінансової допомоги міжнародних фінансових інститутів, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку [88].

Крім зазначених факторів, рівень фінансової безпеки зумовлений ступенем фінансового стану та розвитку ринку капіталів, що обслуговують оборот великої кількості акцій реально функціонуючих суб'єктів господарювання. Необхідно відзначити, що першорядне значення у забезпеченні фінансової безпеки країни загалом мають ефективність проведеної

бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики, де ключовим фактором виступає ступінь державної участі в кожній із сфер фінансової та кредитної систем. Також держава зобов'язана створювати умови для стабільного фінансового стану господарських систем реального сектора економіки, у сфері фінансового ринку та міжнародних фінансів.

Таким чином, для збільшення потенціалу забезпечення фінансової безпеки держави необхідно розглядати всі, що виникають у фінансово-кредитній системі країни протиріччя та негативні явища, виявляти особливості їх прояву в кожній із сфер фінансових відносин. Умови забезпечення фінансової безпеки держави для кожної сфери фінансово-кредитної системи різні, а можливості держави щодо здійснення управління в цілому обмежені, оскільки в управлінні кожної з сфер фінансової та кредитної систем країни може бути задіяна лише певна кількість функцій.

Формування ефективної системи фінансової безпеки передбачає з'ясування та систематизацію явищ, подій та певних дій, наступ або здійснення яких безпосередньо чи опосередковано може стати загрозою тому чи іншому суб'єкту фінансової безпеки держави. Розглядаючи актуальні сучасні проблеми фінансової безпеки держави необхідно аналізувати інформацію, що розкриває стан бюджетної системи, ринку цінних паперів, банківської системи, страхової галузі та валютної політики держави. Саме ці елементи формують загальну структуру національної фінансової системи, без функціонування будь-якого з перерахованих вище ринків сама фінансова система буде не стільки нестійкою, скільки неповноцінною.

Навіть за умов командно-адміністративної економіки важлива діяльність кожного елемента, включаючи страхової галузі та ринку цінних паперів. Переходячи до аналізу сучасних проблем фінансової безпеки держави, варто зазначити, що одна з найважливіших ролей у її забезпеченні грає бюджетне регулювання, нестабільна ситуація в економічній та фінансовій діяльності держава відбивається на дефіциті бюджету. Для того, щоб ліквідувати проблему дефіциту бюджету необхідно у банківській сфері застосування

механізму вдосконалення бюджетної політики, куди належить методика оптимізації видатків бюджету.

З огляду на сучасні умови вторгнення РФ на територію України та інші катаклізми, формуються різні загрози та ризики, які можуть негативно вплинути на стійкість наступного елемента національної фінансової безпеки держави, як банківської системи, через що відбудуться негативні наслідки, як: зниження обсягу роздрібного продажу банківських продуктів, включаючи зниження обсягу споживчого кредитування; збільшення ризиків кредитного портфеля банків, включаючи зростання простроченої споживчої заборгованості та проблемного кредитного портфелю. Проте, поточний етап розвитку характеризується позитивними результатами своєї діяльності, кредитні організації мають достатній рівень фінансової стійкості, а розмір портфелів активів лише збільшується.

Висновки до розділу 3

Обґрунтовано комплексний моніторинг ризиків зберігання і перевезення цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи, удосконалено управлінські принципи реалізації комплексу механізмів державної політики фінансової безпеки банківського сектору в Україні та запропоновано ефективні концептуальні підходи у державній політиці фінансової безпеки банківського сектору України на сучасному етапі. Реалізацію ефективних підходів у забезпеченні фінансової безпеки банків необхідно починати з етапу розробки стратегії економічної безпеки банківської діяльності, а також своєчасного виявлення загроз, пов'язаних із втратою позицій на ринку банківських послуг, основі вибору тих напрямів, які зможуть забезпечити їхній сталий розвиток.

Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору регулюється власними механізмами захищеності та збереження банківської системи, вирішує локальні завдання з локалізацією небезпек. Одночасно визначається ступінь реальності загроз за участі фінансових аналітиків банківської системи. Забезпечення цієї функції доручається територіальному управлінню Національного банку і рекомендується на етапі реалізації механізмів фінансової безпеки банківської системи, для чого необхідний ефективний комплекс механізмів фінансової безпеки, виявлення слабких сторін банківського сектору. Система фінансової безпеки керується лише внутрішніми, найчастіше власними, механізмами забезпечення захищеності та збереження банківського сектору, які в основному вирішують локальні завдання в частині мінімізації та локалізації загроз і небезпек.

До основних рівнів безпеки банків відносяться економічна, колективна, особиста та інформаційна сфери, які мають різну спрямованість, але пріоритетною залишається фінансова, яка є основою системи безпеки в банківському секторі. Найчастіше прагнення банків до максимізації прибутку та функціонування в режимі розширеного відтворення капіталу призводить до

загострення конкурентної боротьби, високих ризиків, що підвищують ймовірність зниження рівня фінансової безпеки. Щодо фінансової безпеки у інформаційному аспекті необхідно удосконалити економічну розвідку в комерційних банках, завдання якої складаються із збору інформації та аналізу поточного стану партнерів і конкурентів, особливо в тих сегментах банківського ринку, що ґрунтуються на відкритості інформаційних джерел та можуть сприяти розробці комплексу механізмів антикризового управління, що призводять до новітніх тенденцій розвитку комерційного банку.

Глобальні фінансові кризи охопили економіки розвинених країн та таких, що розвиваються і негативно відображаються на соціально-економічному розвитку, в тому числі й на інфляції, доходах та видатках державного бюджету, рівні державного боргу. Отже, вже сьогодні необхідні управлінські принципи формування комплексу механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на основі нормативних, організаційних, фінансових та комунікативних механізмів, що в сутнісному наповненні уособлюють виконання органами державної влади регламентних норм із забезпеченням умов для стабілізації національної економіки та її сучасної ефективної адаптивності.

Нормативні механізми регламентують реалізацію сучасної державної політики фінансової безпеки банківського сектору внаслідок регуляторної та координаційної діяльності Національного банку України шляхом створення організаційного базису стратегічного прогнозування соціально-економічних трансформацій, системного навчання та підвищення кваліфікації управлінського персоналу комерційних банків і комплексності протидії перманентним фінансовим загрозам з метою ефективного функціонування інфраструктури банківського сектору України.

Організаційні механізми регламентують забезпечення алгоритму попередження та нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці банківського сектору на основі фінансового моніторингу, фінансової регуляції та фінансового контролю, що дозволяє оцінити рівень національних ризиків та

загроз на ранніх стадіях їх розвитку в умовах макроекономічної нестабільності з реалізацією антикризових заходів щодо мінімізації негативного впливу на фінансову безпеку банківського сектору України.

Фінансові механізми регламентують оцінювання національних ризиків при зберіганні й перевезенні цінностей та інкасації коштів у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи для формування компонент системного моніторингу з подолання кризових явищ і напрацювання векторів трансформації системи безпеки в умовах соціально-економічної нестабільності з обґрунтуванням ефективної реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору на сучасному етапі в Україні.

Комунікативні механізми регламентують гарантування вільного доступу населення до інформації, надання обґрунтованої та доказової інформації, удосконалення управлінських підходів у державно-приватному партнерстві, забезпечення стабільного стану фінансової системи та передумови трансформаційних процесів, що на відміну від існуючих враховують суспільно-владні властивості фінансових відносин, процедури формування фінансової безпеки на сучасному етапі.

Запропоновано стратегічні підходи у реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України, які уособлюють трансформацію безпекової інфраструктури банківської системи, моніторинг національних ризиків при зберіганні та перевезенні матеріальних цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі, координацію органів державної влади щодо функціонування банківського сектору в контексті економічної безпеки, формування комплексної системи превентивних заходів для нівелювання негативного впливу на фінансову безпеку діяльності банків в Україні. Окрім цього, одночасно вимірюється рівень реальності загроз за допомогою роботи фінансових прогнозних аналітиків окремої організації в рамках як державного, так і територіального рівня елементів банківської системи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне завдання, яке полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних засад формування державної політики фінансової безпеки в контексті національних інтересів та надання органам державної влади практичних рекомендацій із реалізації стратегії безпеки банківського сектору України. Результати, отримані в процесі дослідження, дають підстави сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. Узагальнено науково-теоретичні та прикладні засади фінансової безпеки інфраструктури банківського сектору як об'єкту державного впливу. Сьогодні існує низка факторів, які створюють реальну загрозу для фінансової безпеки банківського сектору. Вочевидь, це фрагментарність дій банків, відсутність системності та єдиної методології в процесі державного управління фінансовою безпекою. Дослідження сучасних наукових праць дозволило встановити роль та місце фінансової безпеки банківського сектору в забезпеченні економічної безпеки держави в умовах гібридних воєн. На основі систематизації науково-теоретичних аспектів фінансової безпеки банківського сектору, які досліджено у роботах вітчизняних та зарубіжних фахівців, поглиблено зміст поняття «державна політика фінансової безпеки». Фінансова безпека банківського сектору уособлює комплексне функціонування соціально-економічної системи, що відзначається здатністю нівелювати дестабілізуючий вплив та ефективно виконувати властиві умови збереження її цілісності й організованості, фінансової стабільності банків. Основна роль банківських інститутів проектується на сукупні грошові фонди та володіння набором фінансових ресурсів, що характеризуються рентабельністю і ступенем ризику. Сьогодні вкрай важливим є ефект дотримання симетричності між прибутковістю та ризиками, оскільки дисбаланс цих показників найчастіше призводить до руйнування функцій фінансової безпеки банківського сектору.

2. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення функціонування банківської системи в контексті ефективності державного управління. Цілеспрямована стратегія державної політики фінансової безпеки визначить ту

спрямованість і траєкторію, яка зможе забезпечити банківському сектору ефективну фінансову безпеку. Банківський сектор є важливою складовою соціально-економічної політики держави, тому що саме її стан визначає рівень фінансової, а відповідно і економічної безпеки. Для забезпечення підвищеного рівня фінансової безпеки реалізація управлінських підходів органів державної влади та банківських суб'єктів дозволить досягти ефективного балансу між державою та банківським сектором для розвитку національної економіки. До основних інструментів забезпечення фінансової безпеки банківської системи відносяться нормативно-правові акти, закони, постанови, норми та дозволи. Аналіз нормативно-правового забезпечення, що обумовлює рівень фінансової безпеки комерційних банків дає можливість для розробки та реалізації основних механізмів, що сприяють зміцненню їх безпеки, які дозволили сформулювати концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки банківського сектору на перспективу. Сьогодні важливо провести комплексний аналіз фінансового стану лідерів ринку банківських послуг, забезпечити можливість рекапіталізації, відновити та підтримати ліквідність активів. Ефективне нормативно-правове забезпечення усіх векторів фінансової безпеки банківського сектору дозволить досягти відповідних результатів соціально-економічного розвитку за певний період.

3. Охарактеризовано регуляторну діяльність Національного банку України у реалізації механізмів державного впливу щодо фінансової безпеки банків. Функціонування комплексу механізмів державного управління фінансової безпеки банківського сектору передбачає прийняття ефективних рішень керівництвом Національного банку України, спрямованих на досягнення поставлених цілей і завдань. Для Національного банку України важливим є здійснення узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки банківського сектору, оскільки безпека в цілому є важливим інструментом для досягнення поставлених цілей, слід удосконалити режим регулювання банківської діяльності, включаючи введення більш ефективних процедур реорганізації банків. Значення

Національного банку України в цьому аспекті вагоме, і сьогодні він повинен мати значними матеріальними та фінансовими ресурсами, які створюють у банківській системі певну економічну мотивацію, заохочуючи та розвиваючи банки та обмежуючи діяльність інших, що не відповідають параметрам вимог Національного банку. Сьогодні роль превентивних заходів полягає в тому, що він використовується в розробці та проведенні комплексу організаційно-управлінських заходів, що мають запобіжний характер і спрямованих на усунення можливої шкоди фінансовій безпеці, або зниження негативних наслідків до мінімуму. Забезпечення цієї функції покладається на територіальні управління Національного банку України, а без додаткових витрат неможливо реалізувати зазначений механізм у повному обсязі, оскільки витрати на підготовку висококваліфікованих кадрів вимагають додаткових витрат.

4. Обґрунтовано комплексний моніторинг ризиків зберігання і перевезення цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі банківської системи. Державна політика фінансової безпеки банківського сектору повинна бути спрямована на створення умов для недопущення перевищення банківськими установами критичного рівня ризикованості їх діяльності. Оцінка ефективності механізмів державного управління у банківському секторі засвідчує необхідність трансформації фінансово-логістичної інфраструктури в контексті підвищення рівня безпеки людського фактору. Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору повинно базуватися і на розробці фінансовою інституцією власних підходів до аналізу, оцінки та забезпечення своєї безпеки, які мають окреслювати обґрунтовані способи та механізми підвищення рівня безпеки, а також способи їх застосування. Превентивні заходи полягають у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на виявлення джерел впливу загроз та ризиків, а також зниження негативних наслідків до мінімуму. Однак, на цьому шляху часто зустрічаються певні перешкоди, спричинені особливостями та тенденціями розвитку національної банківської системи, основних суб'єктів та об'єктів банківського сектору. Підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору пов'язане із подальшими методичними

дослідженнями, захисними механізмами, які залежать від адекватної організації та наявності залучення грамотних працівників, які беруть участь у забезпеченні фінансової безпеки комерційного банку, сучасних інформаційних банківських технологій аналітичної та запобіжно-профілактичної діяльності. Вкрай важливе для всіх комерційних банків функціонування структури фінансової безпеки, яка повністю відповідатиме за майнову, інформаційну, фінансову, економічну, транспортно-логістичну діяльність в банках.

5. Удосконалено управлінські принципи реалізації комплексу механізмів державної політики фінансової безпеки банківського сектору в Україні. Процеси фінансової глобалізації, розвиток офшорних операцій, корумпованість у банківському секторі збільшили можливість проведення часто незаконних дій, що потребує розробки та ретельного удосконалення механізмів підвищення фінансової безпеки банківського сектору. Фінансова безпека держави повинна включати комплекс методів, заходів та засобів захисту соціально-економічних інтересів, сучасні проблеми фінансової безпеки України формуються під впливом тенденції розвитку основних структурних елементів національної фінансової системи, таких, як бюджетна політика та банківський сектор. Фінансова безпека банківського сектору характеризується функціонуванням комплексу механізмів, за допомогою яких існує можливість самостійно реалізувати стратегію соціального, економічного та фінансового розвитку. Для забезпечення фінансової безпеки держави важливим є прогнозування та запобігання, а також розробка та реалізація стратегії національної безпеки в цілому. Комплекс механізмів реалізації державної політики фінансової безпеки банківського сектору України на основі нормативних, організаційних, фінансових та комунікативних механізмів уособлює захищеність достатніми фінансовими ресурсами задоволення суспільних потреб та виконання органами державної влади властивих регламентних норм. Ефективний комплекс механізмів дозволяє запобігти виникненню негативного впливу, внести потрібні корективи, як у щоденну діяльність, так і на перспективу, прогнозуючи події.

6. Запропоновано стратегічні підходи у державної політиці фінансової безпеки банківського сектору України на сучасному етапі. Розглядаючи актуальні сучасні проблеми фінансової безпеки держави необхідно аналізувати інформацію, що розкриває стан бюджетної системи, ринку цінних паперів, банківської системи, страхової галузі та валютної політики держави. Саме ці елементи формують загальну структуру національної фінансової системи, без функціонування будь-якого з перерахованих вище ринків сама фінансова система буде не стільки нестійкою, скільки неповноцінною. З огляду на сучасні умови вторгнення РФ на територію України та інші катаклізми, формуються різні загрози та ризики, які можуть негативно вплинути на стійкість національної фінансової безпеки держави. Актуальною є трансформація безпекової інфраструктури банківської системи, моніторинг національних ризиків при зберіганні та перевезенні матеріальних цінностей у фінансово-логістичній інфраструктурі, координація органів державної влади щодо функціонування банківського сектору в контексті економічної безпеки, формування комплексної системи превентивних заходів для нівелювання негативного впливу на фінансову безпеку діяльності банків в Україні. Також, важливим є розмір зовнішньої фінансової допомоги міжнародних фінансових інститутів, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз публічної політики: навчальний дистанційний курс. Серія «Парламентська тренінгова бібліотека». 2020. 144 с. URL: <https://e-learning.rada.gov.ua/storage/pdf> (дата звернення: 23.04.2023).
2. Антонюк А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток фінансового ринку України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2019. № 2 (265). С. 13-29. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2019/265/pdf/13-29.pdf> (дата звернення: 22.04.2023).
3. Банківська система України на шляху євроінтеграції : монографія / за ред. С. А. Буковинського. Київ: УБС НБУ, 2015. 496 с.
4. Банківська система: навч. посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
5. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 1. С. 7-25.
6. Барановський О. І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 9 (223). С. 17-23.
7. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. К.: УБС НБУ, 2014. Т. 2: Безпека фінансових інститутів. 495 с.
8. Барановський О. І., Путінцева Т. В. Місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їхньої фінансової безпеки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. № 3 (34). С. 4-18. URL: [file:///C:/Users/admin%20k/Downloads/boyarko_iryana,+FKD+3+\(34\)+2020-4-18.pdf](file:///C:/Users/admin%20k/Downloads/boyarko_iryana,+FKD+3+(34)+2020-4-18.pdf) (дата звернення: 06.02.2023).
9. Барилюк М.-М. Р. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття «фінансова безпека комерційного банку». *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 15. С. 176-181.
10. Бачинська К. В., Марущак В. П., Марущак О. І. Державне управління, планування, фінанси: монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. 228 с.

11. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2010. 448 с.
12. Белай С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика: монографія. Харків, 2015. 349 с.
13. Біла книга Європейської Комісії «План розвитку єдиного європейського транспортного простору на шляху до конкурентоспроможної та ресурсоефективної транспортної системи». URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0144> (дата звернення: 06.05.2023).
14. Бобиль В. В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 121-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_20 (дата звернення: 11.02.2023).
15. Богомолова Н. І., Гиряньська А. В. Особливості формування механізму банківської безпеки в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/11.pdf (дата звернення: 13.04.2022).
16. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 22 с.
17. Бондар Є. М. Фінансова безпека банківської діяльності в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02. Київ, 2013. 21 с.
18. Бондаренко А. І. Механізми забезпечення фінансової безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 107-109.
19. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 36-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_7 (дата звернення: 13.01.2023).

20. Булавинець В. М. та ін. Формування фінансового механізму сталого розвитку України: монографія / за ред. О. П. Кириленко та О. І. Тулай. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 412 с.
21. Варцаба В. І., Заславська О. І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навч. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
22. Васильєв О. С. Концептуалізація поняття «державна політика»: сучасне розуміння. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2014_1_7 (дата звернення: 11.05.2022).
23. Васильчишин О. Б. Ліквідність та фінансова стійкість як основні індикатори фінансової безпеки банківської системи України. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 24 (2). С. 7-14.
24. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Тернопіль, 2018. 529 с.
25. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти: монографія. Тернопіль, 2017. 358 с.
26. Васильчишин О. Б. Формалізація впливу державного регулювання та нагляду на фінансову безпеку банківської системи. *Інтелект XXI*. 2016. № 6. С. 28-44.
27. Ватульов А. В. Фінансова політика в умовах трансформації економіки: автореф. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2013. 20 с.
28. Ващук О. В. Антикризові механізми відновлення стійкості банківської системи в умовах глобальної нестабільності. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 5 (133). С. 141-146.
29. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text (дата звернення: 13.08.2023).
30. Вовк В. Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 200-204.
31. Вовчак О. Д., Канцір І. А. Забезпечення стійкого розвитку фінансового сектору в контексті мінімізації системних ризиків. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 3 (39). С. 104-107.

32. Вовчак О., Канцір І., Андрейків Т. Державне регулювання фінансової складової національної економіки: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2016. 180 с.
33. Вовченко Р. С. Чинники і загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 1. С. 75-83.
34. Гапонюк О. І. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 27. С. 81-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2014_27_13 (дата звернення: 13.04.2023).
35. Гатаулліна Е. І., Маршук Л. М. Аналіз показників діяльності комерційних банків України. *Економіка та суспільство*. 2017. № 17. 516-521.
36. Гбур З. В. Основні функції держави у сфері забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. №2 (52). С. 16-23.
37. Гладких Д. М. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки: монографія К.: НУОУ, 2019. 393с.
38. Гладких Д. М. Вплив банків з капіталом російського державного походження на фінансову безпеку України. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3. С. 125-133.
39. Гладких Д. М. Забезпечення банківської безпеки України в умовах розвитку інформаційної економіки: дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.01. Київ, 2019. 531 с.
40. Григор'єв Г. С. Концепція державного контролінгу в системі регулювання фінансово-економічних процесів національної економіки. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 3 (25). С. 187-196. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2016/No3/187.pdf> (дата звернення: 12.01.2023).
41. Григор'єв Г. С., Сафонов Ю. М. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/11.pdf (дата звернення: 12.05.2023).

42. Григор'єв Є. С. Державне регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації: теорія і методологія: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Львів, 2018. 482 с.
43. Грошово-кредитна та фінансова статистика: офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (дата звернення: 24.03.2023).
44. Грубінка І. І. Особливості розвитку та сучасного стану банківської системи України в контексті державної монетарної політики. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 10. С. 579-582.
45. Губський Б. В. Економічна безпека держави: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. К.: ДП "Укрархбудінформ", 2001. 121 с.
46. Гура О. Л., Крижановський О. О. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/54.pdf (дата звернення: 21.02.2023).
47. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Теоретичні аспекти формування механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1. С. 156-163.
48. Давиденко Н. М., Колодяжна В. О. Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки*. 2020. № 40. С. 51-58. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-40-9>
49. Дані фінансової звітності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4> (дата звернення: 21.10.2023).
50. Демченко О. Оцінка безпеки банківського сектору України. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-46> (дата звернення: 13.04.2023).
51. Державна політика: підручник / ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. Київ: НАДУ, 2014. 448 с.

52. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.08.2023).
53. Державна служба фінансового моніторингу: офіційний сайт. URL: <https://fii.gov.ua/> (дата звернення: 13.08.2023).
54. Дзюблюк О. В., Корнєєв В. В., Міщенко В. І. та ін. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. 298 с.
55. Дмитрик О. О. Фінансовий закон: поняття й ознаки. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. Т. 12. С. 99–109. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN /Nponyua_2012_12_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2012_12_13) (дата звернення: 13.08.2023).
56. Дмитрова О. С. Класифікація загроз та ризиків економічної безпеки банку. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/124.pdf (дата звернення: 10.01.2023).
57. Домбровська С. М., Полторак С. Т. Механізми формування безпеки держави. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2015_1_21 (дата звернення: 13.08.2023).
58. Доповідь МВФ з питань глобальної фінансової стабільності (ДФФС), жовт. 2010 р. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2010/02/pdf/summary.pdf> (дата звернення: 23.05.2023).
59. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
60. Дудченко В. Ю. Етапи формування та сучасні проблеми розвитку банківської системи України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. Суми: УАБС НБУ, 2014. Вип. 40. С. 99-109.

61. Дятлова Ю. В. Механізми розвитку та безпеки банківського кредитування: досвід країн ЄС та сучасні реалії. *Вісник економічної науки України*. № 2. 2018. С. 51-57.
62. Дятлова Ю. В. Розвиток банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації: методичний підхід до оцінювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2019. Вип.16. Т. 1. С. 67-74.
63. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: Формат, 2010. 820 с.
64. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. *SCIENTIA FRUCTUOSA*. 2022. № 4. С. 122-133.
65. Еспресо: сайт. URL <https://espresso.tv/nbu-z-pochatku-roku-fiksue-zbilshennya-obigu-gotivkovoiv-grivni-na-57-mlrd-grn> (дата звернення: 13.05.2023).
66. Євсєєва О. О. Формування державної політики стратегічного розвитку територій України в умовах євроінтеграції і глобалізації. *Траектория науки*. 2016. № 3 (8). URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight696c4cf0-7992-4ef5-b0ca-d004a616f8b4> (дата обращения: 12.03.2023).
67. Єгоричева С. Б. Організація діяльності банків у зарубіжних країнах: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 176 с.
68. Єлецьких С. Я., Петрищева К. Г. Оцінка стійкості та надійності банків як один із напрямів забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник ДДМА*. 2016. № 3 (39). С. 53-60.
69. Єпіфанов А. О., Пластун О. Л., Домбровський В. С. та ін. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.
70. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.

71. Жаліло Я. А. Економічна безпека держави, підприємства, особи в інтегрованому суспільстві. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2001. Вип. 26. С. 25-26.
72. Жаліло Я. А. Особливості реалізації економічної політики держави в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку. *Економічна теорія*. 2016. № 1. С. 39-52.
73. Жарій Я. В. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки комерційного банку. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1. С. 130-137.
74. Жарій Я. В., Дохтаренко Л. В. Актуальні проблеми фінансово-інформаційної безпеки банківської системи України. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 1 (64). С. 231-238.
75. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. *Unian.ua*. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasiviyini-novini-ukrajina-11753254.html> (дата звернення: 13.08.2023).
76. Забчук Г. Посткризове відновлення ефективності банківської системи України. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2019. Т. 29. № 2. С. 24-32.
77. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи): схвалені Кабінетом Міністрів України 02 вересня 2020 р. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/SOB%20Strategy.pdf> (дата звернення 23.10.2023).
78. Зачосова Н. В., Куценко Д. М. Державне регулювання системи економічної безпеки банківських установ. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2017. Вип. 26(1).С. 144-146.
79. Звіт про фінансову стабільність / Національний банк України. Червень 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-N1.pdf?v=4 (дата звернення 17.07.2023).
80. Зимовець В. В. Державна фінансова політика економічного розвитку: монографія. К., 2010. 356 с.

81. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2013. 154 с.
82. Ієрусалимов В. І. Трансформація фінансової системи України в умовах євроінтеграції. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016. № 4 (46). С. 180-183.
83. Індикатори грошово-кредитного ринку. Незалежна асоціація банків України: веб-сайт. URL: <https://nabu.ua/> (дата звернення: 10.03.2023).
84. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: монографія / за заг. ред. В. Р. Сіденка. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 647 с.
85. Інструкція з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей у банківських установах в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 31.03.2017 р. № 29 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0029500-17#n8> (дата звернення: 08.07.2023).
86. Інструкція з організації перевезення валютних цінностей та інкасації коштів у банківських установах в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 31.03.2017 р. № 29. Дата оновлення: 01.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0029500-17#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
87. Інтелектуальні системи нейтралізації банкнот. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Intelligent_banknote_neutralisation_system (дата звернення: 06.05.2023).
88. Інформаційна довідка щодо співробітництва України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку / Міністерство фінансів України. URL: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=388308&cat_id=353161 (дата звернення: 02.08.2023).
89. Качур І., Лепушинський В., Замміт Р. Баланс НБУ: до, під час та після кризи. *Вісник Національного банку України*. 2016. № 237. С. 6-19.
90. Квасницька Р. С., Доценко І. О., Приступа Д. В. Формування механізму забезпечення фінансової безпеки банківської установи. *Modern Economics*. 2021. № 25. С. 73-78.

91. Кириченко О., Геленко І., Ятченко А. Банківський менеджмент. К.: Основи, 2000. 672 с.
92. Кльоба Л. Г., Кльоба В. Л., Кльоба Р. Л., Умови та чинники державного регулювання банківської діяльності. *Економіка та держава*. 2013. № 9. С. 42-45.
93. Коваленко В. В. Стратегічні напрями реалізації макропруденційного банківського нагляду та регулювання. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1151/1> (дата звернення: 02.08.2023).
94. Коваленко В. В., Радова Н. В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 2 (19). С. 321-330.
95. Коваленко Ю. М. Інституціоналізація фінансового сектора економіки: монографія. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2013. 608 с.
96. Коваленко Ю. М. Сучасне інституційне середовище фінансового сектору економіки України. *Фінанси України*. 2013. № 5. С. 100-111.
97. Коваль Я. С. Вдосконалення інформаційно-аналітичної системи економічної безпеки банків на державному рівні. *Вчені записки університету "КРОК"*. 2019. № 2 (54). С. 212-221.
98. Коваль Я. С. Державний інструментарій ідентифікації ризиків, як елемент попередження негативного впливу на економічний стан банківської системи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 1 (53). С. 65-74.
99. Коваль Я. С. Комплексна система управління державною економічною безпекою банківських установ України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 3 (55). С. 62-72.
100. Колесніченко В. Ф. Гроші та кредит: навч. посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 370 с.
101. Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики: веб-сайт. URL: <https://komfinbank.rada.gov.ua/> дата звернення: 06.05.2023).

102. Компанія Brink's. URL: <https://us.brinks.com/> (дата звернення: 06.05.2023).
103. Компанія BS/2, рішення Cash Management.iQ. URL: <https://cashmanagementiq.com/2021/05/03/cash-management-iq-revolution-replatforming-of-cash-circulation-optimization-system>. (дата звернення: 30.08.2023).
104. Компанія G4S. URL: <https://www.g4s.com/> (дата звернення: 06.05.2023).
105. Компанія Loomis. URL: <https://www.loomis.us/> (дата звернення: 06.05.2023).
106. Компанія Prosegur. URL: <https://www.prosegur.com/en> (дата звернення: 06.05.2023).
107. Компанія Реноме Смарт, автоматизована депозитна машина. URL: <https://renomesmart.com/hardware/es-3002/> (дата звернення: 08.09.2023).
108. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року: Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CP_finsektor_2020_2015-06-18.pdf?v=4 (дата звернення: 22.03.2023).
109. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.06.2023).
110. Корчевська Л. Міжнародний досвід формування інституціонально-правової основи безпекознавства. *Міжнародна економічна політика*. 2016. № 1. С. 74-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2016_1_6 (дата звернення: 06.05.2023).
111. Корягіна Т. В., Сімон А. П., Телятник В. М. Причини та наслідки «очищення» банківської системи України в умовах кризи та економічної нестабільності. *Економічні статті «Молодий вчений»*. 2016. № 12 (39). С. 759-762.
112. Костюченко О. Є., Паталах В. І. Забезпечення фінансової безпеки банківської системи як складова фінансової безпеки держави. *Науковий вісник*

Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 7. Ч. 5. С. 24-27.

113. Костюченко Я. М. Аксіологічні константи економічної політики Європейського Союзу: міжнародно-правовий аспект. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2016. № 19. С. 173-175.*

114. Котко О. К. Державна інвестиційна політика: інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 9. С. 151-156.*

115. Крайник О. А. Проблеми ставлення персоналу до поліграфологічних перевірок. *Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: електронний журнал. 2017. № 4 (17). URL: <https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/865-krajnik-o-a-problemi-stavlennya-personalu-do-poligrafologichnikh-perevirok> (дата звернення: 09.07.2023).*

116. Крамаренко К. М., Бойчук М. П. Теоретичні аспекти національної економічної безпеки. 2017. № 8. С. 165-168. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/28.pdf (дата звернення: 10.03.2023).

117. Криклій О. А., Маслак Н. Г. Управління прибутком банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2017. 136 с.

118. Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів: Сполом, 2020. 418 с.

119. Кузнецова А. Я., Кліщук О. В. Теоретична концепція таргетування цінової стабільності: ревізія засадничих принципів провадження монетарного режиму. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2017. Вип. 2. С. 388-396.*

120. Кузьма Н. М., Лінтур І. В. Оцінка впливу державного регулювання на діяльність банківського сектору України. *Міжнародний науковий журнал*

- «Освіта і наука». 2019. Вип. 2 (27). DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-185-191.
121. Кузьменко О. В., Овчаренко В. О. Тенденції розвитку сучасних банківських технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 2. С.98-103.
122. Кулиняк І. Я., Прокопишин-Рашкевич Л. М., Бородавко А. П. Оцінювання рівня фінансової безпеки комерційних банків України. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка*. 2019. № 12. С. 113-118.
123. Кулінська А. В. Еволюція парадигми національної економічної безпеки в інтересах стратегічного забезпечення національної безпеки країни. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 3. С. 72-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2015_3_11 (дата звернення: 06.02.2023).
124. Куницька-Іляш М. В. Щодо концептуальних засад методології аналізування фінансової безпеки стратегічних галузей національної економіки. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2022. № 1. С. 21-27.
125. Лагно А. А. Напрями убезпечення банківської системи України від загроз її фінансовій безпеці й усунення ризиків у цій сфері. *Соціальна економіка*. 2022. № 64. С. 103-116. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-09>.
126. Лагно А. А. Розпізнавання загроз та усунення ризиків у забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України: дис. ... д-ра філософії: спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Львів, 2023. 289 с.
127. Лагно А., Барановський О. Природа фінансової безпеки банківської системи. *Світ фінансів*. 2022. № 3. С.141–155. DOI: 10.35774/SF2022.03.141 URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/view/98>
128. Лаптев С. М., Денисенко М. П., Кабанов В. Г., Любунь О. С. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід): навч. посібник. К: «Професіонал», 2004. 320 с.
129. Лизогуб М. Фінансова система в умовах викликів фінансових технологій. *Економіка та держава*. 2018. № 4. С. 112-115.

130. Лісняк А. Є. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки банку. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 2. С. 118-122.
131. Лісняк А. Є. Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22 (2). С. 71-77.
132. Лойко В. В., Павленко В. В. Банківська система України: стан та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4447> (дата звернення: 06.02.2023).
133. Лук'яненко І. Тінізація української економіки як негативний фактор її розвитку. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 39. С. 101-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2018_39_16 (дата звернення: 06.02.2023).
134. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 1. С. 5-23.
135. Макаренко Ю. П. Сучасний стан та шляхи удосконалення банківського регулювання та нагляду. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 62-67.
136. Максимова М. В. Банківська система України: стан та проблеми. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 56-60.
137. Мамонтова Е. В., Краснопольська Т. М. Публічна політика: навч.-метод. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Одеса: Фенікс, 2020. 84 с.
138. Маргасова В. Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 415 с.
139. Масленніков Є. І., Якубовський С. О., Белякова В. В. Принципи державного регулювання національної економіки в умовах глобалізації. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 65-69.

140. Медвецька Т. В. Реформування державного управління земельними ресурсами в умовах децентралізації влади на сучасному етапі в Україні: дис. доктора філософії з публічного управління та адміністрування: 281. Київ, 2020. 258 с..
141. Мельник А. Ф., Длугопольський О. В. Публічний сектор і державна політика в демократичному суспільстві: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 239 с.
142. Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д. Банківські системи зарубіжних країн: підручник. К.: Алерта, Центр учбової літератури, 2010. 586 с.
143. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 06.02.2023).
144. Могильницька М. П., Воробець Х. Б. Правові та організаційні проблеми нагляду за діяльністю банківських груп в Україні. *Фінансовий простір*. 2015. № 2 (18). С. 87-92.
145. Мордань Є. Ю. Державне регулювання банківської системи: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.0008. Суми, 2015. 24 с.
146. Музичка О. М., Журибіда Н. Р., Галько Є.О. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки банків. *Бізнес інформ*. 2019. № 3. С. 322-327.
147. Мунько А. Ю. Кібербезпека як складник політики фінансової безпеки держави. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, 2023. № (7). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-09>
148. Нагляд. Реорганізація, припинення та ліквідація. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/reorganizat-liquidat/stop-activ-no-legal> (дата звернення: 20.10.2023).
149. Нагорний П. Д. Готівковий обіг країни через призму використання сіт-компаній. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8433> (дата звернення: 31.08.2023).

150. Надьон О. В., Помаза-Пономаренко А. Л. Правовий механізм державного регулювання фінансової безпеки України: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2018. 198 с.
151. Національний банк України: офіційне Інтернет-предстваництво. URL: <https://bank.gov.ua/ua/> (дата звернення: 31.08.2023).
152. Національний класифікатор України, класифікатор професій ДК003:2010: Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n4> (дата звернення: 09.02.2023).
153. Національний центр підготовки банківських працівників України, ліцензована програма «Організації роботи з перевезення цінностей та інкасації в комерційному банку». URL: <https://www.nctbpu.org.ua/napriamku-diiialnosti/litsenzovani-prohramy/incass.html> (дата звернення: 09.03.2023).
154. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни. *Finbalance.com.ua*. 2022. URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel> (дата звернення: 09.03.2023).
155. Ніколаєнко Ю. В. Державне регулювання і фінансова безпека банківського сектору України: проблемні питання та шляхи вирішення. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 3. Ч. 2. С. 131-137.
156. Ніколаєнко Ю. В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі управління кредитним ризиком. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. С. 1-7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/52.pdf (дата звернення: 09.03.2023).
157. Новакова О. В., Пашина Н. П. Аналіз державної політики: навч. посібник; вид. 2-е, перероб.. і доп. Маріуполь: Вид-во Маріупольського державного університету, 2017. 304 с.
158. Носань Н. С. Стратегії національної безпеки: вітчизняний і світовий досвід захисту державних фінансових інтересів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 7. С. 36-39.

159. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні. 1.11-30.11.2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyadinstrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-2> (дата звернення: 09.03.2023).
160. Огородник В. В. Аналіз сучасного етапу розвитку банківської системи України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Вип. 6 (62). С. 112-117.
161. Олійник А. В. Формування системи управління фінансовою безпекою банку та виклики воєнного стану. *The 11th International scientific and practical conference «Eurasian scientific discussions»* (November 21-23, 2022). Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2022. С. 498-507.
162. Онищенко В. О., Бондаревська О. М. Захисний підхід до визначення економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. 2018. №1. С. 158-164.
163. Онищенко С. Засади формування ефективної державної політики, орієнтованої на забезпечення бюджетної безпеки. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2015. Вип. 2. С. 81-85.
164. Онищенко Ю. І., Борисевич В. С. Етапи трансформації банківської системи України. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 805-812.
165. Орзул О. Ю. Історія розвитку банківської системи України. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Вип. 6 (49). С. 113-118.
166. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 22.04.2023).
167. Офіційний сайт «Банківське Право». URL: <http://lpp1.kiev.ua/jak-galuz/10-bankvska-djalns> (дата звернення: 22.04.2023).
168. Павлюк О. О. Сучасні тенденції розвитку світової банківської системи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9. Ч. 4. С. 22-25.
169. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с. DOI: <http://doi.org/10.31617/m.knute.2019-231>.

170. Пасічник І. В. Курочкін С. А. Фінансова безпека банківської системи України в умовах сьогодення. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2019. №37. С. 631-637. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct37-91> (дата звернення: 22.04.2023).
171. ПАТ КБ ПриватБанк. URL:<http://privatbank.ua/business/universalnyje-reshenija/torgovaya-viruchka/> (дата звернення: 08.05.2023).
172. Педченко Н. С., Дячек С. М. Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. №1 (91). С. 133-145.
173. Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України. *epravda.com.ua*. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/> (дата звернення: 22.04.2023).
174. Підхомний О. М. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Львів, 2015. 455 с.
175. Підхомний О. Фінансова безпека України: інструменти і стратегії формування : монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 320 с.
176. Показники банківської діяльності: дані офіційного сайту НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593 (дата звернення: 22.04.2023).
177. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення: 08.09.2023).
178. Положення про критерії та порядок відбору банків, які можуть залучатися до збереження запасів готівки Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 28.09.2016 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0389500-16> (дата звернення: 22.04.2023).
179. Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період: Постанова Правління

Національного банку України від 05.05.2018 р. № 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051500-18#n7> (дата звернення: 08.04.2023). (дата звернення: 08.04.2023).

180. Положення про організацію та проведення перевірок банків з питань готівкового обігу: Постанова Правління Національного банку України від 14 лютого 2022 р. № 16. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/PB22025?an=5> (дата звернення: 23.05.2023).

181. Положення про передачу запасів готівки на збереження до уповноважених банків: Постанова Правління Національного банку України від 07.12.2016 р. № 408. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0408500-16> (дата звернення: 22.04.2023).

182. Положення про порядок видачі юридичним особам ліцензії на надання банкам послуг з інкасації: Постанова Правління Національного банку України від 24 грудня 2015 р. № 926. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0926500-15#Text> (дата звернення: 08.07.2023).

183. Порівняльний огляд законодавства управління готівкою в транзиті приватної галузі у 15 членах ЄС. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=11197&langId=en> (дата звернення: 06.05.2023).

184. Портна О. В. Державна політика модернізації сукупного фінансового потенціалу України. *Проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 161-166. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-2_0-pages-161_166.pdf (дата звернення: 15.02.2023).

185. Пріоритетні напрями підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів: аналіт. записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/prozorist-19d_5a.pdf (дата звернення: 13.02.2023).

186. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 16.01.2023).

187. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed20180404> (втратив чинність 21.10.2019).
188. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Дата оновлення: 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 12.04.2023).
189. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 13.08.2023).
190. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 2 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 13.08.2023).
191. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. Дата оновлення: 31.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення 16.06.2023).
192. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 р. № 103. Дата оновлення: 01.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text> (дата звернення 16.07.2023).
193. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.98 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 31.08.2023).

194. Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі: Постанова Правління Національного банку України від 22.07.2014 р. № 435. Дата оновлення: 25.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0435500-14#Text> (дата звернення 16.01.2023).
195. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 20.02.2023).
196. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 08.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення 16.01.2023).
197. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій: Наказ МОЗ України від 21.05.2007 р. № 246. Дата оновлення: 23.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07> (дата звернення 16.01.2023).
198. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 13.08.2023).
199. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 05.04.2023).
200. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n465> (дата звернення: 13.08.2023).

201. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. Дата оновлення: 31.03.2023 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення: 05.04.2023).
202. Про охорону праці: Закон України від від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Дата оновлення: 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 05.04.2023).
203. Про платіжні послуги: Закон України зі змінами від 21.06.2021 р. № 1591-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 13.08.2023).
204. Про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій: Постанова Правління Національного банку України від 6 вересня 2011 р. № 1054/19792 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1054-11> (дата звернення: 05.04.2023).
205. Про порядок оформлення, видачі та обліку дозволів на встановлення та використання спеціальних звукових і світлових сигнальних пристроїв синього кольору на транспортних засобах: Наказ МВС України від 23.12.2019 р. № 1080. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-20> (дата звернення: 31.08.2023).
206. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР зі змінами від 06.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.08.2023).
207. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> ((дата звернення: 05.04.2023).
208. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 05.08.2023).

209. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 30 травня 2018 р. № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
210. Програмно-апаратний комплекс «Автокаса». URL: <https://avtokassa.com/> (дата звернення: 03.01.2023).
211. Прокопенко Н. С., Мирончук В. М., Шепель І. В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1556/1497> (дата звернення: 05.04.2023).
212. Пронюк Ю-В. Н. Державна соціально-економічна політика цифровізації діяльності публічних інституцій в Україні: дис. доктора філософії з публічного управління та адміністрування: 281. Харків, 2023. 247 с..
213. Публічна політика та суспільні зміни в Україні в контексті євроінтеграції: монографія / авт. кол.: С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Г. Пухкал та ін.; за заг. ред. С. О. Телешуна. Київ: НАДУ, 2017. 248 с.
214. Рада з фінансової стабільності визначила пріоритетні напрями докладання спільних зусиль для подолання викликів, спричинених повномасштабною війною. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rada-z-finansovoyi-stabilnosti-viznachila-prioritetnynapryami-dokladannya-spilnih-zusil-dlya-podolannya-viklikiv-sprichinenihpovnomasshtabnoyu-viynoju> (дата звернення: 05.10.2023).
215. Радченко О. М. Система контрольних правовідносин у сфері грошового обігу. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* 2020. Вип. 87. С. 145-157. URL: <https://hdl.handle.net/11300/14060> (дата звернення: 31.08.2023).
216. Радько О. В., Ушакова І. М., Перелигіна Л. А. Психологічні особливості ефективності професійної діяльності фахівців спеціального підрозділу служби інкасації Державної служби охорони при МВС: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2014. 184 с.

217. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. Економічна*. 2009. Вип. 2. С. 238-247.
218. Редчук Д. Як захистити свої дані і не стати легкою здобиччю для віртуальних злочинців? *Epravda.com.ua*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/4/690011/> (дата звернення: 05.04.2023).
219. Реєстр державної допомоги: Портал державної допомоги. URL: <http://pdd.amc.gov.ua/registry/registryofstateaid/list> (дата звернення: 05.04.2023).
220. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. К.: НІСД, 2022. 532 с.
221. Резнікова О. О., Войтовський К. Є., Лепіхов А. В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2020. 84 с.
222. Ризик-менеджмент. *pharmencyclopedia.com.ua*. 2022. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6084/rizik-menedzhment> (дата звернення: 05.04.2023).
223. Родченко С. С. Вартісно-орієнтована стратегія забезпечення фінансової безпеки комерційних банків: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 21.04.02. Харків, 2019. 26 с.
224. Роміна А. А., Помаза-Пономаренко А. Л. Правові засади публічного управління у сфері використання біткоїнів в Україні. *Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах*: матер. VII Всеукр. наук.-прак. конф. (16.11.2018 р.). Харків: Нац. акад. Нац. гвардії України, 2018. С. 410-411.
225. Руда О. Л. Банківський нагляд та його вплив на банківську систему України. *Агросвіт*. 2022. № 5-6. С. 15-23.
226. Савенкова В. Г. Суть правових принципів здійснення банківської діяльності в Україні та Європейському Союзі. *Часопис Київського університету права: Укр. науково-теоретичний часопис*. 2016. № 4. С. 125-130.

227. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник / заг. ред. М. І. Савлука. К.: Київ. нау. екон. ун-т, 2006. 744 с.
228. Савченко В. Ф. Національна економіка: навч. посібник; 2-е вид. Чернівці: ЧДІЕУ. 2014. 134 с.
229. Сайт Українська правда, Спліт у дії 01.07.2020 URL:<https://www.epravda.com.ua/news/2020/07/1/662444/> (дата звернення: 23.05.2023).
230. Сак Т. Фінансово-економічна безпека комерційних банків України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 2. С. 66-71.
231. Самсонов М. І. Розвиток дистанційного ризик-орієнтованого моніторингу за діяльністю банків України: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Суми, 2013. 223 с.
232. Самура Ю. О., Кульчицька Н. С. Формування системи безпеки в банківських установах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 548-553.
233. Селіверстова Л. С., Адаменко І. П. Фінансова політика в умовах інституційної економіки. *Економіка та держава*. 2018. № 1. С. 16-20. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2018/5.pdf (дата звернення: 23.04.2023).
234. Сиволап Л. А. Сучасний стан фінансової системи в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 3 (25). С. 50-55.
235. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії: монографія / Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко, П. І. Надолішній та ін.; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.
236. Ситник Н. С., Башко Л. М. Фінансова безпека банків як передумова стабільного розвитку банківської діяльності України. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 6. С. 198-202.

237. Ситник Н. С., Васьків І. М. Фінансова безпека банків як один зі складників фінансової безпеки держави. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління* 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 129-132.
238. Ситник Н. С., Самбірська О. Р. Фінансова безпека банку як основа його стійкості. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 4 (26). С. 100-103.
239. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Блащук-Девяткіна Н. З., Петик Л. О. Банківська система: навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
240. Сіташ Т. Д. Фінансова політика держави: прагматика та проблематика. *Академічний огляд*. 2015. №1 (42). С. 29-34. URL: <http://duer.edu/uploads/vidavnitstvo1415/11789.pdf> (дата звернення: 23.04.2023).
241. Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10961/1.pdf> (дата звернення: 05.08.2023).
242. Славкіна М. А. Теоретичний зміст економічної безпеки банківського сектору національної економіки України. *Центрально-український науковий вісник. Економічні науки*. 2018. Вип. 1. С. 206-213.
243. Соловей Д. А. Державна політика фінансово-господарської стабілізації в умовах трансформації суспільства: дис. доктора філософії з публічного управління та адміністрування: 281. Харків, 2023. 228 с..
244. Старицький М. В. Порівняльне банківське право: навч. посіб. Суми: ВТД «Універсальна книга», 2006. 299 с.
245. Стеценко С. П. Економічна безпека: сутність і структура. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 104-106.
246. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> (дата звернення: 23.04.2023).
247. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 23.04.2023).

248. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» / Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики. Київ, 2016. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf (дата звернення 17.06.2023).
249. Стратегія та механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 349 с.
250. Стрельбицька Л. М., Стрельбицький М. П., Гіжевський В. К. Банківське безпекознавство. К.: Кондор, 2007. 602 с.
251. Стукало Н., Литвин М. Державне антикризове регулювання банківського сектору: досвід ЄС та України. Вісник НБУ. 2010. № 7. С. 20–25.
252. Тимошенко О. В., Олешко А. А. Державна політика економічної безпеки України в умовах глобальної нестабільності. *Економіка та держава*. 2018. № 9. С. 30-33. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.9.30.
253. Тітков К. О., Литвинчук І. В. Забезпечення фінансової безпеки банківської установи. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/530/1/147.pdf> (дата звернення: 23.04.2023).
254. Тлумачний словник економіста. URL: <http://subject.com.ua/economic/dict1/791.html> (дата звернення: 05.08.2023).
255. Толуб'як В. С., Королюк Ю. Г. Політика економічної безпеки України в умовах глобальних загроз. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 6. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.6.3/
256. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. № 984_011. Дата оновлення: 25.10.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 06.05.2023).
257. Україна та МВФ: співробітництво в умовах виходу з кризи: наук.-аналіт. доповідь / за заг. ред. С. М. Аржевітіна. Київ: КНЕУ. 2017. 199 с. URL:

http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/24106/1/ukr_mvf.pdf ((дата звернення: 23.04.2023)).

258. Уманців Ю. Економічна політика держави в умовах глобалізації. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 1. С. 5-18.

259. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навч. посіб. / С.М. Фролов, О.В. Козьменко, А.О. Бойко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Фролова. Суми: УАБС НБУ, 2015. 332 с.

260. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.

261. Федевич Л. С., Ливдар М. В., Межирицька Я. В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. № 21. С. 21-27.

262. Федець А. В., Матвіїшин Є. Г. Удосконалення складання маршрутів руху інкасаторських автомобілів у підрозділах Національного банку України за допомогою сучасних комп'ютерних технологій. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. ЛПІДУ НАДУ при Президентові України*. 2018. Вип. 3 (56). С. 221-230.

263. Федець А. В. Удосконалення механізму державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр. ЛПІДУ НАДУ при Президентові України*. 2019. Вип. 3 (60). С. 232-247.

264. Федець А. В. Основні аспекти закордонного досвіду державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей. *Демократичне врядування: наук. електрон. вісн. ЛПІДУ НАДУ*. 2021. Вип. 1 (27). URL: <https://science.lpnu.ua/uk/dg/vsi-vypusky/vypusk-127-2021/osnovni-aspekty-zakordonnogo-dosvidu-derzhavnogo-regulyuvannya-rynku>; <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239244>.

265. Федець А. В. Основні напрямки удосконалення професійного навчання працівників підрозділів інкасації коштів та перевезення валютних цінностей в

- Україні. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* 2022. Вип. 3 (72). С. 48-55.
266. Федець А. В. Державна соціально-економічна політика у сфері фінансової безпеки в контексті стабілізації: фактори суспільних викликів та загроз. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Сер. Публічне управління та адміністрування.* 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 76-82.
267. Федець А. В. Реалізація управлінських підходів у державній політиці фінансової безпеки банківського сектору в контексті стабілізації національної економіки. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2023. Вип. № 2 (37). С. 59-64.
268. Федорущенко Б. В. Детермінанти і загрози фінансовій безпеці банківського сектору. *Фінансовий простір.* 2021. № 3. С. 44-51.
269. Федорущенко Б. В. Система забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Черкаси, 17 листоп. 2021 р.).* Черкаси, 2021. С. 80-83.
270. Федорущенко Б. В. Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору України: дис. ... д-ра філософії: спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Львів, 2023. 239 с.
271. Федорущенко Б., Барановський О. Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice.* 2021. № 5 (40). С. 16-27. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.244854>
272. Філософія і психологія публічної влади: монографія / за заг. ред. В. Б. Дзюндзюка. Харків, 2017. 390 с.
273. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко; ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2015. 496 с.
274. Фіскальний простір сталого соціально-економічного розвитку держави: монографія / за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 330 с.

275. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: сайт. URL: <https://www.fg.gov.ua/>.
276. Фріс П. Л. Право громадян на зброю – «PRO ET CONTRA». *Наше право*. 2015. № 5. С. 77-84.
277. Фурдичко Л. Є. Вплив фінансової кризи на економіку держави як потенційної загрози стратегічного рівня. *Економіка та держава*. 2013. № 3. С. 51-55.
278. Фурман О.М. Державне регулювання діяльності банків. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 1 (106.) С. 56-62.
279. Халімон Т. М. Принципи (засади) організації та здійснення банківської діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4 (25). Т. 3. С. 71-75.
280. Харазішвілі Ю. М., Дронь Є. В. Адаптивний підхід до визначення стратегічних орієнтирів економічної безпеки України. *Економіка України*. 2014. № 5. С. 28-45.
281. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України*. 2004. № 11. С. 118-124.
282. Центр спецпідготовки ПП «ГАЛ-БЕЗПЕКА» м. Львів. Підготовка інкасаторів. URL: <https://gal-security.com/index.php/pidgotovka-inkasatoriv.html> (дата звернення: 30.07.2023).
283. Центральний банк Республіки Вірменія. URL: <https://www.cba.am/EN/SitePages/lalaws.aspx> (дата звернення: 06.05.2023).
284. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. К.: КНЕУ, 2005. 556 с.
285. Чайковський Я. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації. 2019. URL: <https://cutt.ly/v0JHLvD> (дата звернення 17.06.2023).
286. Чайковський, Я. І. Проблеми та напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 23. № 1. С. 153-160.

287. Чальцева О. М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика: монографія. Вінниця: ФОП Барановська Т. П., 2017. 336 с.
288. Чому українські банки стабільні навіть під час війни. *Oschadbank.ua*. 2022. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/comu-ukrainski-banki-stabilni-navit-pid-cas-vijni-2> (дата звернення 17.06.2023).
289. Чугунов І. Я., Павелко А. В., Канєва Т. В. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
290. Швайко М. Л., Микиша А. Д. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України. *Соціальна економіка*. 2022. Вип. 63. С. 145-155. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-63-14>.
291. Шеремет О. В., Лановська Г. І. Фінансова безпека банківських установ у системі фінансової безпеки держави. *Фінансова безпека України на сучасному етапі*: тези Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Ірпінь, 25 березня 2016 р.). Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2016. С. 354-357.
292. Шиян Д. В. Організаційно-методичні аспекти формування механізму фінансової безпеки банківської системи. *Фінансовий простір*. 2014. № 2. С. 158-163.
293. Шлемко В. Т., Бінько. І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, К.: НІСД, 1997. 144 с.
294. Шумська С. Моніторинг макроекономічних дисбалансів за індикаторами фінансової сфери: європейські уроки для України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 6. С. 97-107.
295. Щербатих Д. В., Шпильовий Б. В. Індикатори фінансової безпеки банківської системи України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 35(2). С. 122-129.
296. Щуревич О. Розвиток системи банківського регулювання та нагляду в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2015. Вип. 52. С. 313-319.

297. Яременко С. М., Толстошеєва А. В. Безпека кредитної діяльності банку та умови її організації в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 9 (4). С. 203-207.
298. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Аналіз існуючих систем прогнозування соціально-економічного розвитку у світі та в Україні. *Бізнес Інформ*. 2015. № 11. С. 58-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_11_10 (дата звернення 17.06.2023).
299. Яценко Н. М. Поняття та структура фінансової безпеки. *Економічний простір*. 2008. № 13. С. 170-174.
300. Afonso A., Furceri D. Government size, composition, volatility and economic growth. *European Journal of Political Economy*. 2010. Vol. 26 (4). P. 517-532.
301. Alińska A. Sieć bezpieczeństwa finansowego jako element stabilności funkcjonowania sektora bankowego. *Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace*. 2011/2012. Nr. 4. S. 87–99. URL: <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171229513> (дата звернення 17.06.2023).
302. Allen W. and Wood G. Defining and achieving financial stability. *Journal of Financial Stability*. 2006. Vol. 2 (2). P. 52-72.
303. Altunbaş Y., Thornton J., Uymaz Y. Money laundering and bank risk: Evidence from U.S. banks. *International Journal of Finance and Economics*. 2021. Iss. 26. Vol. 4. P. 4879–4894.
304. Andrlík B., Halamova M., Formanova L. The Role of Fiscal Decentralization in Municipal Budgets: Case of the Czech Republic. *DANUBE*. 2021. № 12 (1). P. 61-76. DOI: <https://doi.org/10.2478/danb-2021-0005>.
305. Ansoff I. *Strategic Management Classic Edition*. London: Palgrave Macmillan. 2007. 272 p.
306. Argentiero A., Bollino C. The measurement of underground economy: a dynamic simulation based approach. *Quaderni del Dipartimento di Economia, Finanza e Statistica*. 2013. № 123. P. 1-27.

307. Ball A., Denbee E., Manning M., Wetherit A. Intraday liquidity: risk and regulation. *Financial Stability Paper*. 2011. June. № 11.
308. Bankers without Borders. Global Financial Development Report 2017/2018. URL:<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28482/9781464811487.pdf> (дата звернення: 10.01.2023).
309. Baranovskyi O., Vovchenko R. Key aspects of financial security implementation in the banking sector of the economy of Ukraine. *Global and regional challenges of 21 century economy*. Cracow: Cracow university of economics, 2013. P.453-463.
310. Barro R. J., Sala-i-Martin X. Public finance in models of economic growth. *The Review of Economic Studies*. 1992. Vol. 59 (4). P. 645-661.
311. Bertay A. C., Demirgüç-Kunt A., Huizinga H. Should cross-border banking benefit from the financial safety net? *Journal of Financial Intermediation*. 2016. Vol. 27. P. 51-67.
312. Borio C. Rediscovering the macroeconomic roots of financial stability policy: journey, challenges and a way forward. URL: <http://www.bis.org/publ/work354.pdf> (дата звернення: 05.04.2023).
313. Brown C., Robinson L. Breaking the Cycle: From Poverty to Financial Security for All. PolicyLink. 2016. 42 p.
314. BusinessUA: сайт. URL: <http://businessua.com/banki/83347v-yakii-bank-ukrainci-naibilshe-nesut-groshi-pid-chas-viini.html>
315. Campanella E., Vernazza D. Is China heading for a financial crisis? *Economic thinking of the UniCredit Research*. 2016. № 14. URL: https://www.research.unicredit.eu/DocsKey/economics_docs_2016_155461ashx?EXT=pdf&KEY=C814QI31EjqIm_1zIJDBJLhu94u_8c_pX2vILD3Nejg=& (дата звернення 17.06.2023).
316. Claessens S., Horen N. Foreign banks: trends, impact and financial stability. IMF Working Paper WP/12/10 (January 2012). URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp1210.pdf> (дата звернення 17.06.2023).

317. Crockett A. The Theory and Practice of Financial Stability. *GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions*. 1997. № 6. URL: <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm> (дата звернення 17.06.2023).
318. Csajbok A., Dadashova P., Shykin P., Vonnak B. Consumer Lending in Ukraine: Estimation of the Equilibrium Level. *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. 2020. 249. P. 4-12.
319. Cunningham R., Friedrich C. The Role of Central Banks in Promoting Financial Stability: An International Perspective. *Bank of Canada Staff Discussion Paper*. 2016-15 July 2016. 19 p. URL: <http://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2016/07/sdp2016-15.pdf> (дата звернення 17.06.2023).
320. Danielsson J., Valenzuela M., Zer I. Learning from History: Volatility and Financial Crises. *Review of Financial Studies*. 2018. 31 (7). P. 2774-2805.
321. Doelker A. Self-regulation and co-regulation: prospects and boundaries in an online environment. URL: <https://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0071207> ((дата звернення: 05.08.2023).
322. Economic Growth, Regulatory Relief, and Consumer Protection Act (EGRRCPA). URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/2155/text> (дата звернення: 05.08.2023).
323. Fedets A. Improving the efficiency of cash collection operations with the help of modern information technologies. *EUREKA: Social and Humanities*. 2021. Vol. 5. P. 49-57.
324. Ferguson R. Should financial stability be an explicit Central bank objective? Monetary stability, financial stability and the business cycle: five views. *BIS Paper*. 2003. №18. September.
325. Financial club: сайт. URL:<https://finclub.net/ua/news/kilkist-viddilen-bankiv-v-ukrajini-skorotilasya-na-20protsen.html> (дата звернення 17.06.2023).
326. Financial Sector. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення 17.06.2023).
327. Financial Soundness Indicators: Compilation Guide. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/> (дата звернення 13.04.2023).

328. Finbalance: інтернет-портал про фінанси та економіку. URL: <http://finbalance.com.ua/news/nbu-khoch-obsyah-hotivki-zris-na-tretinu--chastka-v-hroshoviy-masi-mayzhe-ne-zminilasya> (дата звернення: 06.03.2023).
329. Firms using banks to finance investment (% of firms). URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.FRM.BNKS.ZS?view=chart> (дата звернення 17.06.2023).
330. Five golden rules for creating effective security policy. URL: www.gartner.com/doc/2849418?ref=SiteSearch&stkw=banking%20risk&fnl=search&srcId=1-3478922254 (дата звернення 17.06.2023).
331. Goodhart C.A.E., Sunirand P., Tsomocos D. P. A Time Series Analysis of Financial Fragility in the UK Banking System. *Annals of Finance*. 2006. № 2. P. 1-21.
332. Haldane A., Hall S., Saporta V., Tanaka M. Financial stability and Macroeconomic models. *Bank of England Financial Stability Review*, June 2004. P. 80-88.
333. Iwanicz-Drozdowska M. Europejska sieć bezpieczeństwa finansowego. Rozwiązania pokryzysowe. *Studia BAS*. 2018. № 1 (53). S. 7-24. URL: www.bas.sejm.gov.pl (дата звернення 12.03.2023).
334. Jia Song. The urgent problems of China banking system. *Economics: Yesterday, Today and Tomorrow*. 2016. № 5. P. 10-22.
335. Kazbekova K., Adambekova A., Baimukhanova S., Kenges G., Bokhaev D. Bank risk management in the conditions of financial system instability. *Entrepreneurship and Sustainability*. 2020. Issue 7. Vol. 4. P. 3269-3285.
336. Kil K., Baraniecki B. Analiza bezpieczeństwa finansowego banków w Polsce i pozostałych krajach Unii Europejskiej z wykorzystaniem indeksu Z-score. *Zarządzanie i Finanse*. 2013. № 2/1. URL: http://zif.wzr.pl/pim/2013_2_1_23.pdf (дата звернення 17.08.2023).
337. Kim C. Strengthening the Global Financial Safety Net: Challenges and Prospects. *Emerging Markets Finance and Trade*. 2016. Vol. 52, Iss. 10. P. 2212-2220.

338. Kolodiziev O., Chmutova I., Lesik V. Use of causal analysis to improve the monitoring of the banking system stability. *Banks and Bank Systems*. 2018. Vol. 13. Iss. 2. P. 62-76.
339. Kupiecki R. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP 2014 jako instrument polityki państwa / R. Kupiecki // Uwarunkowania zewnętrzne i aspekty procesowe. URL: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/KUPIECKI_33-2015.pdf.9 (дата звернення: 02.08.2023).
340. Lesik V. O. Features of application of instruments for regulation of financial stability of the banking system. *Modern trends in monitoring and ensure economic security: Proceedinds V International Scientific Conference (Bangkok, April 20, 2017)*. Bangkok: Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Department of Research and Development, 2017. Vol. II. P. 1. P. 66-69.
341. Lewis J. Economic Impact of Cybercrime—No Slowing Down. Center for Strategic and International Studies. 2018. URL: <https://www.mcafee.com/enterprise/en-us/assets/executivesummaries/es-economic-impact-cybercrime.pdf> (дата звернення 13.08.2023).
342. Managing public funds effectively: quality of public administration / A toolbox for practitioners. 2013. URL: [http://eu_publicadmin_toolbox_theme_7_en\(3\).pdf](http://eu_publicadmin_toolbox_theme_7_en(3).pdf) (дата звернення: 05.08.2023).
343. Moody's підвищило кредитний рейтинг України. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/23/643847> (дата звернення 17.08.2023).
344. Oberthur Cash Protection. URL: <https://blog.oberthurcp.com/future-of-atm-cash-protection> (дата звернення: 08.04.2023).
345. Осерек А. Economic Security and the European Dream. URL: http://www.academia.edu/525483/Economic_Security_and_the_European_Dream (дата звернення 17.08.2023).
346. OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. URL: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-InternationalSurvey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf> (дата звернення 17.08.2023).

347. Regulation (EU) No 1214/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 November 2011 on the professional cross-border transport of euro cash by road between euro-area Member States. *OJ L 316. 29.11.2011. P. 1–20. Special edition in Croatian.* Chapter 10. Vol. 003. P. 234-253. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1214/oj> (дата звернення: 10.09.2023).
348. Rehman, H., Ramzan M., Haq M. Z. U., Hwang J., Kim K.-B. Risk Management in Corporate Governance Framework. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, Issue 9. No article 5015. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/9/5015> (дата звернення 17.08.2023).
349. Schinasi G. J. Defining Financial Stability. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 10.03.2023).
350. Swamy V. Banking System Resilience and Financial Stability. URL: https://www.researchgate.net/publication/244988473_Banking_System_Resilience_and_Financial_Stability_Banking_System_Resilience_and_Financial_Stability (дата звернення 17.08.2023).
351. Tsai K. S. FinTech and Financial Inclusion in China. HKUST Thought Leadership Brief Series. 2017. No. 20. URL: <https://iems.ust.hk/tlb20> (дата звернення: 06.05.2023).
352. The International Security Ligue. URL: <https://www.security-ligue.org/ligazette-no-26/demanding-legislation-to-guarantee-safe-perations-in-cash-in-transit> (дата звернення: 06.05.2023).
353. The official website of European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/index_en (дата звернення: 05.08.2022).
354. The official website of World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/> (дата звернення: 05.08.2022).
355. The World's Largest Banks In 2016: China Keeps Top Three Spots But JPMorgan Rises. URL: <http://www.forbes.com/sites/antoinegara /2016/05/25/the-worlds-largestbanks-in-2016-china-keeps-top-three-spots-but-jpmorgan-rises/?linkId=24865247# 2fc631046230> (дата звернення 17.08.2023).

356. Unifor, Armed and Safe. URL: https://www.unifor.org/sites/default/files/attachments/armoured_car_doc_eng.pdf (дата звернення: 06.05.2023).
357. Wellerdt A. Organisation of Banking Regulation. Springer Briefs in Law, Hamburg? Germany. 107 p.
358. World Bank. Global Financial Inclusion and Consumer Protection Survey. 2017. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/430051513370920202/pdf/122058-REVISED-PUBLIC-Global-FICP-Survey-Web-Final.pdf> (дата звернення 17.08.2023).
359. Wyplosz Ch. Debt Sustainability Assessment: The IMF Approach and Alternatives. HEI Working Paper, 2007. № 03. URL: <https://ideas.repec.org/p/gii/giihei/heiwp03-2007.html> (дата звернення 22.07.2023).
360. Yehorycheva S., Kolodiziev O., Prasolova S. Actual Problems of the Ukraine's Banking System Capital Stability Management. *Banks and Bank Systems*. 2017. Vol. 12. P. 60-67.

ДОДАТКИ

Додаток А

Основні показники соціально-економічного розвитку України

Показник	Фактично за січень	Темпи зростання (зниження)			
		січень 2022		довідково	
		грудень 2021	січень 2021	січень 2021 до січня 2020	2021 до 2020
Середньомісячна заробітна плата одного працівника					
номінальна, грн	14577	83,5	118,2	115,0	116,3
реальна, %	x	82,5	107,4	108,3	112,5
Заборгованість із виплати заробітної плати – усього ¹ , млн.грн	3072,3	95,8	103,4	x	x
Індекс споживчих цін	x	101,3	110	106,1	109,4
Індекс цін виробників промислової продукції	x	109,6	169,1	117,6	140,8
Індекс промислової продукції	x	87	102,9	96,5	95,5
Індекс сільськогосподарської продукції	x	50,7	100,9	94,3	114,4
Індекс будівельної продукції	x	16,5	102,8	88,1	106,8
Вантажообіг, млн.ткм	22654,3	89,6	108,5	99,3	85,6
Пасажирообіг, млн.пас.км	4964,1	101,2	131,6	48,7	45,8
Оборот роздрібною торгівлю, млн.грн	127437	81,5	118	103,5	110,7
Експорт товарів, млн.дол. США	68089,3	x	x	x	138,4
Імпорт товарів, млн.дол. США	72816,8	x	x	x	134
Сальдо (+, -) ² , млн.дол. США	-4727,5	x	x	x	x
Експорт послуг ² , млн.дол. США	13156,5	x	x	x	114,2
Імпорт послуг ² , млн.дол. США	7593,4	x	x	x	132,9
Сальдо (+, -) ² , млн.дол. США	5563,1	x	x	x	x
Капітальні інвестиції, млн.грн	528802,0 ³	x	x	x	61,8 ⁴

Кількість комерційних банків в Україні 2008 - 2022 рр.

Роки	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.с. зі 100% іноземним капіталом
2008	175	47	17
2009	184	53	17
2010	182	52	18
2011	176	55	20
2012	176	53	22
2013	176	53	22
2014	180	49	19
2015	163	51	19
2016	117	41	17
2017	96	38	17
2018	82	38	18
2019	77	37	23
2020	75	35	23
2021	74	33	23
2022	71	33	23
2023	67	30	22

Рейтинг надійних банків України у 2023 році

ТОП українських та іноземних банків	
1	Креді Аґріколь Банк (Credit Agricole, Франція)
2	ПриватБанк (Державний)
3	Ощадбанк (Державний)
4	Укрексімбанк (Державний)
5	UkrsibbankBNP (Paribas Group, Франція)
6	Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
7	Укргазбанк (Державний)
8	СІТІбанк Україна ((Citigroup, США)
9	ПроКредитБанк (ProCredit Bank, Німеччина)
10	ПравексБанк (Intesa Sanpaolo, Італія)
11	ПУМБ (СКМ Фінанс / Рінат Ахметов, Україна)
12	ІНГ Банк (ING Group, Нідерланди)
13	Універсал Банк Bailican, Кіпр / Сергій Тігіпко, Україна)

Рейтинг найбільш надійних банків для фізичних осіб

1	ПриватБанк (Державний)
2	Ощадбанк (Державний)
3	Укрексімбанк (Державний)
4	Укргазбанк (Державний)
5	UkrsibbankBNP (Paribas Group, Франція,)
6	Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
7	ПроКредитБанк (ProCredit Bank, Німеччина)
8	ОТР БАНК (OTR Bank, Угорщина)
9	ПравексБанк (Intesa Sanpaolo, Італія)
10	Універсал Банк Bailican, Кіпр / Сергій Тігіпко, Україна

Рейтинг найбільш надійних банків для юридичних осіб

1	Укргазбанк (Державний)
2	Укрексімбанк (Державний)
3	Ощадбанк (Державний)
4	ПриватБанк (Державний)
5	Креді Агріколь Банк (Credit Agricole, Франція)
6	UkrsibbankBNP (Paribas Group, Франція)
7	СІТІбанк Україна ((Citigroup, США)
8	Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
9	ПроКредитБанк (ProCredit Bank, Німеччина)
10	ІНГ Банк (ING Group, Нідерланди)

Сумарні активи українських комерційних банків на 1.09.2023 (млн. грн.)

Активи (усього)	2621025	+734	+0.0%
Активи в іноземній валюті	776692	-1627	-0.2%
Загальні активи (не скориговані на резерви)	2983337	+1114	+0.0%
Загальні активи (не скориговані) в іноземній валюті	862888	-1344	-0.2%
готівкові кошти	72688	-3690	-4.8%
банківські метали	190	+42	+28.4%
Кошти в НБУ	197287	-24156	10.9%
Коррахунки, що відкриті в інших банках	338811	-1900	-0.6%
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	62697	+1996	+3.3%
Цінні папери	1206226	+21201	+1.8%
Надані кредити	997379	+9694	+1.0%
кредити органам державної влади	20235	-154	-0.8%
кредити суб'єктам господарювання	761571	+4863	+0.6%
кредити фізичним особам	215551	+5014	+2.4%
кредити небанківським фінустановам	21	-29	-58.0%
Резерви за активними операціями банків	366821	+885	+0.2%

Сумарні пасиви українських комерційних банків на 1.09.2023 (млн. грн.)

Пасиви (усього)	2621025	+734	0.0%
Капітал	297007	+13641	+4.8%
статутний капітал	404920	0	0%
Зобов'язання банків	2324018	-12908	-0.6%
Зобов'язання банків в іноземній валюті	821002	-13030	-1.6%
кошти суб'єктів господарювання	1112592	-10797	-1.0%
у т.с. строкові кошти суб'єктів господарювання	336006	+3104	+0.9%
кошти фізичних осіб	982167	+9738	+1.0%
у т.с. строкові кошти фізичних осіб	357839	+9767	+2.8%
кошти небанківських фінустанов	52018	-158	-0.3%
у т.с. строкові кошти небанківських фінустанов	29007	+726	+2.6%

**Додаткові довідкові показники по банківській системі України в цілому на
1.09.2023**

Рентабельність активів	6,57 %	-0.19
Рентабельність капіталу	64,72 %	-2.81

**Структурно -динамічна оцінка показників економічної безпеки
банківської системи України та їхні порогові значення
2018–2022 роки**

Порогове значення	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %					
50	52,85	48,36	41,00	30,02	30,01
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %					
100	117,04	83,4	68,4	61,9	48,60
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %					
25	28,2	26,9	27,3	23,48	33,4
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів					
3	3,8	3,8	3,3	3,5	3,6
Рентабельність активів, %					
1-1,15	1,66	4,72	2,93	3,81	0,29
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань					
90	0,93	0,94	0,86	0,89	0,87
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %					
30	60,5	61,4	53,9	59,4	53,1

Баланс фінансових активів і пасивів за 2021 рік

Фінансові активи				Фінансовий інструмент	Фінансові пасиви			
Початковий баланс	Фінансовий рахунок	Рахунки інших змін в активах	Заключний баланс		Початковий баланс	Фінансовий рахунок	Рахунки інших змін в активах	Заключний баланс
15711183	1274863	-1191234	15794812	Фінансові активи та пасиви	16413423	1329048	-1150394	16592077
42157	540	-3389	39308	Монетарне золото та СПЗ				
4861335	534393	314827	5710555	Готівкові гроші та депозити	1878789	308575	320294	2507658
1573529	-49142	393058	1917445	Боргові цінні папери	2465115	-22697	-275541	2166877
1258760	161250	-2757	1417253	Кредити	2874528	187747	-185856	2876419
2281123	-74192	95277	2302208	Акціонерний капітал та акції або паї інвестиційного фонду	3736656	84317	-141489	3679484
42608	1249	7786	51643	Страховання, пенсійні та стандартизовані гарантійні схеми	39903	1251	6728	47882
5654	-129	3612	9137	Похідні фінансові інструменти та фондові опціони працівників	90704	-4755	-8235	77714
5646017	700894	-1999648	4347263	Інша дебіторська/ кредиторська заборгованість	5327728	774610	-866295	5236043
				Чиста вартість фінансових активів	-702240			-797265

№ 17 від 01.08.2023р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»
ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
 на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрія Володимировича на тему **“Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України”** впроваджено в діяльність підрозділу інкасації **ТОВ «Перша інкасаторська компанія»** та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень Банку, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Керівник Західного
 відокремленого підрозділу інкасації та охорони
 ТОВ «Перша інкасаторська компанія»

Харачко Ю.В.

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «УКРСИББАНК»
(АТ «УКРСИББАНК»)**

вул. Андріївська, 2/12, м. Київ, 04070, Україна — тел.: 0 800 505 800 або 729 (з мобільного) — ukrsibbank.com,
адреса для листування — office@ukrsibbank.com, адреса для консультацій — info@ukrsibbank.com
Ідентифікаційний код юридичної особи 09807750

10.08.2023 р.

ДОВІДКА №32

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»

ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА

на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрія Володимировича на тему **«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»** впроваджено в діяльність підрозділу інкасації АТ **«УКРСИББАНК»** у м. Львові та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень Банку, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

**Начальник Західного Центру
грошового забезпечення Департаменту
забезпечення готівковими грошовими засобами
АТ «УКРСИББАНК»**

Богдана ЛІЩИШИН

Вик. Ліщишин Б.Б.

067 673 2646

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"УКРАЇНСЬКИЙ СЕРВІС ІНКАСАЦІЇ"**

Місцезнаходження: 01104, м. Київ, бульвар Міхновського Миколи, будинок 38

№ 45 від 25.04.2023р.

оф 370

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»

ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА

на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрія Володимировича на тему **«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»** впроваджено в діяльність підрозділу інкасації **ТОВ «УКРАЇНСЬКИЙ СЕРВІС ІНКАСАЦІЇ»** та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Директор
ТОВ «УКРАЇНСЬКИЙ СЕРВІС ІНКАСАЦІЇ»

Ященко С.С.

<p>ТОВ «СІТ СЕК`ЮРИТІ» 03134, м. Київ, вул. Сім`ї Сосніних, 11. e-mail: office@cit.net.ua</p>		<p>ІНД код 40427842, тел.+380 (95) 491 22 55 +380 (68) 000 66 60 www.cit.net.ua</p>
---	---	---

СЛУЖБА ІНКАСАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ!

ДОВІДКА *NE*

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»
ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрія Володимировича на тему **«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»** впроваджено в діяльність підрозділу інкасації ТОВ "СІТ СЕК`ЮРИТІ" та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень Банку, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Директор центру надання послуг
з інкасації та обробки готівки в м.Львові
ТОВ "СІТ СЕК`ЮРИТІ"

І.П.Преснер

07.08.2023

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «АКОРДБАНК»

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»

Україна, 04136, м. Київ, вул. Стеценко, буд.6
тел.: +380 (44) 538-18-61, ЄДРПОУ 35960913
e-mail: info@accordbank.com.ua

«COMMERCIAL BANK «ACCORDBANK»
PUBLIC JOINT-STOCK COMPANY

«СВ «ACCORDBANK» PJSC

6, Stetsenko Str., Kyiv, 04136, Ukraine
phone: +380 (44) 538-18-61
e-mail: info@accordbank.com.ua

*N 19-08-9/169/1
від 22.04.2023р.*

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»
ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрія Володимировича на тему **«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»** впроваджено в діяльність підрозділу інкасації ПуАТ «КБ» «АКОРДБАНК» у м. Львові та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень Банку, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Директор департаменту банківського бізнесу ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» Комашко О. Л.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «ПРИВАТБАНК»

Юридична адреса:
вул. Грушевського, 1Д, м. Київ, 01001, Україна

Адреса для зв'язків та листування:
вул. Набережна Перемоги, 30,
м. Дніпро, 49094, Україна
Тел.: 3700 (безкоштовно з мобільного),
(056) 735 32 82

www.pb.ua e-mail: help@pb.ua

№ 0786 від 16.05.23р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
«Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України»
ФЕДЦЯ АНДРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління

Результати наукових напрацювань, практичні пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження Федцем Андрієм Володимировичем на тему «Державна політика фінансової безпеки банківського сектору України», впроваджено в діяльність підрозділу інкасації АТ КБ ПриватБанк у м. Львові та використовуються працівниками цього підрозділу інкасації під час виконання ними службових обов'язків на маршрутах інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Впровадження та системна адаптація передового закордонного досвіду, застосування нових інформаційних технологій при проведенні операцій з інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, удосконалення механізмів державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей в Україні та інші аналітичні матеріали й прикладні розробки дисертаційного дослідження використано при розробці Положення про підрозділ інкасації, Положення про порядок інкасації коштів та перевезення валютних цінностей, розробки навчальних тестів для прийняття заліків у працівників підрозділу інкасації щодо знання вимог нормативно-правових актів Національного банку, внутрішніх положень Банку, які регламентують роботу з проведення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей.

Керівник департаменту
регіональної інкасації у м. Львові
АТ КБ ПриватБанк

І. Стефанів.